

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI

**TURİZMİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİNİN TURİST
REHBERLERİ TARAFINDAN ALGILANMASI – TRABZON'DA
BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge GÜDÜ

Balıkesir, 2011

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI

**TURİZMİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİNİN TURİST
REHBERLERİ TARAFINDAN ALGILANMASI – TRABZON'DA
BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Özge GÜDÜ
200912501007**

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT**

Balıkesir, 2011

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı'nda 200912501007 numaralı Özge GÜDÜ'nün hazırladığı "Turizmin Sosyal ve Kültürel Etkilerinin Turist Rehberleri Tarafından Algılanması – Trabzon'da Bir Uygulama" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 09/06/2011 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı
Yrd.Doc.Dr. Kaplan UŞURLU

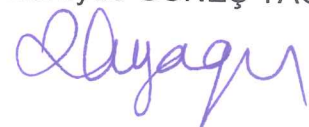
Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı (Danışman)
Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı
Yrd.Doc.Dr. Sebahattin KARAMAN

Üye.....İmza.....
Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

...../...../2011
Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Zübeyde GÜNEŞ YAĞCI

ÖNSÖZ

Turizm; sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik özellikleri içeren bir süreci ifade eden çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahsedilen bu özellikler turizmi, turistik yöreler açısından önemli bir konuma taşımaktadır. Turizmi, hem insan ilişkileri hem de toplumsal ilişkiler boyutunda bir etkileşim unsuru olarak açıklamak mümkündür. Bu etkileşim sonucunda, turistik bir destinasyondaki yerel halk üzerinde bir takım değişimler gözlenebilmektedir. Bu tür değişimler, turistler ile yöre halkının ilişkileri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, turistler ile yöre halkı arasında aracı konumunda bulunan turist rehberlerinin önemi oldukça büyüktür. Turist rehberlerinin, turizmin yöre halkı üzerinde meydana getirebileceği etkileri algılaması, turistler ile ilişkilerin geliştirilmesi noktasında önem arz etmektedir. Bu çalışmada, turizm hareketlerinin yoğun bir şekilde yaşandığı Trabzon ilinde turist rehberliği yapan bireylerin, turizmin sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde bana her türlü anlayış ve desteği sağlayarak, tecrübe ve bilgi birikimi ile yol gösterici olan çok değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT'a, fikirleriyle bana destek olan Yrd. Doç. Dr. Murat DOĞDUBAY'a, Araş. Gör. Dr. Özlem KÖROĞLU'na, Araş. Gör. Seda Şahin'e ve Araş. Gör. Nuray Tetik'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışmam süresince hiçbir fedakarlıktan kaçınmayarak, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen canım annem ve babama teşekkür ederim.

Özge GÜDÜ

ÖZET

TURİZMİN SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİNİN TURİST REHBERLERİ TARAFINDAN ALGILANMASI – TRABZON’DA BİR UYGULAMA

GÜDÜ, Özge

Yüksek Lisans Tezi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT

2011, 143 Sayfa

Dünyada en hızlı gelişen ve büyüyen sektörlerin başında gelen turizm sektörü, insanların bir toplum içinde birlikte yaşamalarının belirli bir yönünü oluşturmaktadır. Bu yönü ile sosyal bir olay niteliği taşıyan turizm sektöründe, seyahatler ve konaklamalar sırasında kurulan ilişkiler sonucunda farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip toplumlar arasında etkileşim söz konusu olabilmektedir. Turizmin sebep olduğu muhtemel sosyal ve kültürel etkilerin incelenmesi, özellikle ev sahibi toplumun yapısında meydana gelen değişimlerin belirlenebilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı turizmin sosyo-kültürel etkilerini incelemek ve turist ile yerel halk arasında aracı konumunda bulunan turist rehberlerinin, turizmden kaynaklanan sosyo-kültürel değişimler konusundaki görüş ve tutumlarını belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda yazın bölümünde, turizmin sosyal ve kültürel yapı üzerinde meydana getirdiği etkiler ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, çalışmanın amacına yönelik olarak, Trabzon ilinde turist rehberliği mesleğini icra eden kişiler örneklem olarak seçilmiş ve turist rehberlerine 55 adet anket uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen verileri betimlemek amacıyla ankette yer alan her bir ifade frekans ve yüzde dağılımları alınarak

değerlendirilmiş, ifadeler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile tespit edilmiştir. Söz konusu ifadelere yönelik olarak belirtilen görüşlerin turist rehberlerinin demografik özelliklerine göre 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık gösterip göstermediği Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Faktörlü Varyans Analizi kullanılarak ele alınmıştır.

Çalışmanın bulgularına göre; turist rehberlerinin genel olarak, turizmin sosyo-kültürel etkilerini algılayışlarında olumsuz bir görüşe sahip olmadıkları gözlemlenmiştir. Turizmin hem turist kabul eden ülke insanlarını hem de turist gönderen ülke insanlarını sosyolojik olarak etkilediği; turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, destinasyonların kalkınmışlık düzeyinin, medyanın ve turist rehberlerinin etkisinin oldukça fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Turist, Turizmin Etkileri, Yerel Halk, Turist Rehberi, Trabzon.

ABSTRACT

THE PERCEPTION OF SOCIO-CULTURAL IMPACTS OF TOURISM BY TOURIST GUIDES - AN APPLICATION IN TRABZON

GUDU, Ozge

Master Thesis, Department of Tourism and Hotel Management,

Advisor: Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT

2011, 143 Pages

Tourism industry which is in the world's fastest-growing and growing sectors constitutes a specific aspect of living together in a community of people. This aspect of the tourism sector, which serve as a social event interaction can be interaction between communities which have different social and cultural structures as a result of relationships established during the trips and stays. Examination of the possible social and cultural impacts caused by tourism is important especially in terms of determining the changes in the structure of the host society. This study aims to examine the socio-cultural impacts of tourism and determine the tourist guides' opinions and attitudes about socio-cultural changes, who are in the position of intermediary between local people and tourists.

For this purpose, in the literary section, the effects on the social and cultural structures caused by tourism are discussed. In the third chapter, for the purpose of the study, people who perform the profession of tourist guiding in the province of Trabzon as a sample were selected and 55 survey implemented the tourist guides. As a result of the application in order to describe the data collected from survey, each statement in the survey were evaluated based on the frequency and percentage distributions, and the

relationship between expression was determined by correlation analysis. The opinions stated in the statements is considered according to tourist guides' demographic characteristics for the 0,05 significance level that show a significant difference using the Independent Sample T Test and One-Factor Analysis.

According to the findings of the study, it has been observed that tourist guides, in general, do not have a negative opinion about socio-cultural impacts of tourism. The conclusion has been reached that tourism affects either people who accept tourists, or the people of the country that generates tourists by sociological, and also socio-cultural exchanges that occur due to tourism has an impact on the level of development of destinations, the media and tourist guides.

Key Words: Tourism, Tourist, Impacts of Tourism, Local People, Tourist Guide, Trabzon.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problem Cümlesi.....	2
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	3
1.4 Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6 Tanımlar.....	6
2. İLGİLİ ALANYAZIN	8
2.1 Kuramsal Çerçeve.....	8
2.1.1 Turizm Kavramı.....	8
2.1.2 Turizmin Özellikleri.....	10
2.1.3 Turizmin Etkileri.....	12
2.1.4 Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri.....	21
2.1.4.1 Birey Üzerindeki Etkiler.....	23
2.1.4.2 Aile Yapısı Üzerindeki Etkiler.....	23
2.1.4.3 Toplum Üzerindeki Etkiler.....	25
2.1.4.4 Demografik Etkiler.....	26
2.1.4.5 Hayat Standartları Üzerindeki Etkiler.....	27
2.1.4.6 Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etkiler.....	27

2.1.4.7	Eğitim Üzerindeki Etkiler.....	28
2.1.5	Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkileri	28
2.1.5.1	Dini İnanç ve Davranışların Değişmesi.....	30
2.1.5.2	Ahlaki Değer ve Davranışların Değişmesi.....	31
2.1.5.3	Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesi	31
2.1.5.4	Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artması	32
2.1.5.5	Yerel Sanatın İşlevinin ve Anlamının Değişmesi.....	33
2.1.5.6	Turizmin Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesi.....	34
2.1.6	Turizmin Sosyal ve Kültürel Etkilerinin Yönetimi	35
2.1.6.1	Olumlu Sosyal ve Kültürel Etkileri Artırma	35
2.1.6.2	Olumsuz Sosyal ve Kültürel Etkileri Azaltma.....	36
2.1.7	Turizmin Turist ve Yerel Halk İlişkileri Üzerine Etkisi.....	38
2.1.7.1	Turist ve Yerel Halk İlişkisinin Özellikleri	41
2.1.7.2	Turist ve Yerel Halk İlişkisini Etkileyen Etmenler	43
2.1.7.2.1	Yerel Toplumun Yapısı	43
2.1.7.2.2	Yerel Halkın Turistlere Karşı Tutumları	44
2.1.7.2.3	Turistlerin Yerel Halka Karşı Tutumları	46
2.1.7.2.4	Turistler ile Yerel Halkın Sahip Olduğu Kültür Arasındaki Farklılıklar.....	48
2.1.8	Turist Rehberlerinin Turist ve Yerel Halk İlişkilerindeki Rolü	49
2.1.8.1	Turist Rehberi Kavramı.....	51
2.1.8.2	Turist Rehberinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi	53
2.1.8.3	Turist Rehberinin Temel Görevleri.....	54
2.1.8.4	Turist Rehberinin Turist ve Yerel Halk İlişkileri Açısından Sahip Olması Gereken Özellikler.....	55
2.1.8.5	Turist Rehberinin Üstlendiği Roller	57
2.2	İlgili Araştırmalar	60
3. YÖNTEM	63
3.1	Araştırmanın Modeli.....	63
3.2	Evren ve Örneklem	65
3.3	Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	66
3.4	Veri Toplama Süreci.....	68
3.5	Verilerin Analizi.....	68

4. BULGULAR VE YORUMLAR	70
4.1 Örneklem Grubuna Ait Değişkenler	70
4.2 Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	72
4.2.1 Turizmin Birey Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	72
4.2.2 Turizmin Aile Yapısı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	73
4.2.3 Turizmin Toplum Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	75
4.2.4 Turizmin Demografik Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	76
4.2.5 Turizmin Hayat Standartları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	77
4.2.6 Turizmin Sosyal Sınıflar Üzerinde Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular.	79
4.2.7 Turizmin Eğitim Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	80
4.3 Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	81
4.3.1 Dini İnanç ve Davranış Değişimine İlişkin Elde Edilen Bulgular	82
4.3.2 Ahlaki Değer ve Davranışların Değişimine İlişkin Elde Edilen Bulgular. .	83
4.3.3 Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesine İlişkin Elde Edilen Bulgular	84
4.3.4 Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artmasına İlişkin Elde Edilen Bulgular	86
4.3.5 Yerel Sanatın İşlevinin ve Anlamının Değişmesine İlişkin Elde Edilen Bulgular	87
4.3.6 Turizmin Yerel Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesine İlişkin Elde Edilen Bulgular	88
4.4 Turizmin Genel Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	90
4.5 Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	91
4.6 Varsayımların Test Edilmesine İlişkin Bulgular	94
4.7 Hipotezlerin Kabul Edilme veya Reddedilme Durumları	118
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	121
5.1 Sonuç	121
5.2 Öneriler	125
KAYNAKÇA	128

EKLER	141
EK 1 - Anket Formu	141

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi Testi.....	65
Tablo 2. Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Yargı Sayısı ve Anket Formundaki Sıra Numaraları	67
Tablo 3. Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Yargı Sayısı ve Anket Formundaki Sıra Numaraları	67
Tablo 4. Ankete Katılan Turist Rehberlerine Ait Değişkenler.....	70
Tablo 5. Turizmin Birey Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	72
Tablo 6. Turizmin Aile Yapısı Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	74
Tablo 7. Turizmin Toplum Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	75
Tablo 8. Turizmin Demografik Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	76
Tablo 9. Turizmin Hayat Standartları Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	78
Tablo 10. Turizmin Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	79
Tablo 11. Turizmin Eğitim Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	80
Tablo 12. Dini İnanç ve Davranışların Değişimine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	82
Tablo 13. Ahlaki Değer ve Davranışların Değişimine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	83
Tablo 14. Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	85
Tablo 15. Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artması Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	86
Tablo 16. Yerel Sanatın İşlevinin ve Anlamının Değişmesine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	87

Tablo 17. Turizmin Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular.....	89
Tablo 18. Turizmin Genel Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçları	90
Tablo 19. Faktörlere İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	93
Tablo 20. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)	95
Tablo 21. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)	96
Tablo 22. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)	97
Tablo 23. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Turist Rehberliği Belgelerini Aldıkları Kurumların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)	99
Tablo 24. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Rehberlik Mesleği Dışında Ek Bir İş Yapma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları).....	100
Tablo 25. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Tecrübelerine Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları).....	102
Tablo 26. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Tecrübelerine Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları).....	103
Tablo 27. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Katıldıkları Turların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları).....	104
Tablo 28. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Katıldıkları Turların Türüne Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları).....	105
Tablo 29. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)	106
Tablo 30. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)	107
Tablo 31. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları).....	108
Tablo 32. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)	109

Tablo 33. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları).....	110
Tablo 34. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Turist Rehberliği Belgelerini Aldıkları Kurumların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)	112
Tablo 35. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Turist Rehberliği Belgelerini Aldıkları Kurumların Türüne Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları).....	113
Tablo 36. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Rehberlik Mesleği Dışında Ek Bir İş Yapma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)	114
Tablo 37. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Tecrübelerine Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)	116
Tablo 38. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Katıldıkları Turların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları).....	117
Tablo 39. Hipotezlerin Kabul Edilme veya Reddedilme Durumları.....	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1.	Turizmin Etkilerinin Algılanma Süreci	26
Şekil 2.	Turist Rehberinin Rollerini	59

1. GİRİŞ

Turizm olayının temelini insan ve insan toplulukları oluşturmaktadır. Bu bakımdan turizm; bir toplumun dünya görüşünü, anlayışını ve diğer ülke insanlarına bakış açısını etkileyen sosyal bir olay niteliği taşımaktadır. İnsanların, turizm faaliyetlerine katılarak başka ülkelere seyahat etmeleriyle, hem seyahat ettikleri ülke insanlarından etkilenmeleri hem de varış noktasındaki yerel halkı etkilemeleri söz konusudur. Bir ülke ya da bölgeye seyahat eden turistler, tatillerini bitirdikten sonra ülke ya da bölgeye olumlu veya olumsuz etkiler bırakarak evlerine dönmektedirler. Bu durum turizme, ekonomik, çevresel ve sosyal ve kültürel etkilerin bir arada yaşandığı bir görünüm kazandırmaktadır. Bu etkilerin olumlu açılardan algılanmasının sağlanması turizmin geleceği için büyük önem teşkil etmektedir.

Turizm olayına yön veren turistler ile yerel halk arasında iletişim söz konusudur. Çünkü ev sahibi toplumdaki yerel halk, turistlerle aynı ortamı paylaşmaktadır. Bu bağlamda, turistler ile yerel halk arasındaki ilişkilerin olumlu yönlerden geliştirilmesi, yerel halkın turistlere karşı tepkisini azaltabileceği gibi turistlerin de yöre hakkındaki önyargılarını ortadan kaldırmalarına yardımcı olmaktadır. Bu noktada turist rehberlerinin rolü büyük önem taşımaktadır. Turist rehberleri; ülke turizmine hizmet eden, çeşitli ülke insanları ile ilk karşılaşan kişilerdir. Turistlerle ülke insanları arasında iletişimin ve etkileşimin oluşmasında aracı konumunda bulunan turist rehberleri, turistlerin ev sahibi toplumda kendilerini iyi ve güvende hissetmelerini de sağlamaktadırlar. Başarılı bir turizm gelişimi sağlanması konusunda, turist rehberlerinin bahsedilen rollerine önem verilmesi gerekmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, genel olarak turizm kavramı ile ilgili tanımlara ve turizmin özelliklerine yer verilerek, turizmin etkileri tanımlanmış, turizmin meydana getirdiği ekonomik ve çevresel etkiler genel hatlarıyla ele

alınmıştır. Turizmin sosyal ve kültürel etkileri; sosyal yapı ve kültürel yapı üzerindeki etkiler olmak üzere iki ayrı başlıkta incelenmiştir. Turizmin birey ve aile, toplum, nüfus, hayat standartları, sosyal sınıflar ve eğitim gibi unsurlar üzerindeki etkileri ile dini inanış, ahlaki değer, yabancı yaşam biçimleri, dil, yerel sanat ve yerel kültür gibi unsurlar üzerindeki etkileri ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Bu bağlamda turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin olumlu yönlerden gelişme gösterebilmesinin koşulları incelenmiştir. Diğer yandan; turizmin turist ve yerel halk ilişkileri üzerindeki etkisi ile turist ve yerel halk arasındaki ilişkilerin özelliklerinden bahsedilerek, bu ilişkileri etkileyen faktörlere değinilmiştir. Bölümün son kısmında ise; turist rehberi kavramı tanımlanarak, turist rehberlerinin turist ve yerel halk ilişkilerindeki rolü incelenmiştir.

Turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından algılanmasının belirlenmesi amacıyla Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne bağlı olarak turist rehberliği mesleğini icra eden bireyler üzerinde yapılan araştırma, çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde, yapılan araştırmanın modeli ve yöntemi hakkında bilgiler sunulmuş ve araştırma sonunda elde edilen veriler Sosyal Bilimler için uygulanan istatistiksel veri programında (SPSS) değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, çalışmanın dördüncü bölümünde ve bu bulgulara ilişkin değerlendirmelere ilişkin sonuç ve öneriler ise son bölümde verilmiştir.

1.1 Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problemini; Trabzon ilinde turist rehberliği yapan bireylerin, turizmin sosyal ve kültürel etkilerini algılamaları oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Turizm hareketleri; ekonomik, çevresel, sosyal ve kültürel boyutlara sahip bir olgudur. Son yıllarda araştırmacıların üzerinde durduğu konular arasında; turizmin özellikle insan ve insanın sosyal ve kültürel hayatında yarattığı etkilerin incelenmesi yer almaktadır. Turizm sayesinde meydana gelen ekonomik ve çevresel yararların devamlılığının sağlanabilmesi için turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin ve bu etkilerin özellikle varış noktasındaki yerel halk tarafından algılanmasının ele alınması gerekmektedir.

Turizm olayına yön veren turistler ile yerel halk arasındaki iletişim ve etkileşimde en belirgin rol turist rehberlerine aittir. Bu bağlamda; turist rehberlerinin turizmin sosyal ve kültürel etkilerini algılaması, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, turist rehberlerinin demografik özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımları, turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından nasıl algılandığının ortaya konulması için ankette verilen her bir ifadenin frekans ve yüzde dağılımları, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiş ve araştırma hipotezleri test edilmiştir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Turizmin sosyal ve kültürel etkilerine ilişkin, yazında pek çok çalışma yer almaktadır. Çalışmaların geneli, turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin belirlenmesi amacıyla varış noktalarında yer alan yerel halkın algısı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Turistler ile yerel halk arasında aracı konumunda bulunan turist rehberlerinin, turizmin sosyal ve kültürel etkilerini algılamaları konusunda henüz çok sayıda çalışma yapılmamış olması nedeniyle; bu çalışma, konu ile ilgili yazına katkı sağlaması ve yerel yöneticilere yön göstermesi açısından önemli görülmektedir.

Araştırma evreni olarak seçilen Trabzon ilinde yerel halkın kapalı toplum yapısı özelliği taşıması araştırmanın önemini desteklemektedir. Bölgede toplumsal baskı unsurlarının varlığı da dikkat çekmektedir. Çünkü bölgede kozmopolit yapı henüz zayıf bir noktada yer almaktadır. Bölgenin bir diğer özelliği yoğun olarak kültür ve yayla turlarına katılımın söz konusu olmasıdır. Yaylaların genel yapısına bakıldığında, şehirlerden çok farklı insan tiplerini barındırdığı bilinmektedir. Kırsal kültürün özelliklerini taşıyan insanların değişimi de bir o kadar zor olmaktadır. Bölgede turizm çoğu insana ekmek veren bir iş kolu olarak değerlendirilmediği için henüz turizmin nimetlerini belirli bir kesim dışındakiler algılayamamaktadır. Bölgede turizmin, teşviklerle büyüyen bir sektöre dönüştürülmesiyle pek çok unsurun değişimi mümkün olabilecektir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada göz önünde bulundurulmuş varsayımlar şu şekilde verilmiştir:

- Araştırmada veri toplama yöntemi olarak kullanılan anketin, katılımcıların turizmin sosyal ve kültürel etkilerine ilişkin genel görüşlerini yansıttığı kabul edilmiştir.
- *H1*: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H2*: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H3*: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

- *H4:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H5:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H6:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H7:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H8:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H9:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H10:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H11:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H12:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H13:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

- *H14*: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma turizmin tüm yönleri ile etkilerini ortaya koymak yerine sadece sosyal ve kültürel etkiler ile sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan, turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından nasıl algılandığının belirlenmesini amaçlayan bu çalışma, zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik etmenlerinden dolayı Trabzon ili ile sınırlandırılmıştır. Alan araştırması olarak Trabzon ilinin seçilmesindeki bir diğer amaç; daha önce bu yörede turizmin sosyal ve kültürel etkilerine ilişkin turist rehberlerinin algılarını belirlemeye yönelik bir araştırma yapılmamış olmasıdır. Aynı zamanda araştırma; iç turizm kapsamında kültür turları, yayla turları ve öğrenci turlarına katılan turist rehberlerin görüşleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular, Trabzon ilinde turist rehberliği yapan bireylerin görüşleri ile sınırlıdır. Ayrıca araştırmada ulaşılan sonuçlar, araştırma anketinde yer alan ifadeler ile sınırlı kalmaktadır.

1.6 Tanımlar

Turizm genel olarak; sürekli yaşanılan yer dışında, ticari kazanç amacına dayanmayan nedenlerle gerçekleştirilen ve yirmi dört saati aşan veya en az bir gecelenmeden oluşan geçici seyahat ve konaklamaların meydana getirdiği ekonomik ve sosyal nitelikli olay ve ilişkilerin bütünüdür (Usta, 2008: 7).

Turist, para kazanma amacı olmaksızın, dinlenmek ve eğlenmek için ya da kültürel, bilimsel, sportif, idari, diplomatik, dinsel nedenlerle, oturduğu yer dışına geçici olarak çıkan ve tüketici olarak belirli bir süre seyahat edip kalan ve yeniden ikametgahına dönen kimsedir (Takano, 2008: 8).

Turizmin etkileri, bulunulan çevreyi geniş bir şekilde düzenleyen faaliyetler bütünüdür ifade etmektedir (Bertan, 2010: 84). Turizm, turist gönderen ve turist kabul eden ülke ya da bölgeyi, turisti, turist kabul eden yerel halkı, turizm işletmelerinde çalışanları etkileyen karmaşık bir olay niteliği taşımaktadır (Altunel, 2009: 11). Turizmin etkilerini; ekonomik etki alanları, çevresel etki alanları ve sosyo-kültürel etki alanlarından oluşan üç taraflı kuramsal bir çerçeve içerisinde değerlendirmek mümkündür (Boyne, 2005: 22).

Yerel halk; herhangi bir turistik bölgede yaşayan, doğrudan ya da dolaylı olarak ülkelerini ziyaret edenlere hizmet sunan bireylerdir (Tayfun, 2002: 2). Yerel halkı, turistik bir merkezde yaşayan insanlar olarak tanımlamak da mümkündür (Alhasanat, 2008: 11).

Turist rehberi; Uluslararası kabul görmüş Dünya Turist Rehberleri Federasyonları Birliği (WFTGA)'nin tanımına göre; yurt içi ya da yurt dışından gelen grup ya da bireysel ziyaretçilere, onların tercihleri doğrultusundaki bir dilde, bir bölge ya da şehirde bulunan anıtlar, müzeler, doğal ve kültürel çevre ve tarihi yerlerde kılavuzluk eden ve eğlendirici bir yorumla bunları ziyaretçilerine aktaran kişidir (Ap ve Wong, 2001: 551).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Günümüzde her yıl milyonlarca insan, sürekli yaşadıkları yerlerden geçici sürelerle ayrılarak başka ülkelere veya bölgelere hareket etmektedirler. Bu yer değişimi esnasında ulaşım imkanlarından, konaklama birimlerine kadar çeşitli unsurlardan yararlanmaktadırlar. Söz konusu eylemlerin tümü ise turizm faaliyetlerini meydana getirmektedir. Farklı sosyal ve kültürel yapıya sahip insanlar, turizm faaliyetleri sayesinde bir araya gelmekte ve aralarında bir etkileşim oluşmaktadır. Bu bölümde; insanlar arasında oluşan etkileşim sonucunda turizmin meydana getirebileceği sosyo-kültürel değişimler ve bu değişimlerin boyutları, özellikle varış noktalarında yer alan yerel topluluklar açısından ele alınarak, turist ile yerel halk arasında aracı konumunda bulunan turist rehberlerinin rolüne değinilmiştir.

2.1 Kuramsal Çerçeve

Çalışmada, turizmin sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkileri, turist ve yerel halk ilişkileri üzerine etkileri, turist ve yerel halk ilişkilerinde turist rehberinin rolü incelenmiştir.

2.1.1 Turizm Kavramı

Turizm olayını veya kavramını tanımlamak amacıyla yapılan çalışmalar 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır. Olayın değişik yönlerine önem veren yazarlar, birbirinden oldukça farklı tanımlar yapmışlardır. Konuya eğilenlerin hareket noktalarının aynı olmaması, turizmin çeşitli tanımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Usta, 2002: 8; Akat, 2008: 2).

Turizmin ilk tanımı 1905 yılında E. Guyar Feuler tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre turizm; gittikçe artan hava değişimi, dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine, doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan, özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının sorunsuz hale gelmelerinin bir neticesi olarak, toplumların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren “modern” çağa özgü bir olaydır (Küçükaslan, 2007: 2; Kozak ve Bahçe, 2009: 1).

Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği (AIEST)'nin tanımına göre turizm; yabancıların geçici veya devamlı, asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek şartıyla konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların bütünüdür (Güngördü, 2003: 6).

Turizm olayının oluşmasında ve tanımlanmasında dinamik bir unsur olarak kabul edilen “seyahat” ve statik faktör olarak bilinen “konaklama” önemli bir yer tutmaktadır. Hangi seyahatlerin turizm olayı oluşturabileceğine seyahatin amacı ve konaklama yapılıp yapılmadığı göz önünde bulundurulurarak karar verilir. Bazen çok kısa seyahatler, amacı ile birlikte ele alındığında konaklamasız da olsa turizm olayı yaratabilirken, aksine uzun seyahatler turizm olayı yaratmayabilir. Ayrıca uzun seyahatlere göre de turizm olayına farklı bakış açıları bulunmaktadır (Kozak ve Güçlü, 2006: 5).

Usta'ya (2008: 7) göre turizm; sürekli yaşanan yer dışında, ticari kazanç amacına dayanmayan nedenlerle gerçekleştirilen ve yirmi dört saati aşan veya en az bir gecelemeden oluşan geçici seyahat ve konaklamaların meydana getirdiği ekonomik ve sosyal nitelikli olay ve ilişkilerin tümüdür.

Ivanovic ve Khunou (2009: 25), turizm olayına şu şekilde yaklaşmaktadırlar; turizm, insanların iş dışında herhangi bir amaçla ikamet ettikleri yerden hareket etmeleri ile ilgilidir. Turizm, ekonomik bir faaliyettir ve göç etme anlamına gelmemektedir.

Uçar'a (2010: 5) göre turizm; yabancı ya da aynı toplum üyelerinin serbest zamanlarını değerlendirmek amacıyla, sürekli yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerin dışına doğru yaptıkları, gelir sağlamayı amaçlamayan, seyahat ve konaklamalardaki mal ve hizmetlerin üretimi ve tüketimi sürecinde gerçekleşen çok yönlü insan eylemlerinin toplamıdır.

Tanımlardan hareketle turizmi; kişilerin sürekli ikamet ettikleri yerin dışına geçici bir süre için çıkmış olmaları, tüketici konumunda bulunmaları ve sürekli ikamet ettikleri yere geri dönüş yapacak olmaları şeklinde belirtmek mümkün olacaktır.

2.1.2 Turizmin Özellikleri

Yapılan turizm tanımları çerçevesinde turizmin bir takım özelliklerinin olduğu araştırmacılar tarafından ortaya konulan bir gerçektir. Araştırmacılar, turizm olgusunu farklı bakış açılarından değerlendirerek turizmin özelliklerini çeşitli biçimlerde ifade etmektedirler. Turizm tanımları dikkate alındığında, turizmin sahip olduğu özellikler şu şekilde açıklanabilir (Özmen, 2007: 9–10; Usta, 2008: 7–8):

- Turizm biri dinamik, diğeri statik iki unsurdan oluşmaktadır.

Statik unsur, konaklamayı ve bunu oluşturan tesisleri ve kuruluşları kapsamaktadır. Konaklama, kişilerin kendi konutlarının dışında, turizm amacıyla yapılan yapı ve tesislerden yararlanmayı ifade etmektedir.

Dinamik unsur, seyahat etmeyi, ulaşım araçlarından yararlanmayı kapsamaktadır. Turizm olayının gerçekleşebilmesi için yer değiştirmeyi sağlayan seyahat temel koşuldur. Ancak seyahatin geçici ve kişilerin kendi konaklama yerlerinin dışında olması, tekrar sürekli kaldığı konuta dönüş amacını taşıması gerekmektedir.

- Turizm sadece seyahat ve konaklamadan ortaya çıkan bir faaliyet değildir. Seyahat ve konaklamanın meydana getirdiği bütün kurumlar, işletmeler, davranışlar ve faaliyetler turizm kavramı içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle turizme bir endüstri gözü ile bakmak zorunluluğu bulunmaktadır. Ayrıca turizm; entegre endüstri, hizmet endüstrisi ve endüstrileşmeyi sağlayan endüstri olma özelliklerine de sahiptir.
- Turizm üretici değil, tüketici bir faaliyettir. Turizm olayına katılan kişiler genellikle turizm işletmeleri tarafından üretilen mal ve hizmetleri talep edip, tüketmektedirler.
- Turizmin, özellikle tüketim ilişkileri şeklinde oluşması ekonomik özelliğini ortaya koymaktadır. Döviz bozdurulması, seyahat edilen ülkeye gelir sağlanması, görünmeyen ihracat özelliği taşıması turizmin ekonomik yönünü oluşturmaktadır.
- Turizmde kişisel bir ihtiyaca tatmin aracı aramak esastır. Çünkü turizm; dinlenme, eğlenme, sağlık, ziyaret, spor, eğitim, bulunan yerden uzaklaşma, bir şeyler keşfetme amacı ile yapılan seyahatleri kapsamaktadır.
- Turizm, toplum içinde gerçekleşmektedir. Toplumsal etkileşim yaratması, ölçülebilir nitelikte olması nedeniyle de sosyal bir olay niteliğindedir.
- Turizm sektörünün ürettiği mal ve hizmetlerin tüketilebilmesi için tüketicinin boş zamanın olması gerekmektedir. Bu nedenle turizm, bir çeşit boş zaman faaliyeti olarak ifade edilebilmektedir.

Yukarıda sıralanan özelliklerden yola çıkarak; turizmin çok yönlü faaliyetler bütününe kapsadığı söylenebilir. Bu bağlamda; turizmi, hem sosyal hem kültürel hem de bir tüketim olayı olarak ifade etmek mümkündür.

2.1.3 Turizmin Etkileri

Turizm etkisi, bulunduğu çevreyi geniş bir şekilde düzenleyen faaliyetler bütünüdür (Bertan, 2010: 84). Turizm, turist gönderen ve turist kabul eden ülke ya da bölgeyi, turisti, turist kabul eden yerel halkı, turizm işletmelerinde çalışanları etkileyen karmaşık bir olay niteliği taşımaktadır (Altunel, 2009: 11).

Boyne (2005: 22), turizmin etkilerini ekonomik etki alanları, çevresel etki alanları ve sosyo-kültürel etki alanlarından oluşan üç taraflı kuramsal bir çerçeve içerisinde değerlendirmektedir.

Ratz'a (2000a: 36) göre turizm, ekonomi ve çevre üzerindeki belirli etkilerinin yanında ev sahibi toplumların değer sistemlerinde, geleneksel yaşam stillerinde, aile ilişkilerinde, bireysel davranış veya toplum yapısında değişiklikleri içeren sosyal ve kültürel değişimlere katkıda bulunabilmektedir.

Page (2009: 476–477) turizmin etkilerinin büyük ölçekli ve somut ya da küçük ölçekli ve soyut olabileceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle turizmin etkilerinin analizinin oldukça zor olduğunu ifade etmektedir. Turizm coğrafyası ve turizmin hangi etkilerinin gerekli şekilde devam ettiği gibi konular turizmin etkilerinin belirlenmesini zorlaştıran temel faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda turizmin etki çerçevesinin belirlenmesinin gerekli olduğunu ifade eden Page, bir takım aşamalar ortaya koymaktadır. Bu aşamalar şu şekildedir (Page, 2009: 477):

- *Birinci Aşama:* Bir bölgede turizm gelişiminin koşulları incelenmelidir.
- *İkinci Aşama:* Eğer gelişim ilerlerse/ilerlemezse turizm bölgesi için bir gelecek planı hazırlanmalıdır.
- *Üçüncü Aşama:* Bölgedeki turist gelişiminin içeriği incelenmelidir.
- *Dördüncü Aşama:* Eğer gelişim ilerlerse, gelişimin ne zaman meydana geldiği ve ne olduğu ifade edilmelidir.

- *Beşinci Aşama:* İkinci ve dördüncü aşama arasındaki nitel ve nicel farklıklar ortaya konuşmalıdır.
- *Altıncı Aşama:* Karşıt etkileri azaltmak için gelişme ile ilgili tedbirler açığa çıkarılmalıdır.
- *Yedinci Aşama:* Etkiler analiz edilmeli ve seçenekler kıyaslanmalıdır.
- *Sekizinci Aşama:* Sonuçlar ortaya konulmalıdır.
- *Dokuzuncu Aşama:* Bir karar verilerek sonuç ifade edilmelidir.

Bahsedilen aşamalar ile birlikte, turizmin bir ülkede ya da bölgede meydana getirdiği etkilerin çerçevesini ve boyutunu belirlemek mümkündür.

Avcıkurt (2009: 35), turizmin etkileri ile ilgili değerlendirmelerin özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha çok ekonomik açıdan söz konusu olduğunu ifade etmektedir. Turizm, ulusal ve yerel idarelerin çoğu tarafından ekonomilerin düzelmesi ve gelişmeyi sağlamak amacıyla bir düzenek olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle turizmin, yerel ekonomilerin geliri ve kazancı için yenilenmiş bir fırsat sunduğu ifade edilmektedir (Page, 2009: 481).

Turizm sektörü, ihtiyaç duyulan yabancı döviz kazancını yaratabilen, gelirin tabana yayılmasını sağlayabilen, her kesimin pay almasına imkan tanıyabilen, istihdam olanaklarını arttırabilen, diğer sektörlerin de faaliyetlerini etkileyen bir olaydır. Hizmetler sektörü ekonomide yeni iş fırsatları yaratan en zengin alan olarak kabul edilmektedir (Tunçsiper ve Yılmaz, 2009: 56).

Ekonomi; insanların yaşayabilmek için üretme davranışlarının, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünüdür (Demirtaş, 2010: 240). Turizm, boş zaman ve tasarrufun nasıl kullanılacağı ile ilgili ekonomik bir kararla başlamaktadır (Demirtaş, 2010: 240). Bu doğrultuda, turizmin ekonomik etkileri genellikle parasal ve reel ekonomik etkiler olarak değerlendirilmektedir.

Turizmin parasal ekonomik etkileri; turizmin döviz arz ve talebine etkisi, dış ödemeler dengesine etkisi ve fiyat istikrarı üzerine etkileri olarak incelenmektedir (Durgun, 2006: 17–22; Özmen, 2007: 12–13; Avcıkurt, 2009: 35–42). Bu etkiler şu şekilde açıklanmaktadır:

Turizmin Dış Ödemeler Dengesine Etkisi

Turizmin ödemeler dengesi üzerindeki etkileri ülke vatandaşlarının yurt dışına çıkması sonucu meydana gelen etkiler ve ülkeye gelen yabancıların meydana getirdiği etkiler şeklinde ifade edilmektedir (Durgun, 2006: 19–20). Ülke vatandaşlarının yurt dışına çıkmaları aynı zamanda döviz çıkışına yol açacağı için ödemeler bilânçosunu olumsuz etkilemektedir. Buna rağmen ülkeye gelen yabancılar döviz kazancı sağladığı için ödemeler bilânçosunu olumlu yönde etkilemektedirler.

Turizmin Döviz Arz ve Talebine Etkisi

Turizm, bir ithalat ve ihracat şekli olmasından dolayı döviz arz ve talebini etkilemektedir. Turistik amaçlı yapılan geziler sonucu bir ülkeye gelen yabancılar, turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri satın almak için doğrudan veya dolaylı olarak çeşitli harcamalar yapmaktadırlar. Bu harcamalar, o ülkenin dış turizm gelirlerini oluşturur ve diğer sektörlerde yapılan ihracattan pek farklı değildir. Bu durum turizme görünmeyen ihracat özelliğini kazandırmaktadır. Bu nedenle dış aktif turizmle ülkeye giren döviz, aynı diğer mal ihraçlarında olduğu gibi o ülkedeki döviz arzını artırıcı bir etki yapmaktadır. Ülke vatandaşları da yurt dışına yaptıkları turizm amaçlı seyahatlerde mal ve hizmet satın almaktadırlar. Ülke vatandaşlarının gittikleri ülkelere döviz bırakmaları, o ülkenin dış pasif turizmini oluşturmaktadır. Bu da diğer sektörlerde yapılan ithalattan farklı bir konumda değildir (Özmen, 2007: 12). Bu durum ise turizm için görünmeyen ithalat olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle dış pasif turizmle ülkeden çıkan döviz, diğer mal ithalatlarında olduğu gibi döviz talebi yaratmaktadır.

Turizmin Fiyat İstikrarına Etkisi

Bir ekonomide fiyat istikrarsızlığının bulunması ve fiyatların yükselme eğiliminde olması, turistik faaliyetlerin gelişmesini etkileyen bir konuma sahiptir. Turizm sektörü sezonluk özelliğinden dolayı enflasyon faktörü olarak görülebilmektedir. Gelir ve harcama düzeyi yüksek bir kitlenin turizm talebi, turistik ülkedeki ya da bölgedeki her türlü mal ve hizmetin fiyatını arttırıcı etkiler yapabilmektedir. Turizm hareketleri zaman ve mekan içinde belirli mevsimlerde, belirli bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Yoğunlaşan turizm hareketleriyle birlikte turizm hizmetlerinin fiyatları piyasa koşullarına göre daha hızla bir artış göstermektedir. Belirli dönemlerde, belirli mekanlarda yoğunlaşan turizm faaliyetleri karşısında turizm arzının kısa dönemde arttırılması mümkün değildir. Bu durumda mevcut arz kapasitesi artan talebi karşılayamaz. Sonuç olarak talep enflasyonu meydana gelir (Özmen, 2007: 13).

Turizmin parasal etkilerinin yanında ekonomide gelir yaratması, yeni iş kollarını ortaya çıkarması, tarım ve sanayi gibi sektörlerle etkide bulunarak bu sektörleri canlandırması gibi reel ekonomik etkileri de bulunmaktadır. Bunlar istihdam üzerindeki etkiler, gelir etkileri ve diğer sektörlerle etkiler şeklinde açıklanmaktadır (Durgun, 2006: 25–34; Avcıkurt, 2009: 36–42; Altunel, 2009: 15–20):

Turizmin İstihdama Etkisi

Turizm sektörü emek yoğun bir yapıya sahiptir. Bu nedenle turizm işletmeleri mal ve hizmetlerin üretiminde ve sunum aşamasında büyük oranda insan gücünden yararlanmaktadırlar. Turizm, bu özelliğinden dolayı önemli ölçüde istihdam olanakları yaratan bir sektördür. Turizmin yaratmış olduğu istihdam üç şekilde gerçekleşmektedir (Avcıkurt, 2009: 38):

- *Doğrudan İstihdam:* Turizm sektöründe doğrudan yer alan işletmelerde (konaklama, yiyecek, içecek, ulaştırma, seyahat acenteleri vb.) gerçekleştirilen istihdamdır.
- *Dolaylı İstihdam:* Doğrudan turistik tüketicilere hizmet vermeyen, ancak turizm sektörüne girdi sağlayan diğer sektörlerde oluşan istihdamı kapsamaktadır. Tarım, inşaat, el sanatları ve imalat gibi sektörlerde turizmin gelişmesi ile birlikte sağlanan istihdam bu gruba örnek verilebilir.
- *Uyarılmış İstihdam:* Doğrudan ve dolaylı istihdam yöntemleriyle kazanılan gelirlerin tekrardan harcanması ile ekonomide oluşan ek istihdamdır. Turizm faaliyetleri sonucu gelirleri artan ve yaşam standartları yükselen bireylerin elde ettikleri bu gelirleri ekonominin diğer sektörlerinde harcayarak yeni istihdam olanakları meydana getirirler. Uyarılmış istihdamın ortaya çıkmasında turizmin çarpan etkisi önemli rol oynamaktadır.

İstihdam etkisi, turizmin gelişmesine ve turizm talebinin yoğunluğuna bağlı olarak artış göstermektedir. Bir ülkeye ya da bölgeye olan turizm talebi ne kadar fazla olursa, o ülkede ya da bölgede istihdam artışı o kadar fazla olmaktadır. Turizm, gelir kadar istihdam oluşturmaktadır. Dyer vd. (2007: 419), yerel toplulukların turizmi ve turizmin gelişimini algılamalarının yapısal modelini belirlemek amacıyla Avustralya'da yaptıkları bir çalışmada, turizmin bölgede istihdamı artırıcı nitelikte rol oynadığını saptamışlardır.

Turizmin Gelir Etkisi

Turizm sektöründe turistler, yeme ve içme, konaklama, ulaştırma, alışveriş, eğlence gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla harcama yapmaktadırlar. Harcama yapılan bu turistik ürünleri üreten işletmeler, hizmet üretimini tamamlayabilmek için girdi sağlamak durumundadırlar. Turizm işletmelerinin yapmış olduğu bu harcamalar sonucunda turizmin gelir yaratıcı

etkisi ortaya çıkmaktadır. Turizmin gelir etkisi üç şekilde ele alınmaktadır (Kozak vd., 2001: 80–82; Kasap ve Faiz, 2008: 5–6);

- Turistlerin doğrudan harcama yapmaları sonucunda elde edilen gelir,
- Birinci aşamaya bağlı olarak işletmeler arası işlemler için yapılan harcamalardan elde edilen gelir,
- Turizmden elde edilen gelirin, istihdam edilen ya da turizmden kazanç sağlayan diğer kişiler tarafından harcanması sonucu elde edilen gelirdir.

Turizmin Diğer Sektörlere Etkisi

Turizm, istihdam yaratması ve çarpan etkisi oluşturması gibi özellikleri nedeniyle diğer sektörlerle karşılıklı ilişki içerisinde bulunmaktadır. Turizm sektörünün girdi kullandığı sektörlerin başında tarım ve sanayi sektörü gelmektedir. Turizmin tarım sektörü üzerindeki en önemli etkileri, gelir ve istihdam yaratması şeklinde görülmektedir. Örneğin, kırsal turizmin gelişmesi ile turistik bölgelerde arazi sahibi olan yöre halkı bu arazilerin kamp alanı olarak turizme açılmasıyla ek gelir elde etme olanağına sahip olabilmektedirler. Turizmin geliştiği bölgelerde yapılaşma artmakta ve verimli tarım alanları bu durumdan olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Bu durum tarım üzerinde turizmin olumsuz bir etkisi olarak ifade edilebilir (Durgun, 2006: 32–33).

Turizm sektörünün sanayi sektörüne etkileri ise yatırım malı, ara malı ve tüketim malı üreten sanayiler olmak üzere üç açıdan ele alınabilmektedir (Durgun, 2006: 33). Tüketim malı üreten sektörlerde turizmin etkisi daha yoğun olarak görülmektedir. Turistik ihtiyaçlara olan talebin karşılanmasında bu sanayilerde üretim artışı meydana gelmektedir. En fazla turistik talep alan tüketim ürünleri arasında içki ve gıda sanayi, giyim ve dokuma sanayi ve hediyelik eşya sanayisi yer almaktadır. Ara malı üretilen sanayiler içerisinde yer alan deri ve seramik sanayisi ise turizm faaliyetlerinden büyük oranda

etkilenmektedir. Turizm faaliyetleri, yatırım malları sanayisi olarak en az ulaştırma araçları üreten sanayilerde etkiye sahiptir (Durgun, 2006: 33). Turizm, hizmetler sektörünün gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Turizm faaliyetleriyle birlikte el sanatları, sağlık, güvenlik, haberleşme gibi hizmet dallarında artış ortaya çıkmaktadır (Altunel, 2009: 19–20).

Ekonomik açıdan bakıldığında bahsedilen parasal ve reel etkiler turizmi olumlu ve olumsuz şekillerde etkilemektedir. Kreag (2001: 6) ve Ryan'a (2003: 149–150) göre; yurtdışından bir ülkeye ya da bölgeye gelen ziyaretçilerin harcamalarından ortaya çıkan döviz kazancı, istihdam olanakları, özellikle küçük işletmeler için ölçek ekonomisi kazanımlarının oluşması, ziyaretçi harcamalarının turist kabul eden ülke hükümeti için vergi geliri kaynağı olması, yatırım, gelişim ve altyapı harcamalarının geliştirilmesi, yerel ekonomilere fayda sağlanması gibi etkiler, turizmin olumlu ekonomik etkileri arasında yer almaktadır.

Turizmin bahsedilen olumlu etkilerinin yanında bir takım olumsuz etkilerinin de var olduğuna vurgu yapan Mason (2003: 35), turizm sonucu meydana gelebilen ev ve arazi fiyatlarındaki yükselişin enfasyona yol açtığını, zaman içerisinde turizmin ekonomik gelişme için temel bir girişim sayıldığını ifade etmektedir. Bunun sonucunda ise turizme aşırı bağımlılık söz konusu olmakta ve bu bağımlılığı ortadan kaldırmak için ülkelerin ekonomilerini çeşitlendirme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Avcıkurt, Karaman ve Köroğlu'nun (2003: 4), turizmin gelişimine yönelik yerel halkın davranışlarını belirlemek amacıyla Uzungöl'de yaptıkları çalışmada, turizm gelişiminin arazi fiyatlarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Turizmin etkileri ile ilgili değerlendirmeler, jeolojik özellikler, su, hava, bitkiler ve iklimden meydana gelen doğal çevre ile insan yapımı bina ve altyapıyı içeren yapay çevre açısından da incelenmektedir. Kahraman ve Türkay (2009: 21), doğal çevreyi; insan emeğine bağlı olmaksızın doğanın kendi kendine hazırlamış olduğu çevre olarak tanımlarken, insanın bilgi ve kültür birikimine dayanarak, doğal çevresinde bulmuş olduğu yeraltı ve

yerüstü zenginliklerini kullanarak yarattığı çevreyi, yapay çevre olarak ifade etmektedirler.

Doğal ve yapay çevre, fiziksel çevre olarak ifade edilmektedir. Fiziksel çevre, turizmin nerede meydana geldiği ve insanları en çok etkileyen unsurların ne olduğu gibi hususlarda turistik deneyimlere odaklanmaktadır (Reynish: 2009: 325).

Durak (2008: 7), turizm ve fiziksel çevre arasında bir etkileşim olduğundan bahsetmekte ve fiziksel çevrenin, turizmin doğal çekicilik unsurunu oluşturduğunu vurgulamaktadır. Fiziksel çevre, turistik faaliyetlerin gelişme gösterdiği bölgelerde, turizmden hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilenebilmektedir.

Turizmin fiziksel çevre üzerindeki olumlu etkilerini değerlendiren Akman (2007: 101) ve Şen'e (2010: 35–37) göre; bir ülke ya da bölgeyi ziyaret eden turistler, doğal çevre güzellikleriyle karşılaşmak istemektedirler. Bu durum, ülkelerin çevrelerini korumak ve yenilemek için bir takım ölçüler belirlemesine ve çevreye verilen önemin artmasına neden olmaktadır. Çevresel mirasın kaybını önlemek için önemli doğal alanlar ve yaban hayatını korumak için çalışmalar yapılmaktadır. Bunların yanında turistler için turistik çekicilik unsuru olan tarihi binaların ve anıtların korunması için restorasyon faaliyetlerinin artırılması, eski yapıların farklı amaçlar için yeniden düzenlenmesini sağlamaktadır. Çevreyi daha fazla korumak için planlama ve yönetim çalışmalarına daha fazla önem verilmesi de turizmin, fiziksel çevre üzerindeki önemli olumlu etkileri arasında yer almaktadır. Baran ve Taşgıt'in (2010: 661), turizmin sosyo-ekonomik ve çevresel etkileri ile yerel halkın tutumu arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Akçakoca'da yaptıkları çalışmada, turizmin doğal, kültürel ve tarihi kaynakların korunması, yeşil alanların artması, çevre bilincinin gelişmesi, altyapı ve üstyapı yatırımlarının artmasında önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle de yerel halkın turizme yönelik tutumunun olumlu yönde geliştiği ifade edilmektedir.

Rodgers (2001: 69), Avcı (2007: 487–489) ve Page (2009: 491–492), turizm gelişiminin plansız bir şekilde ilerlemesinin, fiziksel çevre üzerinde olumsuz sonuçlar meydana getirebileceğini ifade etmektedirler. Turizmin mevsimsel bir özelliğe sahip olması, yaz aylarında turistik bölgelerde aşırı yoğunlaşmaya neden olmaktadır. Bunun sonucunda ise çevre kirliliği, gürültü, altyapı yetersizliği gibi sorunlar meydana gelmektedir. Dal ve Baysan'ın (2010: 737–741), yerel halkın turizmin çevresel etkileri konusundaki tutumlarını ölçmek amacıyla Kuşadası'nda yaptıkları bir çalışmada, turizmin yörede çevresel sorunlara yol açtığı, yaz aylarında nüfusun aşırı yoğunlaştığı ve bu durumun rahatsız edici bir şekilde geliştiği gözlemlenmiştir.

Bir bölgede turizmi geliştirmek için verimli alanların plansız bir şekilde kullanımı da doğal alanlarda tahribata yol açmaktadır. Geniş arazili alanlarda havalimanı, otel, eğlence merkezleri ve alışveriş merkezleri gibi turizmle ilgili binalar yapılmaktadır. Bu yapılaşma, doğal yaşam alanlarının yok olmasına sebep olabilmektedir. Ayrıca doğal çevreye uyum sağlamayan, estetik özelliklerden yoksun binaların turistik bölgelerde yoğunlaşması olumsuz bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle yapılan binaların çevre ile uyumlu olmasına, kullanılan yapı malzemelerinin uygun şekillerde seçilmesine dikkat edilmelidir (Avcı, 2007: 487–489; Page, 2009: 491–492). Kuvan ve Akan (2005: 699), Antalya'nın Belek bölgesinde turizmin genel ve çevresel etkilerine karşı yerel halkın davranışlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, bölgede otel ve motel gibi yapıların doğal çevreyi bozduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tarihi öneme sahip sitelerin ve eserlerin aşırı ve yanlış kullanımı sonucu da çevre zarar görmektedir

Turizmin çevre üzerinde bozulmaya yol açmasının kendi varlığını da tehlikeye sokacağını ifade eden Kahraman ve Türkay (2009: 57), turizmin çevresel değerlere zenginlik katmasıyla da kendi sürekliliğini sağlamasının mümkün olacağını vurgulamaktadırlar.

Turistler genellikle çevreye zarar vermeyen, yerel ekonominin fayda sağlayacağı ve yerel toplumların yaşamına saygılı tatilleri tercih etme eğilimindedirler (Teberler vd., 2006: 220). Bu noktada turizmin fiziksel çevre

üzerindeki olumlu etkilerinin artırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Page (2009: 337), bir ülkenin, fiziksel çevrenin korunması ve restore edilmesini teşvik ederek turizmin olumlu çevresel etkilerini artırabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca turizm endüstrisinde çalışan insanların, turistler arasında çevre bilinci yaratılması konusunda sorumluluk sahibi olması gerektiğine vurgu yapmakta, bu noktada turist rehberlerine büyük görevler düştüğünü ifade etmektedir. Turist rehberleri, turistleri neyin yasak olduğu, neyin yasak olmadığı konusunda uyarmalıdır. Tur operatörleri ise, tur programlarına çevreyi koruma önceliğinin yerleşmiş olduğu çekim merkezlerini ilave etmelidirler. Turistlerin, faaliyetlerinin çevre üzerindeki olumsuz etkileri konusunda broşür ve bilgi kitapçığı gibi materyallerle bilgilendirilmesi, çevresel duyarlılığın gelişmesini sağlayabilmektedir.

2.1.4 Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri

Sosyal yapı, insanların bir arada yaşama etkinliğinin bir ürünüdür ve düzenlenmiş insan ilişkileri olarak tanımlanmaktadır. Sosyal yapı bir sistem özelliği taşımakta ve çeşitli öğelerden meydana gelmektedir. Bu öğelerden birinin değişmesi, ötekilerde de değişmeye yol açmaktadır (Kocacık, 2003: 130). Turizm faaliyetlerinin istihdam sağlama, ülke ve bölge ekonomilerinde iyileşme meydana getirme, bölgelerarası dengesizlikleri giderici bir rol oynama gibi etkilerinin yanında, toplumun sosyal yapısı üzerinde de önemli etkileri mevcuttur. Turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri, turizmin mevcut toplumsal değerlerinde, bireysel davranışlarda, aile içi ilişkilerde, ahlaki kurallarda, değer sistemlerinde, örf ve adetlerde ve toplumun sosyal yapısında ortaya çıkan etkileri ifade etmektedir (Doğan ve Üngüren, 2010: 397).

Baykan (2007: 55–57), bir toplumun dünya görüşünü, anlayışını ve diğer ülke insanlarına bakış açısını etkileyen sosyal bir olay olarak değerlendirilen turizm faaliyetlerine katılarak, başka ülkelere seyahat eden insanların, hem seyahat ettikleri ülke insanlarından etkilendiğini hem de o

ülke insanlarını etkilediğini vurgulamaktadır. Bir ülkeye gelen turistlerin davranışlarının gözlemlenmesi ile toplumun sosyal yapısındaki değişimler belirlenebilmektedir.

Farklı sosyal yapıya sahip olan toplumlar turizm sayesinde bir araya gelmekte ve kaynaşmaktadır. Bu durumda, farklı bilgi, görgü, gelenek ve göreneğe sahip topluluklar birbirinden etkilenmektedir. Sonuç olarak turizm sayesinde karşılaşılan varış noktalarındaki yerel toplum ve turistlerin etkileşimi, sosyal yapıları karşılıklı olarak etkilemektedir (Uçar, 2010: 9). Spanou (2007: 146), turistlerle yerel toplum arasındaki farklılıkların fazla olmasıyla, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinin doğru orantılı olduğunu ifade etmektedir.

Turizmin gelişimi ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda, turizmin yerel topluluklar üzerinde sosyal fayda ve maliyetler meydana getirdiği ortaya çıkmıştır. Örneğin; yerel topluluklar, turizm sayesinde ortaya çıkan istihdam olanakları ve gelir artırıcı faaliyetler, olumlu bir değişim olarak algılamaktadırlar. Öte yandan aile yapısında meydana gelen değişimler gibi sosyal yapı etkilerini ise olumsuz yönde algılamaktadırlar (Dyer vd., 2007: 415).

Turizmin kırsal bölgelerin kentleşmesini hızlandırması da bir başka etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizmle birlikte kırsal bölgelerde yaratılan yeni iş alanları, çağdaş endüstri toplumlarının kültürel değerlerinin benimsenmesi yoluyla kentsel uygarlıkların bütünleşmesini sağlamaktadır. Kırsal bölgelerde turizm kuruluşlarının ortaya çıkmasıyla bu bölgelerdeki sosyal tekdüzelik bozulmakta ve sosyal yapıda değişik özellikleri bulunan kümelerin sayısı artmaktadır (Kozak vd., 2001: 96).

Turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri genel olarak birey ve aile yapısı, toplum, demografik yapı, hayat standartları, sosyal sınıflar ve eğitim boyutuyla ele alınmaktadır (Avcıkurt, 2003: 55). Bu etkiler, aşağıdaki alt başlıklarda incelenmektedir.

2.1.4.1 Birey Üzerindeki Etkiler

Bireyler çok değişik amaçlarla turizm olayına katılmaktadırlar. Seyahat eden bireyler her şeyden önce seyahat tecrübesi kazanmakta, diğer kültürler hakkında bilgi sahibi olma şansına sahip oldukları için insanlar hakkındaki yanlış kanıların üstesinden gelmektedirler. Bireylerin, seyahat ettikleri yöre ve ülke insanlarını sosyal açıdan etkilemesi ve kendilerinin de bu yerlerden etkilenmesi mümkündür. Bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan yerel halk ve turist etkileşimi hangi yönde olursa olsun turizmin birey üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir (Pala, 2001: 15; Khunou, 2009: 297).

Turizmin bireyler üzerinde bir takım olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Gürbüz (2002: 53) turizm sayesinde farklı toplumlardan ve kültürlerden gelen bireylerin birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunmaları, birbirlerinin kültürel yapılarını daha iyi tanımaları ile dostluk ve arkadaşlıkların meydana geldiğini, bunun sonucunda da dünya barışının sağlanmasına katkıda bulunulduğunu ifade etmektedir.

Ratz (2000b: 7) ise turizmin, bireylerin boş zamanlarında uğraştıkları faaliyetlerde değişime neden olduğunu, bununla birlikte bireylerin dil becerilerinin de geliştiğini ifade etmektedir. Ancak dil becerilerinin gelişmesi, bireylerin kendi öz dillerinden uzaklaşmalarına neden olabilmektedir. Turizm, bireylerin davranışlarını nezaket çerçevesinde geliştirmelerine yardımcı olurken, onları kumar ve uyuşturucu gibi normalden farklı davranışlara yöneltebilmektedir.

2.1.4.2 Aile Yapısı Üzerindeki Etkiler

Aile; en geniş anlamı ile kan bağı, evlilik gibi etmenler neticesinde birlikte oturan iki ya da daha fazla kişinin oluşturduğu toplumsal bir grup olarak tanımlanabilmektedir (Penpece, 2006: 33). Bahar (2008: 170–171), aile kavramının yalnızca aile büyüklüğü dikkate alınarak değil, farklı sosyo-kültürel faktörlere bağlı olarak açıklanması gerektiğini vurgulamaktadır. Aile

kavramı; eşler, ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkileri de içerir yapısal özelliklerle birlikte ele alınmalıdır. Ailenin diğer sosyal durumlarla olan ilişkilerindeki rol ve fonksiyonları, içinde bulunduğu toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik koşullarıyla bağlantılıdır. Aile tipleri zaman içerisinde toplumdan topluma değişen bir nitelik taşımaktadır. Aile tiplerindeki farklılaşma yalnız yeni aile tiplerinin ortaya çıkmasıyla değil, aynı zamanda yerleşmiş aile tiplerindeki değişmelerle de meydana gelmektedir. Bu değişim olumlu olarak ele alındığında, sağlık ve beslenme olanaklarının iyileştirilmesi, ekonomik gelirin artması ifade edilmektedir. Olumsuz açıdan bakıldığında ise kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin artması ele alınmaktadır.

Turizm, turist kabul eden ülkelerde aile yapısını etkilemekte ve değişim yaratabilmektedir. Turizm, turist gönderen ülkeler açısından aile bağlarını güçlendirici bir etkiye sahiptir. İş yaşamının yoğunluğundan birbirine yeterince zaman ayıramayan aile bireyleri, tatil ve dinlenme süreleri boyunca bir araya gelerek aile bağlarını güçlendirme şansına sahip olmaktadır. Turizm bu yönüyle, aile yapılarının yeniden kurulmasına ve aile bağlarının güçlenmesine katkıda bulunmaktadır (Kozak vd., 2001: 97).

Turizmin aile yapısı üzerindeki etkileri aile içi ilişkilerde görülebildiği gibi kadınların toplum içindeki rollerinde meydana gelen değişimlerde de görülmektedir. Turizmle birlikte turistik bölgelerde yeni iş kolları ortaya çıkmaktadır. Yerel toplumda özellikle kadın nüfusun turizm sektöründe çalışmaya başlamasıyla birlikte kadınların aile içindeki rolü değişmekte, kadın artık eve para getiren bir statüye sahip olmaya başlamaktadır. Bu durum, aile içindeki bireysel ilişkileri bazen olumsuz anlamda etkilemektedir. Özellikle kadının eşinden daha fazla para kazandığı durumlarda, erkek aile içerisindeki gücünün azaldığını düşünebilmektedir (Doğan, 2004: 140; Sharma, 2004: 102; Avcıkurt ve Karaman, 2007: 421).

Baykan (2007: 64–65), turizm ile birlikte aile yapısında, sorumluluk seviyesi, karar alma biçimi, iş imkanlarının değişmesi gibi etkilerin ortaya çıktığını ifade etmektedir. Kazanılan gelirler sayesinde turizm, aile yapısında statü değişiklikleri meydana getirmektedir. Turizmin aile yapısı üzerindeki

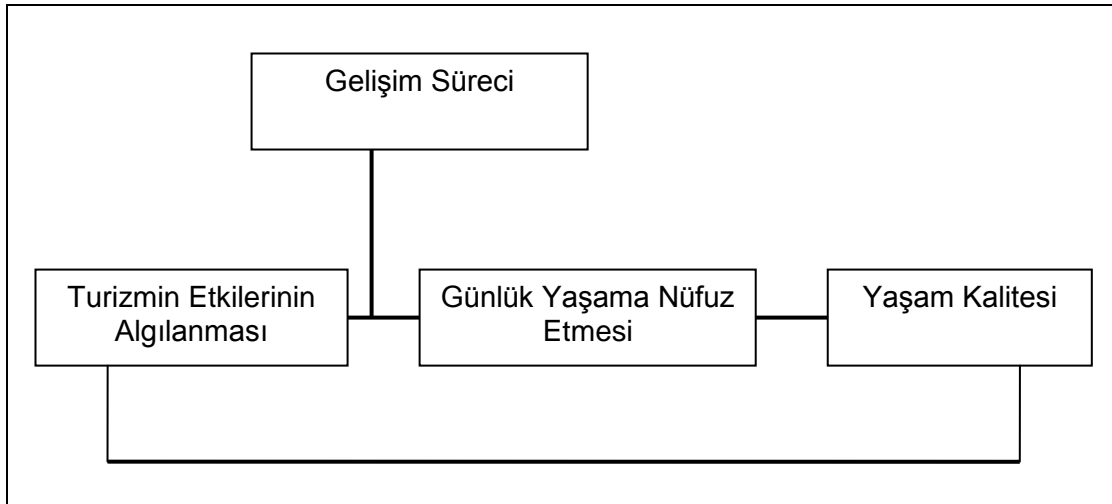
etkilerinin olumlu olarak algılanmasının yanında çoğunlukla aile içinde çatışmalara ve aile yapısının bozulmasına neden olduğu da açıktır.

2.1.4.3 Toplum Üzerindeki Etkiler

Özkalp'e (2010: 6) göre toplum, insanları etkileyen gerçek ilişkiler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Turizm, bir toplumun dünya görüşünü, anlayışını ve başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkileyen sosyal bir olay niteliği taşımaktadır. Bir ülkede ziyaretçilerin varlığı, ziyaretçilerin kendilerine ilişkin davranışları ve ev sahibi ülkenin yurttaşları ile kurdukları kişisel ilişkiler, yerel toplumun hayat tarzını ve davranış biçimini etkilemektedir. Aynı şekilde ziyaretçiler de gittikleri ülkelerdeki toplumun yapısından etkilenebilmektedir. Yerel toplumun ziyaretçilerden etkilenmesi özellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır (Berber, 2003: 212; Akman, 2007: 137–138).

Doğan'a (2004: 130) göre turizmin toplum yapısı üzerindeki etkisi doğrudan turistlerle yerel toplum arasındaki ilişkiden kaynaklanmayabilir. Turizm endüstrisinin gelişmesiyle, toplum bireyleri arasındaki ilişkiler değişmekte, insanların değişen bir toplumsal yapıda yer almaları, bir değişim kaynağı olabilmektedir. Turizmin toplum yapısı üzerindeki bağımsız etkisinin yanında, kentleşmeyle birlikte bütünleştirici bir etkisi de söz konusudur.

Turizmin yerel toplumlar üzerinde meydana getirdiği etkinin, toplumu oluşturan bireyler arasında bir algılanma süreci bulunmaktadır. Bu algılanma süreci aşağıdaki Şekil 1'de incelenmiştir (Kim, 2002: 8):

Şekil 1. Turizmin Etkilerinin Algılanma Süreci

Kaynak: Kim, Kyungmi. (2002). *The Effects of Tourism Impacts upon Quality Life of Residents in the Community*. PhD Thesis, The Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia. s. 8.

Şekil 1'den anlaşılacağı üzere, turizmin gelişim sürecinde, turizmin etkilerinin algılanması öncelikle toplumu oluşturan bireyler arasında söz konusudur. Daha sonra turizmin yerel toplum üzerindeki etkilerinin giderek günlük yaşamda kendini göstermesi ve bireylerin yaşamlarının içinde olumlu veya olumsuz yönde yer alması ile sonuçlanmaktadır.

2.1.4.4 Demografik Etkiler

Turizmin demografik etkileri daha çok nüfus hareketliliği ile ilgilidir. Turistik bölgelerdeki gelir artışlarının ülkenin diğer bölgelerinde yaşanmaması, bölgelerarası dengesizliklere yol açmakta, bunun sonucunda da kırsal bölgelerden turistik bölgelere ve büyük kentlere göç yaşanmaktadır. Bu göç beraberinde barınma, sağlık, eğitim gibi çeşitli sorunları da getirmektedir. Öte yandan özellikle kırsal alanda turizm, iş imkânı sağladığı için dışarıya verilen göçün azalmasını sağlamakta, hatta bulunduğu bölgeyi bir cazibe merkezi haline getirip göç alan yer konuma dahi getirebilmektedir. (Uçar, 2010: 9). Diedrich ve Buades (2009: 516), yerel halkın turizmi

algılaması üzerine Beliz'de yaptıkları bir çalışmada, turizm sayesinde dışarıdan bölgeye göç olayının arttığını belirlemişlerdir.

2.1.4.5 Hayat Standartları Üzerindeki Etkiler

Turistlerin yaşam biçimleri, onları gözlemleyen yerel halkı etkilemektedir. Turistler, gittikleri turistik bir çekim merkezinde bol para harcama eğiliminde olabilirler. Bu durum, turistlerin kendi ülkesinde de aynı şekilde davrandığı anlamına gelmez. Yine de yerel halk, turistlere bakarak en az onlar kadar iyi yaşamaya özenabilir. Böylece, turistlerden etkilenen yerel halk, turistlerin yaşam biçimini benimsemeye başlar. Yapılan araştırmalara göre, yerel halk zaman içerisinde orta sınıf turistlerin hayat standartlarına yakın bir yaşamı benimsemektedir. Ayrıca, yerel halk turizm sayesinde ortaya çıkan ekonomik güçlenmeler ve iş fırsatlarının dolaylı etkisiyle yaşam standartlarının gelişiminden yararlanabilmektedir (Avcıkurt ve Karaman, 2007: 423; Gümüş, Keleş ve Hamarat, 2008: 46; Khunou, 2009: 297–298).

2.1.4.6 Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etkiler

Sosyal sınıf terimi, bir hiyerarşi içinde toplum üyelerinin belirli özelliklerine göre sınıflandırılması anlamını taşımaktadır. Bu sınıflama genellikle meslek, gelir seviyesi, gelirin kaynağı, eğitim, yaşanılan çevrenin yapısı, yaşam biçimi gibi özelliklere göre yapılmaktadır. Bu özellikler açısından benzerlik gösteren bireyler, topluca onlara uygun olan sınıfın üyesi olarak kabul edilmektedir (Penpece, 2006: 36). İnsanların toplumdaki hizmetlerden aynı derecede faydalanamaması sonucu sosyal sınıf farklılıkları ortaya çıkmaktadır.

Sosyal sınıflar genellikle üst, orta ve alt sınıf olmak üzere üç şekilde incelenmektedir (Baykan, 2007: 65). Toplumda yönetim, ekonomi, edebiyat ve sanat gibi alanlarda yer alan kişiler, üst sınıf olarak değerlendirilmektedir.

Hizmet sektöründe çalışanlar, öğretmenler ve tıp uzmanları gibi geniş bir kesim de orta sınıf olarak ifade edilmektedir. Alt sınıf ise, işsiz ya da belirli zamanlarda geçici işlerde çalışan bireylerden oluşan, toplumun büyük bir kesiminden daha aşağı standartlarda yaşayan kesimdir. Turizm, turistik bir çekim merkezinde yerel halkın yaşam standartlarını yükselttiği gibi sosyal sınıflar arasındaki ayrılıkları ve eşitsizlikleri de pekiştirebilmektedir. Turizm olayına katılanlar genellikle zengin ve yüksek sosyal sınıflara mensup kişilerdir. Düşük gelir sahibi olan insanlar ise daha az seyahat etmektedirler. Bu durum, sosyal ayrılıkları meydana getirmektedir (Baykan, 2007: 65–68; Avcıkurt, 2009: 59–60).

2.1.4.7 Eğitim Üzerindeki Etkiler

Eğitim, belirli bir süreci içermektedir. Bu nedenle turizmin eğitim üzerindeki etkisi, uzun vadeli bir gelişme göstermektedir. Turistik bir çekim merkezindeki yerel halk, turistlerle daha yoğun bir iletişime girebilmek için kendilerini daha fazla okuma ve araştırma zorunluluğunda hissetmektedirler. Bunun sonucunda da yerel halkın eğitim ve kültür seviyesi yükselmekte, bilgi ve beceri düzeyi artmaktadır. Bu durum, turizmin eğitim üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu kanıtlamaktadır. Diğer taraftan, turizm sektöründe çalışanlar ile turistler arasında sürekli bir iletişim söz konusudur. Bu sebeple, turizm sektöründe nitelikli ve eğitilmiş elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm eğitimi açısından ise önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimine imkan sağlayan okullar ile özel turizm ve otelcilik okullarının faaliyete geçirilmesi büyük bir önem taşımaktadır (Gürbüz, 2002: 54; Avcıkurt ve Karaman, 2007: 424; Baykan, 2007: 69–70).

2.1.5 Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkileri

Bir toplumun kültürü hem maddi olmayan yönlerden (kültürün içeriğini oluşturan inanç, düşünce ve değerler) hem de maddi yönlerden (bu içeriği

temsil eden nesnelere, semboller ya da teknoloji) oluşmaktadır (Giddens, 2005: 22). Kültür; insanların edindiği ve çeşitli yollarla birbirlerine ve sonraki kuşaklara ilettikleri maddi ve manevi öğeleri anlatan bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bir toplumdaki insanların toplum olarak paylaştıkları yaşamlarını, kültürün temelini oluşturmaktadır (Kocacık, 2003: 86).

Turizm faaliyetlerinde meydana gelen değişim, bir toplumun kültürel yapısını etkilemektedir. Bu durum, turizm ve kültür arasındaki etkileşimden kaynaklanmaktadır. Genellikle turizmin kültürel yapıda değişime neden olduğu ifade edilmektedir. Özellikle kitle turizminin yoğun olarak yaşandığı bölgelerde, o yöreye ait kültür değişim gösterebilmektedir. Turizm sayesinde bir bölgeye giden turist, yerel alışkanlıkları öğrenme ve evine döndüğünde gördüklerini paylaşma eğilimindedir. Turistlerin, yerel toplumun kültürel değerlerini paylaşması, turizmin *kültür yayılması* üzerindeki etkisini kanıtlar niteliktedir (Özmen, 2007: 37). Bir bölgede turizmin gelişmesiyle birlikte yerel toplumun gelenekleri bozulabilir, turistlerin taklit edilmesiyle değer ve inanç yapısı değişebilir, dilde kullanılan yabancı sözcükler artabilir. Bu durum *kültürel kirlenme* olarak ifade edilmekte ve farklı kültürlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin olumsuz bir etkisi olarak görülmektedir (Özmen, 2007: 37). Turistlerin, gittikleri bölge hakkında yeterince bilgiye sahip olmaması, yerel toplum ve turistler arasında kültürel farklılıkların ciddi boyutta olması gibi durumlarda *kültür şoku* ortaya çıkmaktadır (Özmen, 2007: 37–38). Yerel toplumun, turistlere bakarak en az onlar kadar iyi yaşamaya özenmesi, kendi yaşam standartlarını turistlerinki ile karşılaştırarak kendi kültürlerini reddetmeye başlamaları, kültür şokunun bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizmin kültürel yapı üzerindeki değişime etkisi, turistlerin bir bölgeye gidip, oradaki yerel toplumu davranışlarıyla etkilemeleri ile uzun bir süreçte meydana gelmektedir (Gümüş vd., 2008: 46; Doğan ve Üngüren, 2010: 401).

Baykan (2007: 118), turizmin, yerel toplumun kültürel yapısını hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilediğine vurgu yapmaktadır. Turizmin yerel toplumun kültürel yapısı üzerindeki etkilerini genel olarak, dinsel inanç ve davranışların değişmesi, ahlaki değer ve davranışların değişmesi, yabancı

yaşam biçimlerinin benimsenmesi, yabancı sözcüklerin yerel halkın dilindeki oranının artması, yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi ve turizmin yerel toplumun kültürel yapısının bir parçası haline gelmesi gibi başlıklar altında incelemek mümkündür.

2.1.5.1 Dini İnanç ve Davranışların Değişmesi

Dini inançlar, kültürden kültüre değişim gösterse de bilinen tüm toplumlarda dinin varlığı söz konusudur (Giddens, 2005: 558). Ulucak (2000: 46–47), Rodgers (2001: 70), Akman (2007: 157) ve Altunel (2009: 29–30) turizmin, yerel toplulukların dini inanç ve davranışlarında çarpıcı etkileri olduğunu ifade etmektedirler. Ancak bu etkinin bazı toplumlarda ve ülkelerde olumlu yönde gelişmesi söz konusu iken bazılarında olumsuz yönde gelişme olduğu görülmektedir. Turizmle birlikte dini inançların saygı görmemesi ve eğlence kaynağı haline gelmesi mümkün olabilmektedir. Dini inançlardaki değişiklikler, toplumsal yaşamda maddileşmenin artmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu gelişme, endüstri ülkelerindeki gelişme ile eşdeğer seviyededir. Fakat özellikle az gelişmiş ve turist kabul eden topluluklarda oluşan yabancılara benzeme arzusu, yerel toplumun dini inanç ve davranışlarını değiştirme eğilimlerine neden olmaktadır. Öte yandan farklı dinlere mensup kişilerin birbirleriyle etkileşim halinde bulunduğu ortamlarda, dini inançların değişmesi söz konusu iken, turizm, dinine bağlı insanlarda dini inançları çok az değiştirebilmektedir. Turizmin etkisi dini inançların zayıflaması, yok olması veya değişmesi şeklinde görüldüğü gibi dinsel davranışlarda değişiklik şeklinde de görülebilmektedir. Her din, ayinsel yöntemler içeren inançlara sahiptir. Turizm faaliyetleri sonucunda zaman zaman bu dinsel davranışların yerine getirilememesi mümkündür.

2.1.5.2 Ahlaki Değer ve Davranışların Değişmesi

Turizmin ahlaki değer ve davranışların değişimi üzerinde etkisi bulunmaktadır. Alhasanat'ın (2010: 381), turizmin sosyo-kültürel etkilerinin yerel halk üzerindeki etkilerini araştırmaya yönelik Ürdün'de yapmış olduğu çalışmasında, turizmin yerel halkın ahlaki davranışlarında olumsuz etkisinin olduğu, Ürdün'de turizmin insanları suç işlemeye teşvik ettiği ve kötü davranışlar sergileme konusunda cesaretlendiği sonucuna ulaşmıştır.

Turizm, yerel kültürün ahlaki değer yapısına daha maddeci ve ticari bir nitelik kazandırmakta, kültürün temel gelenek ve törenleri ticari amaçlı bir gösteri konumuna gelerek, gerçek anlamlarını yitirmektedir. Yerel halk, turistlerde gördüğü, gerçekte kendi kültürüne aykırı olan davranışları bir süre sonra doğal karşılamaya başlar. Yerel halkın turistlerle etkileşim öncesi ahlaksız olarak değerlendirdikleri davranışları bir süre sonra benimsemesi mümkün olmaktadır. Bu durum, toplum açısından olumsuz bir değişim olarak değerlendirilmektedir. Bazı toplumlarda özellikle fuhuş ve hayat kadınlarının sayısında anormal artışların meydana geldiği de saptanmıştır (Doğan, 2004: 131–132; Baykan, 2007: 122). Öte yandan, Tütüncü ve Çalışkan'ın (2008: 142), Kuşadası'nda turizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin araştırılması amacıyla yaptıkları çalışmada, Kuşadası halkının, turizmin fuhuşu, suçu ve şiddeti artırmadığına yönelik görüşleri olduğu tespit edilmiştir.

2.1.5.3 Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesi

Yerel halkın yaşam biçimi itibariyle turistleri gözlemleyip, onlardan etkilendikleri ve zamanla turistlerin yaşam biçimini benimsemeye başladıkları ifade edilmektedir. Bu durum yerel halk ile turistler arasında yaşam biçimi açısından farklılıklar olduğunda ve yerel halk turistlere özendiğinde ortaya çıkmaktadır. Turizmle birlikte özellikle yerel halkın turistlerin giyim biçimlerinden etkilenmesi söz konusudur. Yerel halk genellikle alışık olmadıkları, daha önceden kabul etmedikleri giyim biçimlerini taklit etme

eğilimindedirler (Akman, 2007: 158; Khunou, 2009: 305–306). Turizm, iş dışı zaman alışkanlıklarını da etkilemektedir. Turist kabul eden bölgede yaşayan yerel halk, alışkın oldukları davranışları terk ederek, iş dışı boş zamanlarını değerlendirmek için bar, gece kulübü, disko gibi eğlence yerlerini tercih edebilmektedirler (Gürbüz, 2002: 54). Turistlerin yaşam biçimleri, eğlence şekilleri, yeme ve içme adetleri, para harcama şekilleri ister istemez yerel halkı etkilemekte, onları daha çok tüketmeye yöneltmektedir (Berber, 2003: 213–217).

2.1.5.4 Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artması

Ulucak (2000: 47) ve Doğan (2004: 133), dilde meydana gelen değişimin üç yolla gerçekleştiğini ifade etmektedirler. Bunlar; ekonomik değişim yoluyla, özendirme yoluyla ve doğrudan ilişki yoluyla değişim şeklindedir. Bu üç değişimde de turizmin meydana getirdiği etkiler büyüktür. Yeni kurulan turistik işletmelerde yerel halk yerine göçmenlerin çalıştırılması, göçmenlerin dilinin yaygınlık kazanmasına yol açmaktadır. Turistlerin yaşam biçimlerinin yerel halk tarafından gözlemlenmesiyle, turistlerin dillerinin saygınlık simgesi haline gelmesi, yerel halkın saygınlık kazanmak için turistlerin dillerini benimsemesine neden olabilmektedir. Turistler genellikle yerel halkın dilini konuşamaz. Bu durumda, özellikle turistik işletmelerde çalışan görevliler turistlerle ilişki kurabilmek için onların dillerini kullanmak durumunda kalırlar.

Sharma (2004: 100), turistlerle iletişim kurabilmek için onların dilini bilmenin önemini vurgulamaktadır. Turizm sayesinde turistlerle yerel halk arasında ortaya çıkan iletişim sonucunda, yabancı sözcüklerin yerel halkın dilindeki oranı artmaktadır. Bu saptamaya paralel olarak, turistik çekim merkezlerindeki ticarethanelerin ve konaklama tesislerinin isimlerinde kullanılan yabancı dilde kelimeler, kültürün temel unsurlarından olan dilin ne kadar değişebildiğinin açık bir örneğidir.

Vounatsou, Laloumis ve Pappas (2008: 9), Yunanistan'ın Mykonos bölgesinde yerel halkın turizmin sosyal etkilerini algılaması üzerine yaptıkları bir çalışmada, insanların günlük kullandıkları dilde yabancı kelimelerin turizm sayesinde ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, turizmin dilin değişmesi üzerindeki olumsuz etkisini gösterirken; Doğan ve Üngüren'in (2010: 408), Alanya halkının turizmin sosyo-kültürel etkilerine yönelik bakış açılarını belirlemek üzere yaptıkları çalışmada; turizmin yabancı dil öğrenimine katkı sağladığı sonucuna ulaşmaları olumlu bir etki olarak ifade edilmektedir.

2.1.5.5 Yerel Sanatın İşlevinin ve Anlamının Değişmesi

Turizm, yerel topluluklarda sanatsal festivallerin ve çömlekçilik, ağaç oymacılığı gibi el sanatlarının değişmesine katkı sağlamaktadır (Spanou, 2007: 150). Doğan'a (2004: 134) göre; turizm bazı durumlarda yerel sanatların canlanmasına olanak sağlarken, bazı durumlarda da bozulmasına neden olabilmektedir. Öte yandan Sharma (2004: 94), turizmin yerel sanat ürünleri için yeni fırsatlar ortaya çıkardığını vurgulamaktadır.

Özmen'in (2007: 48), turizmin sosyo-kültürel etkilerinin Akçakoca halkı tarafından algılanması üzerine yaptığı çalışmada; sanat, el sanatları, folklor ve yerel kültürün turizm sayesinde canlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Baykan (2007: 155), Ürgüp yöresinde turizmin yerel kültür üzerindeki etkilerinin yerel halk tarafından algılanması üzerine yaptığı araştırmada, turizmin yöredeki el sanatı ürünlerinin ucuz ve kalitesiz üretilmesine neden olduğuna yönelik görüşlerin çoğunlukta olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda araştırmaya göre; yerel halk el sanatı ürünlerinin yalnızca turistlerin zevkine göre düzenlendiğini düşünmektedir. Yerel halk, turizm faaliyetlerinin yerel sanat anlayışı üzerindeki etkilerini hissetmekte, ancak bu etkiyi tamamen yıkıcı ve bozucu bir düzeyde değerlendirmemektedir.

Turist çeken birçok geleneksel toplumda, endüstrileşme ve kentleşme, geleneksel sanat değerlerini değiştirebilmektedir. Fakat özellikle yeni oluşan

uluslar, yerel kültür konusunda bilinçlenerek yerel sanatlarını korumaya çalışmaktadır. Bu amaçla yerel sanat ürünleri müzelerde sergilenmekte ve yerel sanat, ulusal bilincin oluşmasına yardımcı olmaktadır (Doğan, 2004: 135).

2.1.5.6 Turizmin Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesi

Kültür, bir toplumda yaşayan insanların bütün öğrendikleri ve paylaştıklarını kapsayan bir kavramdır (Özkalp, 2010: 85). Bahar'a (2008: 57) göre kültür; inanç, sanat, ahlak ve din, gelenek ve görenekleri insanın toplumun bir üyesi olarak yapabileceği tüm yetenek ve bilgileri kapsadığı gibi, davranış kalıplarını, nesnelere, tutumları ve değerleri de oluşturmaktadır.

Kültür, insanların birbirlerini ve dünyayı algılamalarının bir bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Reisinger ve Turner, 2004: 8). Bu bağlamda turizmin kültürün bir parçası olması, turizmin kültür üzerindeki etkilerinin belirleyici özelliklerinden biri olmasını sağlamaktadır. Turistlerle yerel halk arasındaki etkileşim sonucunda birbirleriyle bağdaşmayan yaşam biçimleri karşılıklı anlayışla birlikte uyumlu hale gelmektedir. Turizm, bir toplumun ayrılmaz bir bütünü olarak ifade edilmektedir. Bunun nedeni, turizmin çağdaş yaşamı simgelemesi ve bir bölgede gerekli bir etkinlik olarak benimsenir hale gelmesidir. Turistik yörelerde turizmin gelişimi yerel kültürün unsuru olarak çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; turistik bir yörede yiyecek ve içecek sunumları yerel halk tarafından geleneksel kıyafetlerle birlikte yapılabilmektedir. Turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi, turistik yörelerde olumlu ve olumsuz bazı değişimler meydana getirmektedir (Baykan, 2007: 134–135).

Demiroğlu ve İzgi'nin (2007: 33), Taraklı, Göynük ve Mudurnu'da yerel halkın turizme yaklaşımının analizine ilişkin yaptıkları çalışmada; yerel halkın turizm yatırımlarına olumlu yönde destek verdiği tespit edilmiştir. Yatırımların artmasıyla birlikte turistik işletmelerin sayısı da artacaktır. Bu durum olumlu bir değişim olarak görülmeyle birlikte doğal güzelliklerin yok olmasına neden

olmaktadır. Doğal güzellikler yerine beton yığınlarının oluşması çevresel, sosyal ve kültürel anlamda bozulmalara da neden olabilmektedir. Bu nedenle turizm hareketlerinin yönlendirilmesi konusuna hassasiyetle yaklaşmak gerekmektedir.

2.1.6 Turizmin Sosyal ve Kültürel Etkilerinin Yönetimi

Turizmin, sosyal ve kültürel yapı üzerinde bir takım olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu açıktır. Turizmin olumlu sosyal ve kültürel etkilerinin başında; insanların turizm sayesinde sosyal ve kültürel hayatlarının, yeni bakış açıları kazanma yönünde gelişmesidir. Bunun dışında turizm, insanların değişik kültür ve sanatlar hakkında bilgilerini arttırmalarına fırsat vermektedir. Turizm, aile yapısı ve kadın hakları konusunda bir takım yenilikleri de beraberinde getirmektedir. Turistlerin geleneksel eğlenceleri, müziği ve el sanatlarını görme isteklerinden dolayı, bu değerlerin yeniden canlandırılmasına olan katkı turizmle gerçekleşebilmektedir. Yapılan turizm yatırımları bir yörede alt yapı imkânlarını zenginleştirmektedir. Avcıkurt ve Soybalı'nın (2002: 262), yerel halkın turizme yönelik davranışlarını incelemek amacıyla Ayvalık yöresinde yapmış oldukları çalışmada; turizmin altyapı gelişimlerine katkı sağladığı sonucu elde edilmiştir. Turizmin, istenmeyen yaşam tarzı değişikliklerine yol açması ise olumsuz sosyal ve kültürel bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, yerel topluluğun kültürünün ziyaretçiler tarafından eğlence kaynağı olarak görülmesi, yerel halkın kültürel övünçlerinin kaybolmasına sebebiyet vermektedir (Kreag, 2001: 9; Özmen, 2007: 31–36). Bahsedilen olumlu etkilerin artırılması ve olumsuz etkilerin azaltılması için bir takım uygulamalara gidilmesinde fayda vardır.

2.1.6.1 Olumlu Sosyal ve Kültürel Etkileri Artırma

Turizmin olumlu sosyal ve kültürel etkilerinin nasıl başarılabileceğini anlamamanın, kontrollü bir turizm gelişimi açısından önemi büyüktür. Yerel

toplulukların turizm hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla seminerler düzenlenmeli, kültür ve geleneklerin devamlılığı için turizmin gerekli olduğu ifade edilmelidir. Yerel halkın turistlerden olumsuz bir şekilde etkilenmesinin önüne geçmek için ahlaki yenilenme, yerel topluluklar arasında teşvik edilmelidir. Turistik bir bölgede turist talebini artırmak için seçici pazarlama tekniklerinin kullanılması da önemlidir. Farklı türdeki turistler arasında denge sağlamak gerekmektedir. Eğer turistik bir bölge, yalnızca hiç para harcamayan, tüm gün plajda uzanan bir turist kitlesini etkiliyorsa, o bölgede ekonomiye yeni para girdisi sağlanması mümkün olmamaktadır. Aynı şekilde turistik bir bölge yalnızca çok zengin turist kitlesini etkilerse, bu turistler Fransız şampanyası ya da Rus havyarı gibi çeşitli unsurları talep edebilirler. Bu durumda, turistlerin yerel ürünleri kendi zevklerinin altında bulmaları mümkündür. Turistik merkezlerin ve otellerin yerel mimari stillerini yansıtan şekillerde düzenlenmesi, yerel sanatların özgün hallerini korumak için gerekli teşviklerin sağlanmasında önemli faydalar söz konusudur. Okul, hastane, toplum merkezi, kütüphane inşa edilmesi gibi faaliyetler, turizmden elde edilen gelirin yatırımının en mantıklı biçimi olarak ifade edilmektedir (Rodgers, 2001: 71–72; Khunou, 2009: 315–316).

2.1.6.2 Olumsuz Sosyal ve Kültürel Etkileri Azaltma

Sosyo-Ekonomik Etki Değerlendirmesinin (SEIA) kullanılmasıyla, bir gelişmenin yerel topluluğu olumlu ya da olumsuz olarak etkileyip etkilemeyeceğinin belirlenmesinin mümkün olmaktadır. SEIA, ekonomik ve sosyal etkilere odaklanmasına rağmen, değerlendirme kültürel etkileri de içermektedir. SEIA sürecindeki temel aşamalar şu şekilde özetlenmektedir (Khunou, 2009: 317–318):

- *Birinci Aşama:* Turizmin sosyo-ekonomik ve çevresel etkilerinin olumlu yönde geliştirilmesini destekleyecek halk katılım programları düzenlenmelidir. Çeşitli problemlerin ortadan kaldırılması için yerel

toplulukların okur ve yazarlık düzeyinin, kültürel farklılıklarının ve becerilerinin göz önünde bulundurularak turizm projelerine katılımlarının sağlanması oldukça önemlidir.

- *İkinci Aşama:* Turizm faaliyetlerine yönelik olarak yürütülecek projelerin geliştiricilerine tavsiyelerde bulunulmalı, değişik yöntemler önerilmelidir. Projenin toplum yararı için nasıl uygulanması gerektiği belirlenmelidir.
- *Üçüncü Aşama:* Turizm projelerinin yerel topluluk üzerindeki etkisinin belirlenmesi için coğrafi konum, kültür, tarihi geçmiş, politik ve sosyal kaynaklar, ekonomik şartlar gibi özelliklerin her birinin dikkatlice incelenmesi oldukça önemlidir.
- *Dördüncü Aşama:* Benzer turizm projelerinin gerçekleştirildiği bölgelerde turizmin etkileri belirlenerek, olası sosyal ve ekonomik etkiler saptanmalıdır. Bu etkiler belirlenirken kültürel değerlerdeki değişim ve yerel kültürün yok olması gibi faktörler de hesaba katılmalıdır.
- *Beşinci Aşama:* Turizm projelerine ilişkin kararlarda, muhtemel etkiler belirlenmelidir.
- *Altıncı Aşama:* Turizm projelerinin yerel topluluklar için olumsuz etkilerini azaltmak adına alternatifler sunulmalıdır.
- *Yedinci Aşama:* Turizm projelerinin olumsuz etkilerini azaltmak için belirlenen planlar geliştirilmelidir.
- *Sekizinci Aşama:* Turizm projelerinden uzaklaşan faaliyetleri belirlemek için bir izleme planı geliştirilmeli, projenin gelişimi takip edilmeli ve öngörülen etkilerle gerçek etkiler kıyaslanmalıdır.

2.1.7 Turizmin Turist ve Yerel Halk İlişkileri Üzerine Etkisi

Turizm, hem turist hem de yerel halk için sosyal ve kültürel bir olay olarak tanımlanmaktadır (Özkul, 2001: 19). Turist ve yerel halk ilişkisi, turistlerle yerel halk arasındaki kişisel ilişkileri ve etkileşimi ifade etmektedir. Turistler; gittikleri destinasyonda en az yirmi dört saat kalan, boş zamanını değerlendirmek ve tatil yapmak amacıyla seyahat eden kişilerdir (Güngördü, 2003: 6). Yerel halk ise o bölgede yaşayan, doğrudan ya da dolaylı olarak ülkelerini ziyaret edenlere hizmet sunan bireylerdir (Tayfun, 2002: 2).

Alhasanat (2008: 11), yerel halkı, turistik bir merkezde yaşayan insanlar olarak tanımlamaktadır. Yerel halkı, belirli bir bölgede yaşayan insanlardan oluşmuş ve üyelerinin ortak bir yaşayış tarzını bölüştükleri büyük insan grupları (esnaf, turizm çalışanları, gümrük memurları, taksi şoförleri vb.) olarak da ifade etmek mümkündür.

Turizmle birlikte, farklı milletlerden gelen insanlar ile yerel halk arasında iletişim söz konusu olmaktadır. Çünkü ev sahibi toplumdaki yerel halk, turistlerle aynı ortamı paylaşmaktadır (Baykan, 2007: 88). Ratz (2000a: 37), turist ve yerel halk karşılaşmalarını üç temel bağlamda incelemektedir. Mercan ve Usta (2007: 210) da turist ve yerel halk karşılaşmalarını, satın alma, günlük etkileşim ve bilgi değişimi olmak üzere üç durumda ele almaktadırlar:

- Turistlerin yerel halktan bir mal ya da hizmet satın aldığı zaman (satın alma durumu),
- Turist ile yerel halk aynı anda, aynı yerde bulunduğu zaman (günlük etkileşim durumu),
- Turist ve yerel halkın tanışıp, fikir ve bilgilerini birbirleriyle paylaştığı zaman (bilgi alışverişi durumu).

Bahsedildiği üzere turistlerle yerel halk çeşitli durumlarda karşı karşıya gelmektedirler. Bu durumlara verdikleri anlam ve beklentileri birbirine benzediği zaman, aralarında uyumlu bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Fakat anlamlar ve beklentiler birbirinden değişik ölçüde olduğu durumlarda, rahatsızlık ve çatışmaların ortaya çıkma olasılığı artmaktadır. Turistlerle yerel halkın bir araya gelmelerini sağlayan durumlar arasında turistlerin yerel halktan birine adres sorması, turistlerin yerlilerle alışveriş konusuna girmesi, turistlerin yerel halk veya bir turist ile arkadaş olmaya çalışması gibi durumlar da sayılabilmektedir (Rızaoğlu, 2003: 258; Doğan, 2004: 80–81).

Yerel halk ve turistlerin karşılaşma durumlarının farklı ortamlarda gerçekleşmesi durumuna Fagence (2003: 60); geniş alanlar, geçici alanlar ve sorumluluk ve saygı alanları açısından yaklaşmaktadır. Turistler ve yerel halk geniş alan olarak ifade edilebilen ortak kullanım alanlarında karşı karşıya gelebilmektedir. Bu alanlar; alışveriş ortamları gibi ticari amaçların olduğu, toplu hizmetlerin paylaşıldığı yerlerdir. Yerel halk ile turistler, yerel halkın geçici olarak bulunduğu yerlerde de karşılaşabilmektedirler. Bir diğer karşılaşma alanı ise sorumluluk ve saygı alanıdır. Burada, yerel halk ile turistler, turistik yerlerin korunması adına üstlendikleri sorumlulukları aracılığıyla karşılaşabilmektedir.

Turist ve yerel halk arasındaki ilişkilerin türü onların etkileşimini ve birbirlerine olan davranışlarını etkilemektedir. Bu durum, turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin belirlenmesinde büyük bir öneme sahiptir (Khunuo, 2009: 304). Turist, bir bölge için farklı inanç, kültür, tutum, alışkanlık ve davranışlara sahip bir yabancıdır. Yerel halk ile turistler arasındaki etkileşimin yansımaları özellikle yerel halk açısından gözlemlenebilen ve ölçülebilen sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Tayfun ve Kılıçlar, 2004: 4).

Sosyal mesafe, bireyler arasındaki farklılıkları anlamının olumlu bir ifadesidir. Bu nedenle, yerel halkın turistlere olumlu açılardan bakmaları ve turistlerle yerel halk arasındaki ilişki durumları, turistlerin seyahatlerini artırıcı bir niteliğe sahiptir (Sinkovics ve Penz, 2009: 458). Bu noktada turistlerin

yerel halk ile ilişkilerinde ve etkileşimlerinde turist rehberlerinin rolünden bahsetmekte fayda vardır (Avcıkurt ve Karaman, 2007: 424).

Yerel halk ve turist arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin sonuçları çeşitli turist tiplerine ve seyahat düzenlemelerine göre değişiklik göstermektedir. Özellikle geleneksel kitle turistlerinin, yerel halk ile doğrudan karşılaşma şansları daha düşüktür (Uriely ve Reichel, 2000: 272). Hindistan'da yer alan Andaman adalarında yapılan bir çalışmada, yerel halkın turistlerle karşılaşmalarının turistlerin yerli ve yabancı olmalarına göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Yerli turistlerin büyük çoğunluğu dört ya da beş günü kapsayan paket turlara katılmakta ve yerel halk ile ilişkileri kısıtlı olmaktadır. Yabancı turistler ise daha uzun süreli turlara katılmakta ve yerel halk ile iç içe olarak ilişkilerini geliştirmektedirler (Equitable Tourism Options, 2008: 102–103).

Turist ve yerel halk arasındaki ilişkilerde özellikle kültürlerarası ilişkilerin olumlu yönde gelişme gösterebilmesi için bazı hususlar dikkate alınmalıdır. Bu hususları şu şekilde özetlemek mümkündür (Tangüler, 2002: 92):

- Uluslararası turizmde rol olan herkesin diğer kültürleri, onların dillerini, uluslararası ilişkilerini kavramaları, etkili eğitim programları ile geliştirilebilir; turist ve yerel halk psikolojik yönden incelenebilir.
- Turist ve yerli halkın kültürleri arasında uyuşmayan yönler ortaya çıkarılarak turistlerin bu durumlarla karşılaşmamaları sağlanabilir. Turistlerle doğrudan iletişim içerisinde bulunan personelin eğitilmesine önem verilerek, bu personelin turistlere karşı sıcak bir tutum içerisinde olmaları, onların ihtiyaçlarını anlamaları sağlanabilir.
- Farklı kültürlerle iletişime girecek olan personelin sertifika ve diploma sahibi olmaları dikkate alınabilir. Turist ve yerel halk iletişiminden kaynaklanan sorunların çözülmesine yardımcı olmak üzere, turist rehberlerinin turistin dilini çok iyi öğrenmeleri ve bu dilde eğitim görmeleri faydalı olabilmektedir. Çünkü turist rehberlerinin yerinde ve

zamanında turist ve yerel halk arasındaki ilişkilere müdahale ederek açıklamalarda bulunması ve anında cevaplar verebilmesi gerekmektedir.

- Turiste, yönelim ülkesine olan gezisi gerçekleşmeden önce, o ülkenin kültürü hakkında bazı bilgiler aktarılabilir. Turistlerin bu konuya olumlu yönde ilgi duymalarının sağlanması ile ileride çıkması muhtemel sorunlarla karşılaşmadan çözümü sağlanabilir.

2.1.7.1 Turist ve Yerel Halk İlişkisinin Özellikleri

Turist ve yerel halk ilişkisinde, turistler dinamik bir taraf olarak yer alırken, yerel halk hareketsiz bir taraf olarak kalmaktadır. Turistler, oturdukları mekanı değiştiren, dolaşan ve gezen insanlardır. Yerel halk ise oturdukları mekanda turistleri karşılayan ve kabul eden hareketsiz topluluklardır. Turistlerle yerel halk arasında değişik biçimlerde ilişkiler oluşmakta ve bu ilişkiler bir takım özelliklerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu özellikler dört temel başlık altında ele alınabilmektedir (Ratz, 2000a: 37; Mercan ve Usta, 2007: 209–210).

Kısa Sürelilik

Turist ve yerel halk ilişkilerinin en önemli özelliklerinden biri kısa süreli olmalarıdır. Turistler, gittikleri ortamlarda kısa süreli olarak kalmakta ve bu nedenle de yüzeysel ilişkileri anlamlı bir şekilde geliştirme fırsatını bulamamaktadır (Mercan ve Usta, 2007: 210). Kısa sürede gerçekleşen ilişkiler, turist ve yerel halka göre çeşitlilik göstermektedir. Turistler, farklı bir milliyete ve kültüre sahip olan yerel halk ile karşılaşmalarını çok ilgi çekici olarak görebilir. Yerel halk ise turistlerle karşılaşmaları yinelenen deneyimler olarak algılayabilir. Turist ve yerel halk ilişkilerinin yüzeysel olmasının genel bir nedeni de turistlerin gelmiş oldukları bölgelere tekrar ziyarette bulunma oranlarının düşük olmasıdır (Rızaoğlu, 2003: 297).

Zamansal ve Mekansal Sınırlayıcılık

Zamansal ve mekansal sınırlamalar turist ve yerel halk karşılaşmasının yoğunluğunu ve süresini etkilemektedir. Turistlerin, yerel halk ile gerçek anlamda etkileşimde bulunabilmesi için zaman kalmamaktadır. Turistlerin kısa zamanda daha çok şeyi tecrübe etme durumu, yerel halkın sömürücü bir tutum geliştirmelerine neden olabilir. Ayrıca, turistik tesis sahiplerinin, turistlerin kendi tesislerinde daha fazla kalarak, daha fazla para harcamalarını sağlamak için turistlerin diğer turistik tesislere gitmelerini engellemeleri gibi durumlar da turist ve yerel halk karşılaşmasını kısıtlayan bir etkiye sahiptir (Avcıkurt, 2009: 87–88).

Kendiliğinden Olma Eksikliği

Turist ve yerel halk karşılaşması, daha az kendiliğinden gerçekleşme özelliğine sahiptir. Çünkü çoğu kez paket turlarla gelen turistlerin yerel halk ile karşılaşmaları önceden planlı ve sınırlı olmaktadır. Böylece, turist ve yerel halk karşılaşması çok sıkı bir şekilde denetlenebilmektedir (Avcıkurt, 2003: 61).

Deneyimlerin Eşitsizliği ve Dengesizliği

Turist ve yerel halk karşılaşmaları eşit olmayan ve dengesiz deneyimlerle sonuçlanmaya eğilimli olmaktadır. Turistin zenginliği, çoğu kez yerel halk üzerinde sömürücü davranışlara yol açmakta ve geleneksel konukseverlik ticari bir faaliyete dönüşmektedir. Yerel halk, kendilerini yabancı turistlere karşı daha aşağı hissetmektedir. Böylece, turistler için özellikle şişirilmiş fiyatların sunulması gibi kısa karşılaşmalardan parasal kazanç sağlama yoluna gidilmektedir. Turist ve yerel halk karşılaşmalarından kaynaklanan yenilik arama duygusunda ve doyuma ulaşma düzeylerinde de eşitsizlikler meydana gelebilir. Turist için tatil bir deneyim olduğu halde, yerel halk için tatilin sonuçları tekdüze olabilmektedir (Rızaoğlu, 2003: 298).

2.1.7.2 Turist ve Yerel Halk İlişkisini Etkileyen Etmenler

Yerel halk ve turistler arasındaki ilişkiler sosyo-kültürel etkilerin temel elemanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel halkın turistlerin yaşam biçimini taklit etmeye çalışması ve turistlerle kendilerini kıyaslamaları, yerel topluluklarda çeşitli etkiler meydana getirmektedir (Alhasanat, 2008: 13). Yerel halk, turistleri misafir olmaktan ziyade bir yabancı olarak görmektedir (McNaughton, 2006: 647). Bu durum, yerel halkın turistlere öfkeli, ilgisiz ve güvensiz bir şekilde davranmasına yol açmakta ve turistlerin seyahat isteklerinin azalmasına neden olmaktadır. Yerel halkın turistlere karşı tepkisini etkileyen faktörleri belirlemek, olumlu turizm gelişimi için büyük önem taşımaktadır (Gürsoy vd., 2002: 80).

Yerel halkın turistlere, yakın ve sıcak bir biçimde davranması, onlara konukseverlik göstermesi, turistleri gittikleri ülkeye bağlamakta ve orada daha uzun süre kalmalarını sağlayabilmektedir. Aksine turistlere karşı saldırgan ve soğuk davranışlar ise turizmden beklenen yararların azalmasına yol açabilmektedir. Turizmden beklenen en önemli yararlardan biri de, insanlar arasında kaynaşma ve yakınlık sağlamasıdır. Bunun gerçekleşebilmesi için, turistlerle yerel halk arasında yoğun ve tatmin edici ilişkilerin olması gerekmektedir (Doğan, 2004: 79).

Bu anlamda turist ve yerel halk arasındaki ilişkilerin nasıl şekilleneceği, turist ve yerel halk arasındaki etkileşimin sonuçları çeşitli etmenlere bağlıdır. Bu etmenler, aşağıdaki alt başlıklarda ele alınmaktadır.

2.1.7.2.1 Yerel Toplumun Yapısı

Sharma'ya (2005, 165–166) göre, turizmin yerel topluluk üzerindeki etkileri, turistler ile yerel toplum arasındaki farklılıklara göre çeşitlenmektedir. Bu farklılıkların kaynağı sadece yerel toplumun ve turistlerin çeşitli sosyo-kültürel geçmişe sahip olmaları değil, aynı zamanda her iki grubun da farklı algılara sahip olmalarıdır.

Turistin gittiği ülkenin toplumsal yapısı ve kültürü, kendisine nasıl davranılacağını belirleyen temel etmenlerden biridir. Yerel toplumun dış dünya ile bağlantısının az olması, o toplumda turizmin gelişmesini güçleştirmektedir. Çünkü turizmin gelişmesi büyük ölçüde yerel halkın turistlere karşı davranışlarına, yerel halkın turistlere karşı davranışları da büyük oranda toplumsal yapıya bağlı olmaktadır (Doğan, 2004: 94). Turizmin yerel toplulukta meydana getirdiği sosyo-kültürel değişimler, turistlere karşı bir düşmanlığın ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Simpson, 2008: 11).

Turistlerle yerel halkın ekonomik düzeyleri ve kültürel yapılarının benzer olduğu durumlarda, aralarındaki ilişkilerin uyumlu olması muhtemeldir. Özellikle kentleşme, endüstrileşme ve ekonomik gelişmenin yüksek düzeylere ulaştığı Batı toplumlarında, turist, alıştığı yaşam biçimini bulmakta, bu ülkelerde daha rahat davranıp, daha kolay ilişki kurabilmektedir. Öte yandan, gelişmekte olan ülkelerde, yaşam biçimi, turistin geldiği ülkeye göre çok değişik bir yapı göstermektedir (Özmen, 2007: 25).

Qu ve Lee (2011: 3), turistlerin kendilerini bir topluluğun üyesi olarak hissetmelerinin, diğer üyelerin önerileri doğrultusunda satın alma kararlarını etkilediğini ifade etmektedirler. Bu noktada, özellikle turistik bir merkezde meydana gelen satın alma durumunun, yerel halk üzerinde olumlu etkileri olduğunu söylemek mümkündür.

2.1.7.2.2 Yerel Halkın Turistlere Karşı Tutumları

Bir topluluktaki yerel halkın turistlere davranış biçimi, turizm endüstrisinin uzun vadeli gelişimi için önem taşımaktadır. Yerel halk, turist memnuniyetini doğrudan etkileyebilmekte, turistlerin tekrar seyahat etmelerine ilişkin kararlarında ise dolaylı etkide bulunabilmektedir (Zhang, Inbakaran ve Jackson, 2006: 190). Butler (1980) de bir bölgede turizmin gelişmesiyle yerel halkın turistlere yönelik tutumları arasında bir ilişki olduğunu ileri sürmüştür. Yerel halk, turistlerden uzun dönemde fayda bekledikleri için ilk etapta onlara karşı olumlu etkiler sergilemektedirler. Bu

tavir daha sonra yerini yavaş yavaş olumsuzluğa terk etmektedir (Tayfun ve Kılıçlar, 2004: 3).

Bazı araştırmalar bir bölgede turizmin gelişimiyle birlikte yerel topluluklar üzerinde olumlu ve olumsuz algıların oluştuğunu vurgulamaktadır. Yerel halkın, turizmi bir tehdit olarak gördüğü durumlarda kararsız ve düşmanca tavırlar söz konusu olabilmektedir (Mason ve Cheyne, 2000: 393).

Yerel halkın turizm algısını belirlemek amacıyla çeşitli modeller geliştirilmiştir. Bu modellerden bir tanesi 1975 yılında Doxey tarafından geliştirilen “Turist Tolerasyon Yaklaşımı” modelidir. Bu modele göre; yerel halkın turizme yönelik davranışları “*coşku*”, “*ilgisizlik*”, “*rahatsızlık*” ve “*düşmanlık*” olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Tosun, 2002: 232). *Coşku*, turizm gelişiminin başlangıç aşamasında meydana gelmekte ve yerel konukseverliğin, turist sayısının, turizm planlama ve pazarlamasının az gelişmiş olduğu durumlarda kendini göstermektedir. *İlgisizlik* aşamasında ise turizmin gelişimiyle birlikte bazı yerel topluluklar turizmden yararlanmaya başlamışken, diğerleri turizmin getirdiği değişimlere olumsuz açılardan bakmaktadırlar. Bir bölgede turizmin gelişimiyle birlikte ziyaretçi sayılarında meydana gelen artış ile yerel halkın turistik hizmetlerden yararlanma imkanı kısıtlanmakta ve yerel halkın bu durumdan *rahatsızlık* duyması mümkün olmaktadır. *Düşmanlık* aşamasında ise yerel halkın yaşadığı bölge tamamen turizme hitap eden bir nokta konumuna gelmiştir ve yerel halk artık turistleri misafirperver bir konumda karşılamamaktadır. Bu durum, yerel halk ve turist arasındaki etkileşimde olumsuz farklılıklar meydana getirmektedir (Carmichael, 2000: 603; Curto, 2006: 15; Wang, Pfister ve Morais, 2006: 421).

Turizm büyük oranda yerel halkın iyi niyetine bağlıdır. Bu nedenle yerel halkın desteği, başarılı bir turizm gelişimi için gereklidir. Özellikle turizm planlaması yapılırken yerel halkın da desteğinin sağlanması ile birlikte turistlerle yerel halk arasında oluşabilecek hisleri ve davranışları olumlu şekilde geliştirmek mümkündür (Cengiz ve Kırkbir, 2007: 20–21).

Zhang vd. (2006: 190), yerel halk ile turistler arasındaki ilişkinin yoğunluğunun turistlerin memnuniyeti üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadırlar. Dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan insanların turizm konusundaki yaklaşımları ve etkileşimleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle, yerel halkın turizm konusundaki yaklaşımlarının, turizm faaliyetlerinin bulunduğu ya da planlandığı her alan için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir (Mansuroğlu, 2006: 37).

2.1.7.2.3 Turistlerin Yerel Halka Karşı Tutumları

Yerel halkın turistlere yönelik tutumunun yanı sıra, turistlerin yerel halka karşı tutumları da yerel halka karşı davranışları biçimlendirmekte ve aralarındaki ilişkileri etkilemektedir. Bu tutumları birkaç başlık altında incelemek mümkündür (Rızaoğlu, 2003: 274–275; Doğan, 2004: 97–99; Mercan ve Usta, 2007: 210; Avcıkurt, 2009: 85–86):

İlgisizlik: Turistlerin başta gelen amacı rahat ve eğlenceli bir tatil geçirme gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Bu gereksinimlerin karşılanmasında yerel halkın fazla bir katkısının olmaması, turistlerin gittikleri ortamlarda yerel halka karşı ilgisiz bir tutum geliştirmelerine neden olmaktadır.

Kaygı ve Çatışmalar: Turistlerin kültürü yabancı olan, yeterli bilgiye sahip olmadığı ortamlara gitmesi, saldırgan ve çekingen bir tutum geliştirmelerine yol açmakta, yerel halk ile aralarında çatışmalar meydana getirmektedir.

Acıma ve Şaşkınlık Duygusu: Turistik ortamların ve bu ortamlarda yaşayan insanların ağır koşullar taşıması, turistlerin daha duyarlı olmalarına, yardımseverlik tutumu göstermelerine ve acıma duygularının gelişmesine yol açmaktadır. Özellikle yerel toplumdaki kadınların zor şartlar altında yaşadığını gören turistler, acıma ve şaşkınlık duygusuna kapılabilmektedirler.

Ataerkil Tutumlar: Turistlerin, kendi kültürlerini gittiklerin ortamın kültüründen üstün görmeleri ve yerel halka aşağı düzeyde insanlar olarak yaklaşmaları ataerkil tutumlara yol açmaktadır. Bu durumda, turistler ile yerel halk arasında çatışmalar meydana getirebilir.

İyi Bir İzlenim Bırakma İsteği: Bazı turistler kendilerini ülkelerinin bir elçisi olarak görmekte ve yerel halk üzerinde iyi bir izlenim bırakmak istemektedirler.

Kültürel Görelilik Tutumu: Kimi turistler, her kültürün kendine özgü değerleri olduğuna inanarak çağdaş ve açık düşünceli kimseler olduklarını vurgulamaktadırlar. Bu turistler yerel halkı tanımaya ve onlara eşit düzeyde kimseler olarak davranmaya özen göstererek, kültürel görelilik tutumunu geliştirmektedirler.

Üstünlük Duygusu: Bazı turistler kendilerini yerel halktan daha üstün görebilmektedirler. Turistlerin yerel halk karşısında yabancılıkları arttıkça, yerel halka karşı üstünlük duyguları da artış göstermektedir.

Önyargı: Turistler yerel halkı belirli özelliklerine göre algılamaktadırlar. Turistlerin özellikle olumsuz önyargılar geliştirmeleri, yerel halk ile aralarında çatışmaların çıkmasına neden olmaktadır.

Uriely ve Reichel (2000: 267–268), turistlerin rollerinin çalışmaktan çok para harcama eğiliminde olduğunu vurgulamaktadır. Turistler, bir üreticiden çok tüketici özelliği taşımaktadır. Bu noktada turistler ile yerel halkın çalışma ve seyahat gibi faaliyetlerde birbirlerinden farklı oldukları açıkça görülmektedir. Bazen turistler, yerel halkı işveren konumunda görmektedirler. Böyle durumlarda yerel halk ile turistler arasındaki ilişkiler ekonomik değişime odaklanabilmektedir. Ayrıca, işveren ve işçi ilişkisi, yerel halk ile turistler arasında gerilim yaratabilmektedir.

2.1.7.2.4 Turistler İle Yerel Halkın Sahip Olduğu Kültür Arasındaki Farklılıklar

Yerel halk ile turistler arasındaki sosyal etkileşim, onların kültürel geçmişlerine ve bir araya geldikleri koşullara bağlı olarak değişmektedir. Farklı kültürler arasındaki etkileşim olumsuz algılar ve davranışlarla sonuçlanabilmektedir (Tosun, 2002: 233).

Turistlerle yerel halk arasındaki kültürel farklılıklar ne kadar fazla ise olumsuz etkilerin artış eğilimi o kadar fazladır. Turistler, yerel halkın kültürünü ve yaşam biçimini doğrudan tecrübe etme şansına sahip değildir. Bu nedenle turistler, yerel halk üzerinde daha fazla olumsuz etkilere sahiptir (Alhasanat, 2008: 14).

Turist ve yerel halkın kültürel geçmişlerinin benzerlik göstermesi ise, iki grup arasındaki sosyal iletişimin olumlu yönde gelişmesini sağlamaktadır (Uriely ve Reichel, 2000: 272). Ng, Lee ve Soutar (2007: 1505), turistlerin bir ülkeyi ziyaret etme tercihlerinde kültürel mesafelerin etkilerini belirlemek amacıyla yaptıkları bir çalışmada; Avustralya halkının, kendileri ile benzer kültürel geçmişe sahip ülkelere seyahat etmeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Turist ve yerel halk etkileşimde en önemli konulardan biri de kültürel hoşgörüdür. Farklı kültürler arasında karşılıklı anlayışın varlığı, yerel halk ile turistler arasındaki önyargıları, tartışmaları ve gerilimleri azaltmaktadır (Zhang vd., 2006: 190).

Ng vd. (2007: 1497–1498), farklı ülkelerin birbirlerinden farklı kararlar almalarında kültürün olası bir sebep olduğunu ifade etmektedirler. İnsanların, kendileriyle benzer davranışlara ve değerlere sahip bireylerden etkilenmesi mümkündür. Örneğin; Hong Kong halkı için Çin çok popüler bir turistik destinasyondur. Çünkü iki ülkenin kültürel geçmişleri birbirleriyle benzerlik göstermektedir.

2.1.8 Turist Rehberlerinin Turist ve Yerel Halk İlişkilerindeki Rolü

Turist rehberliği en eski insan faaliyetlerinden biri olarak ifade edilmektedir. Günümüzde turist rehberleri, sektörün vazgeçilmez dinamiklerinden biri haline gelmiştir. Özellikle kitle turizmi ile birlikte seyahat acentalarına olan talep artmakta ve dolayısıyla turist rehberlerine olan talep de artış göstermektedir (Köroğlu vd., 2007: 30; Rabotic, 2010: 1). Turist rehberi; turistlerle iletişim halinde olan, onlara gezilerinde yardımcı olan, yol gösteren, seyahatleri boyunca turistleri koruyan ve kollayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Yazıcıoğlu, Tokmak ve Uzun, 2008: 2).

Turist rehberinin ülke turizmine hizmet etmesi, çeşitli ülke insanları ile ilk karşılaşan kişiler olmaları, turistlerle ülke insanları arasında iletişim ve etkileşim sağlaması, bu mesleği ilginç bir konuma taşımaktadır (Değirmencioğlu, 2001: 7; Kargı, 2009: 1348).

Zhang ve Chow'un (2004: 87), Çinli turistlerin Hong Kong'a yaptıkları seyahatlerde, turist rehberlerinin rolünü belirlemek amacıyla yaptıkları bir çalışmada; Hong Kong'da turist rehberlerinin, turistlerle iletişime geçen ilk kişiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, turistlerle ilk karşılaşan kişiler olarak turist rehberlerinin önemini destekler niteliktedir.

Turizm alanında faaliyet gösteren işletmeler ve rehber dışındaki diğer personel turistlerle her zaman doğrudan iletişim kurma imkanı bulamazken, turist rehberleri, turistlerle doğrudan iletişim kurabilme imkanına sahiptir (Köroğlu vd., 2007: 30).

Jensen (2010: 616) ve Rabotic (2010: 2), turist rehberlerini, sosyal araçlar olarak ele almaktadırlar. Sosyal aracılık, turist rehberlerinin yerel halk ve turistler ile doğrudan iletişimde bulunması anlamını taşımaktadır. Daha geniş bir ifadeyle, yabancılarla karşılaşmalarda turist rehberleri tek bağlantı noktası olarak görülmektedirler. Turist rehberleri, yerel halkın yabancı ve bilinmeyen elemanlarını, turistlere daha yakın gelebilecek bir hale dönüştürebilmektedirler.

Turizm, kültürlerarası bir olay niteliği taşımaktadır. Turist ile yerel halkın karşılaştığı her yerde ya da her ortamda mutlaka kültürel bir boşluk meydana gelmektedir. Turist rehberleri, turist ile yerel halk arasında meydana gelen bu kültürel boşluğu doldurmaktadırlar (Köroğlu, 2009: 1336). Turist rehberleri, turistlerin yerel halk ile iletişim kurmalarında, onları desteklemektedirler. Böylece kültürel değişim fırsatları ortaya çıkabilmektedir (Rabotic, 2010: 7).

Ap ve Wong (2001: 551), turizm endüstrisinin başarısının büyük ölçüde turist rehberlerinin performansına bağlı olduğunu ifade etmektedirler. Çünkü turistlerle iletişime geçenler arasında turist rehberleri öncelikli konumdadır. Yetenekli ve bilgili bir turist rehberi, turistin, ülkenin yaşamı ve insanlarıyla kaynaşmasını ve onlara karşı ilgi duymasını sağlayabildiği gibi; beceriksiz bir turist rehberi de turistin sıkılmasına, içinde bulunduğu ülkeye karşı olumsuz tutumlar geliştirmesine yol açabilmektedir.

Bu noktada turist rehberleri kültürlerarası ilişkilerde çok önemli bir görevi yerine getirmektedirler. Turistleri, yerel halk ile tanışma konusunda isteklendirebilmekte ve turistlerle yerel halk arasındaki kaynaşma açısından fırsatlar yaratabilmektedirler (Doğan, 2004: 117). Turistlerin nereye gidecekleri, nereleri görecekleri ve yerel halkın kültürünün hangi boyutlarını görebilecekleri konusunda turist rehberlerinin etkin bir rolü bulunmaktadır. Turist rehberlerinin turistlerle olan ilişkileri ve etkileşimleri, turistlerin yerel halk ile olan ilişkilerini ve turist memnuniyetini de doğrudan etkilemektedir (Avcıkurt, 2009: 76).

Turist rehberleri; bilgi kaynağı, yol gösterici, kültür elçisi ve aracı kişiler olarak ifade edilmektedirler. Turistlerin gittikleri bölge halkını ve kültürünü anlamalarında turist rehberlerinin kültür elçisi ve aracı özelliklerini taşımaları önemli bir etkiye sahiptir (Ap ve Wong, 2001: 552). Bazı durumlarda turistlerin yerel halk ile ilişkileri büyük ölçüde yerel görevlilerle kısıtlı kalmakta; ülke ve insanları konusundaki düşünceleri, bu ilişkilere göre biçimlenmektedir (Doğan, 2004: 109).

Turistler, turist rehberleri sayesinde bir bölgedeki yerel halkın görüşleri hakkında bilgi sahibi olabildiği gibi turist rehberlerinin açıklamaları doğrultusunda bu görüşleri yorumlamaktadırlar. Turist rehberlerinin turistlerle iletişimi, iki grup arasında hem sosyal etkileşim hem de moral düzeyinde artış sağlamaktadır. Turist memnuniyetinden sorumlu kişiler olan turist rehberleri, bir sonraki turu satan kişilerdir (Zhang ve Chow, 2004: 81–82).

Turist ve yerel halk arasındaki etkileşimin turist rehberlerinin iki grup arasında aracı olmasıyla birlikte kolaylaştığı yadsınamaz bir gerçektir. Turist rehberlerinin işlevlerinin özellikle yerel toplumlarda çeşitlenmesiyle, rolleri ve görevlerinin de öneminin artması söz konusu olabilmektedir. Örneğin, yerel topluluklar turist gruplarının büyüklüğünden, toplumun sosyal ve kültürel özelliklerindeki değişimlerden etkilenebilmektedir. Turistlerin yerel halk ile ilişkilerini olumlu yönde geliştirebilmeleri, turist rehberlerinin becerileri ve sosyal durumlarına bağlıdır. Bu noktada, turist rehberlerinin yerel toplum hakkında yeterince bilgi sahibi olması ve yerel halk ile sosyal bağlarının güçlü olması gerekmektedir (Jensen, 2010: 615–616).

2.1.8.1 Turist Rehberi Kavramı

Turist rehberi konusunda yazında pek çok tanım bulunmaktadır. Uluslararası kabul görmüş Dünya Turist Rehberleri Federasyonları Birliği (WFTGA)'nin tanımına göre turist rehberi; yurtiçi ya da yurtdışından gelen grup ya da bireysel ziyaretçilere, onların tercihleri doğrultusundaki bir dilde, bir bölge ya da şehirde bulunan anıtlar, müzeler, doğal ve kültürel çevre ve tarihi yerlerde kılavuzluk eden, eğlendirici bir yorumla bunları ziyaretçilerine aktaran kişidir (Ap ve Wong, 2001: 551).

Ahipaşaoğlu'na (2001: 90) göre turist rehberi; belirli bir program dahilinde yerli veya yabancı gezginlere yol gösteren, program kapsamındaki ziyaret yerleri hakkında uygun dilde doğru bilgiler aktaran, ülke ya da bölge hakkında tanıtım yapan, gezginlerin doğru sosyal, ekonomik ve kültürel izlenimler almasına yardımcı olan kişidir.

Tosun ve Temizkan (2004: 353) ise turist rehberlerini, yönetmeliğe uygun olarak meslek icra etme yetkisi kazanmış, yerli ve yabancı turistlere, gezi öncesinde seçmiş oldukları dilde rehberlik eden, onlara tanıttıkları bölgenin kültürel ve doğal mirasını aktaran, tur operatörü veya seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımlanan gezi programının, tüketici tarafından satıldığı şekilde yürütülmesini sağlayan ve bu programı seyahat acentası adına yöneten kişiler olarak tanımlamaktadırlar.

Avrupa Turist Rehberleri Birliği (FEG)'nin açıklamasına göre; turist rehberi, ilgili ülkedeki uygun yasal otorite tarafından onaylı bölgesel turist rehberi sertifikalı (kokartlı), belirli bir konu üzerinde uzmanlaşmış kişidir. Turist rehberleri, yurtiçinden ya da yurtdışından gelen ziyaretçilere, onların tercih ettikleri dil veya dillerde, uzman oldukları alanın doğal ve kültürel mirasını anlatarak rehberlik etmektedirler (Tetik, 2006: 21).

San Antonia Profesyonel Turist Rehberleri Birliği turist rehberini, ülkesinde gruplara tercüme ve yorum sağlayarak önemli yerlere önderlik yapan, bilgi, yüksek düzeyde liderlik ve iş ahlakı içeren insani karakterlerinin etkili kombinasyonu olarak ifade etmektedir (Güzel, 2007: 4).

Müküs'e (2009: 5) göre ise; yerli ve yabancı turistlere ülkemizin doğal, tarihsel, arkeolojik ve kültürel değerlerini Türkçe ve yabancı dillerde en iyi şekilde tanıtabilecek, onlara gezileri süresince yardımcı olabilecek ve doğru bilgiler verebilecek personele turist rehberi denilmektedir.

Turist rehberi; sorumluluk yeteneğine sahip bir lider, turistlere, gittikleri ülke ya da bölge hakkında bilgi veren bir eğitmen, turistlerin bir ülke ya da bölgeye tekrar gelmelerini sağlayacak bir şekilde sunum yapan ve konukseverlik gösteren bir elçi, turistlere rahat edebilecekleri bir ortam yaratan bir ev sahibi olarak açıklanabilmektedir (Ap ve Wong, 2001: 552).

Turist rehberleri, turizm endüstrisi içerisinde yer alan tanıtım elçileri olarak ifade edildikleri gibi, bir turistin ülkeye gelişinden, ülkeden ayrılışına kadar yanında bulunan, turistin gittiği ülkeye olan bakış açısını şekillendiren,

turistlere bildiklerini en akılda kalıcı şekilde aktarabilen, gerektiğinde bir politikacı, bir sanatçı, bir ressam, bir müzisyen, gerektiğinde ise yerel halkı temsil eden bir kişi olarak da ifade edilmektedir (Aktaş ve Batman, 2010: 379).

Tanımlardan hareketle turist rehberlerinin, turizm sektörünün temel hizmet taşlarından biri olduklarını söylemek mümkün olacaktır.

2.1.8.2 Turist Rehberinin Turizm Sektöründeki Yeri ve Önemi

Turist rehberleri hem ülke tanıtımı açısından hem de turizm işletmeleri açısından turizm sektöründe önemli bir konumda yer almaktadırlar. Ülke tanıtımı açısından turist rehberlerinin temsil görevlerini başarılı şekillerde yerine getirmeleri oldukça önemlidir. Turizm işletmeleri açısından ise, turist rehberlerinin muhtemel aksaklıklarda ve olumsuzluklarda etkin rol oynaması gerekmektedir (Batman, Yıldırğan ve Demirtaş, 2001: 3–6).

Turist rehberleri, turizm sektörü içinde ön sıralarda yer alan anahtar oyuncularından birisidir (Güzel, 2007: 8). Bu nedenle, turistlerin bir ülkeden memnun olarak ayrılmasında turist rehberleri tarafından doğru ve yeterince bilgilendirilmesi oldukça önemlidir. Ülkelerin tanıtımından, turistlerin tatilinden doyum sağlamasına, olumsuz değer yargılarının silinmesine kadar birçok konuda turist rehberliği mesleği bir misyon üstlenmiştir. Turistlere, beklentilerine uygun çeşitliliğin sunulmasında, onlarla birebir ilişki kuran, yönlendiren ve sorunlarına çözüm getiren turist rehberlerine duyulan gereksinim oldukça önemlidir. Bu nedenle, turist rehberlerinin ülkelerin iç ve dış siyasetinden sosyal ve etnik yapılarına kadar değişik yönlerini doğru bir şekilde anlatmalarının yanında tarihsel zenginlikleri de en iyi biçimde tanıtılmaları gerekmektedir. Turistik hizmetlerin bir araya getirilmesinde ve turistlerin tüketimine sunulmasında rehber büyük bir role sahiptir. İyi derecede hazırlanmamış bir tur programı bile turist rehberinin yetenekleri

doğrultusunda başarılı bir şekilde sürdürülebilmektedir (Tetik, 2006: 23–24; Müküs, 2009: 6–7).

2.1.8.3 Turist Rehberinin Temel Görevleri

Turistler, turist rehberlerine eğitimci gözüyle bakmakta ve gittikleri yerler hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu nedenle turist rehberinin en önemli görevi, ziyaret edilen turizm bölgesi hakkında turistlere bilgi vermektir (Güzel, 2007: 31). Uluslararası Tur Yöneticileri Birliği'ne göre turist rehberinin görevi; ziyaretçi gruplarına, ziyaret edilen yerlere, bölge ya da şehre rehberlik yapmak; ziyaretçilerin tercih ettikleri dilde kültürel ve doğal mirası eğlenceli bir biçimde anlatmak olarak ifade edilmektedir (Zhang ve Chow, 2004: 82).

Dahles (2002: 783), turist rehberlerinin özellikle tarihi yerleri yorumlama görevleri gereği turizmde kritik bir öneme sahip olduklarını vurgulamaktadır. Turist rehberleri, bir destinasyonun tanıtımında turistik deneyimlerin kalitesini ve turistlerin kalış sürelerini etkilemede stratejik bir öneme sahiptir.

Turist rehberinin temsil ettiği turist grubunun eğlenme ve dinlenmeleri sırasında koruyuculuk görevini yerine getirmesi gerekmektedir. Çünkü turistler sosyolojik açıdan konuk oldukları ülke ya da bölgeye yabancıdırlar. Bu durumda turistlerin çevreleri ile olan ilişkilerinde ve iletişimlerinde rehberin aracılık görevi ortaya çıkmaktadır. Turist rehberinin diğer bir görevi ise grup faaliyetlerinde uyum ve dengeyi sağlamaktır. Hazırlanan program grubun yapısına uygun değilse turist rehberi herhangi bir problem doğmadan gereken düzeltmeleri yapmalıdır. Gezinin başarısı, programın uygulanması için gerekli tedbirlerin alınarak yürütülmesine bağlıdır (Tetik, 2006: 28–29).

2.1.8.4 Turist Rehberinin Turist ve Yerel Halk İlişkileri Açısından Sahip Olması Gereken Özellikler

Turist rehberlerinin yaratıcı, aktif, araştırmacı, düzenli ve disiplinli olması, yeterli meslek ve genel kültür bilgisine sahip olması, iyi bir yabancı dil bilgisinin yanı sıra kendi ana dilini iyi bir şekilde kullanması mesleklerinin gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda espi yapabilme, tur organizasyonunu düzenleme, turist gruplarına bilgileri akıcı bir şekilde anlatabilme, turist gruplarının sorularına yanıt verebilme ve her alanda kendilerini yenileme gibi özellikler de turist rehberlerinin sahip olması gereken beceriler arasında yer almaktadır. Bunların dışında turistlere misafirperver bir tutumla yaklaşma, giyimine özen gösterme gibi unsurlar da turist rehberlerinde aranan nitelikler arasındadır. Tur esnasında ortaya çıkabilecek olumsuz durumlara karşı özellikle ilk yardım bilgisine sahip olmak, turist rehberleri açısından gerekli kılınan özelliklerdendir.

Turist rehberlerinin turist ile yerel halk arasında olumlu iletişim ve etkileşim kurması temelde üç faktöre dayanmaktadır. Bunlar; turist rehberlerinin bilgisi, tutumları ve kişilerarası iletişim becerileri olduğu gibi bilişsel, duygusal ve davranışsal faktörler olarak da ifade edilebilmektedir (Avcıkurt, 2009: 81; Köroğlu, 2009: 1337).

Bilişsel Faktör

Turist rehberlerinin etkili bir biçimde mesleklerini icra edebilmeleri, turistik bölgeler ve çekim yerleri hakkında geniş bilgiye sahip olmalarını gerekli kılmaktadır. Turist rehberi, turistlerin gezmek ve öğrenmek istedikleri yerleri, onların tercih ettikleri dilde anlatan kişidir. Bu nedenle turistlerle iletişimin kurulması, onlara gerekli bilgilerin aktarılması açısından özellikle yabancı dil bilgisi büyük önem taşımaktadır. Turist rehberinin sadece anlatacakları yöre hakkında bilgi sahibi olması yeterli değildir. Aynı zamanda bilimden sanata, ekonomiden siyasete her türlü konuda bilgiye sahip olması gerekmektedir. Turist rehberlerinin en önemli işlevlerinden biri, turizm bölgesini tanıtmak ve ziyaret ettikleri yer hakkında turistlere bilgi vermektir.

Bunun yapabilmesi için turist rehberinin, tanıttığı turizm bölgesini tüm yönleriyle tanıması, anlaması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında turist rehberinin tanıttığı turizm bölgesinin coğrafyası, tarihi, kültürü gibi farklı alanlarda bilgi sahibi olması kaçınılmazdır. Turist rehberlerinin, kültürel değerleri, dili, iletişim şekilleri ve geleneklerini içeren kültür bilgisine sahip olması, turistlerin neyin gerçek olduğu ve güvenilir olduğu konusunda değerlendirmeler yapmaları sağlamaktadır. Bu özelliklere sahip rehberler, turistlerin değer yargılarını da dikkate alarak onların yerel kültürü anlamalarına ve kabul etmelerine yardımcı olmaktadır (Tetik, 2006: 52–54; Köroğlu, 2009: 1337).

Duygusal Faktör

Turist rehberlerinin hem turistlere hem de yerel halka yönelik etkili aracılık tutumlarına sahip olmaları gerekmektedir (Köroğlu, 2009: 1337–1338). Kültürlerarası iletişimde yeterliliğin sağlanması için turist rehberlerinin peşin yargılı olmama ve başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olma gibi özellikleri taşımaları gerekmektedir. Turistlerin büyük çoğunluğu, bir ülke veya toplum hakkındaki düşüncelerini ve tutumlarını turist rehberlerinin davranışlarında görmektedirler. Turistlerin bu düşünce ve tutumlarının biçimlenmesinde turist rehberlerinin büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bir turist rehberinin sahip olduğu duygusal yetenekleri, onun ev sahibi toplum kültürü ile sosyal etkileşiminde görülebilmektedir (Rızaoğlu, 2003: 276; Avcıkurt, 2009: 82).

Davranışsal Faktör

Turist rehberlerinin iletişim becerileri ve kişilerarası etkileşimi, davranışsal faktörleri ifade etmektedir. Turist rehberlerinin, turist ve yerel halk arasında aracılık yapmaları için aynı zamanda sosyal ve kişilerarası iletişim becerilerine de sahip olmaları gerekmektedir (Köroğlu, 2009: 1338). Turizm endüstrisinde, kültürlerarası etkileşimde turist rehberlerinin rolü büyüktür. Bu nedenle, turistler ve turist rehberleri arasındaki etkileşim büyük önem

taşımakta, turist rehberlerinin iletişim becerisi turizm tecrübelerinin başarısında önemli bir rol oynamaktadır (Leclerc ve Martin, 2004: 182–185).

Bir turist rehberi, kendi dilinde ve en az bir yabancı dilde yazılı ve sözlü olarak iletişim kurabilme niteliğine sahip olmalıdır. Kültürlerarası iyi ilişkiler kurulabilmesi için ise, turist rehberlerinin dürüst, güvenilir, hoşgörülü, nazik ve esprili, bakımlı, dışa dönük ve sosyal, çatışmaları önleyebilme ve ikna yeteneği, grup bilgisi, dinleme ve topluluk önünde konuşabilme yeteneği gibi niteliklere sahip olması gerekmektedir. Kültürlerarası iletişimde başarılı olabilmek için, turist rehberlerinin hizmet ettiği grubu ve bu grubun geldiği ülkeyi tanınması, anlaması ve kendi kültürü için farklı ya da ters gelen davranışları hoş görmesi gerekmektedir. (Akbulut, 2006: 67; Tetik, 2006: 57). Aynı zamanda iyi iletişim becerileri, net telaffuz, göz teması, doğal hareketler ve hoş bir konuşma tonunu içermektedir (Çolakoğlu, Epik ve Efendi, 2010: 143).

Turistler, turist rehberlerinin bir konu hakkındaki fikirlerine ve yorumlarına değer verirler. Turistlerin gezi esnasında, gezdikleri yer ve yörede tanıdıkları tek insan olarak turist rehberlerini görmeleri, rehberlerin kişisel görüşleri ve konuya bakış açılarının bir gezinin önemli bir parçası olmasını sağlamaktadır (Tangüler, 2002: 30). Etkili bir yorumlama bilgiyi artırmaktadır. Örneğin, bir binanın ya da bir heykelin temel taşının üzerindeki tarih eğer ilginç bir hikaye ile ilişkilendirilmezse, anlamsız bir bilginin ortaya çıkması kaçınılmazdır (Çolakoğlu ve diğerleri, 2010: 150).

2.1.8.5 Turist Rehberinin Üstlendiği Roller

Cohen (1985), rehber rolünün liderlik ve arabuluculuk olmak üzere iki temel ögesi olduğunu belirtmektedir (Doğan, 2004: 117). Liderlik; belirli bir konuda başkalarını etkileme ve harekete geçirme (Ünsalan ve Şimşeker, 2006: 30) olarak tanımlanabildiği gibi; iletişim sürecinin yaşandığı bir ortamda, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak üzere yönlendirilmiş

kişilerarası etkileşim süreci (Bolat, Seymen, Bolat ve Erdem, 2008: 167) olarak da ifade edilmektedir.

Liderlik süreci; lider (turist rehberi), İzleyici (turist) ve koşullar (turistik çekim merkezinin özellikleri) arasındaki ilişkilerden oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin esasını, bir kişinin başkalarını belirli koşullar doğrultusunda etkileyebilmesi oluşturmaktadır (Bakan, 2008: 3). Liderlik, izleyiciler (turistler) üzerinde güç sahibi olmayı değil, onları etkileyebilmeyi kapsamaktadır (Kılıç, 2006: 11).

Liderlik rolü, içe dönük ve dışa dönük bir görünüş alabilmektedir. Liderlik rolünün içe dönük görüşü, canlandırıcı tipini oluşturmaktadır, bu tip için toplumsal ilişkiler öncelik taşımaktadır. Bununla ilgili etkinlikler, gerilimi azaltma, dayanışmayı artırma, morali yükseltme, neşe ve canlılığı artırma gibi davranışları içermektedir. Liderlik rolünün dışa dönük görünüşü ise, özgün rehber tipini oluşturmaktadır. Bu tip, araçsal etkinliklerle ilişki içerisindedir. Bu etkinlikler, yönlendirme, ulaştırma, denetleme gibi davranışları içermektedir (Doğan, 2004: 118).

Turist rehberleri, turist ve yerel halk arasındaki ilişkilerde, genelde turisti yönlendiren, karşılaşılan sorunların çözümünde rolü olan kişilerdir. Ayrıca turist ile yerel halkın birbirlerini tanımaları ve anlamalarında etkili bir aracı konumundadırlar (Temizkan, 2005: 43). Turist rehberlerinin arabuluculuk rolü de içe dönük ve dışa dönük bir özellik göstermektedir. Arabuluculuk rolünün içe dönük görünüşü, uzman rehber rolünü oluşturmaktadır, bu tip için ise iletişim önem taşımaktadır. Bununla ilgili etkinlikler, seçim yapma, bilgi sağlama, yorumlama ve yaratma gibi davranışları içermektedir. Arabuluculuk rolünün dışa dönük görünüşü ise, turist rehberi tipini oluşturmaktadır. Bu tip için bireylerarası etkileşim öncelik taşımaktadır. Bununla ilgili etkinlikler, temsil etme, örgütlenme gibi davranışları içermektedir (Doğan, 2004: 118).

Tangüler (2002: 4–6) ise turist rehberlerinin liderlik ve arabuluculuk rollerini Şekil 2'deki gibi açıklamaktadır.

REHBERİN ROLLERİ			
LİDERLİK ROLÜ		ARABULUCULUK ROLÜ	
ARACI	SOSYAL	KAYNAŞTIRICI	İLETİŞİM KURMA
Yön bulma	Turistler arasında uyum sağlama	Turist ve yerel halk arasında köprü kurma	<i>Turistlerin ilgili alanını belirleme</i>
Turistleri sosyal ortamlara sokabilme	Morali yüksek tutma	Organizasyon	<i>Bilgilendirme</i>
<i>Turist güvenliğinin kontrolü</i>	<i>Eğlendirme</i>	<i>Dürüstlük</i>	<i>Yorumlama</i>

Şekil 2. Turist Rehberinin Rollerini

Kaynak: Tangüler, Adnan. (2002). *Profesyonel Turist Rehberliği ve Turist Rehberlerinin Seyahat Acentası ve Müşteri İlişkileri (Kapadokya Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. s. 6.

Liderlik rolü; aracı ve sosyal, arabuluculuk rolü ise, kaynaştırıcı olma ve iletişim kurma olmak üzere iki bölüme ayrılabilir. Aracı rolünün; yön bulma, turistleri sosyal ortamlara sokabilme, turun kontrolünü elinde tutarak tur programının güvenli ve etkili bir şekilde devam etmesini sağlama gibi değişik yönleri bulunmaktadır. Turist rehberi, turist ve yerel halk arasındaki ilişkilerde, genelde turisti yönlendiren, karşılaşılan sorunların çözümünde etkin rol oynayan bir konumda bulunmaktadır.

Rehberin sosyal olma rolü ise, turistler arasında uyum sağlama, turistleri birbirleri ile kaynaştırma, turistlerin moralini yüksek tutma ve gerektiğinde onları eğlendirebilmesidir. Turist rehberi, turistlerin birbirleri ile olan ilişkilerinde de önemli rol oynamaktadır.

Rehberin kaynaştırıcı olma rolünün, turistler ile ziyaret edilen bölge halkı arasında bir köprü kurma, organizasyon ve dürüstlük olmak üzere üç yönü bulunmaktadır. Turist rehberi, turistler ile yerel halkın birbirlerini anlamalarında etkili bir aracı rolünü üstlenmektedir.

Rehberin iletişim kurma rolünün ise, turistlerin ilgi alanını saptama ve bu ilgi alanı doğrultusunda programda daha fazla zaman harcanması gereken çekim merkezlerini belirleme, bu çekim merkezleri hakkında turistleri bilgilendirme ve ziyaret edilen çekim merkezlerine yönelik kendi yorumlarını turistler ile paylaşma gibi yönleri bulunmaktadır.

2.2 İlgili Araştırmalar

Doğan ve Üngüren (2010) Alanya halkının turizme sosyo-kültürel açıdan bakışını belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmanın yazın kısmında, turizm ve toplum ilişkisine değinerek, turizmin sosyo-kültürel etkilerinden bahsetmişlerdir. Araştırmada, Alanya merkezde yaşayan yöre halkına 26 önermeden oluşan bir ölçek sunulmuştur. Araştırmanın ölçek kısmında 5'li Likert derecelendirme sistemi kullanılmıştır. Uygulanan anketlerde toplam 920 kişiye ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda yöre halkının turizme yönelik sosyal bir tepki içerisinde olmadığı, ancak genel anlamda da bir kararsızlık içinde olduğu görülmüştür. Alanya halkının turizmin yörede kültürel bir tehdit oluşturup oluşturmadığı noktasında ise yine kararsızlık içerisinde oldukları görülmüştür. Öte yandan Alanya halkının yörede turizmi kısıtlamaya karşı oldukları, turizm kalabalığıyla Alanya'yı kabul ettikleri ve Alanya'da bu şekilde yaşamaktan memnun oldukları gözlemlenmiştir. Alanya halkının, turizmle birlikte alkol tüketiminin artması noktasında görüş birliği içerisinde oldukları saptanmıştır. Ayrıca, yöre halkının turizmin başka toplum ve kültürlerle saygı duymaya katkı sağladığı görüşüne daha sıcak baktıkları belirlenmiştir.

Gümüş ve Özüpekçe (2009) Foça'daki yerel halkın turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada, Türkiye'de turizmin gelişimine değinerek

Foça'da turizmin gelişiminden bahsetmişlerdir. Araştırmada Foça ilçesinde yaşayan 76 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda yöre halkının turizmin bölgeye olan göçü attırdığını, kadınların çalışma hayatındaki varlıklarına katkıda bulunduğunu ve özellikle gençlerin ana dilini bozduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Altunel (2009) Alaçatı halkının, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel koşullarda yaratabileceği etkilere yönelik tutumlarının belirlenmesi ve turizme verilen desteğin hangi koşullara bağlı olduğunun incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmanın yazın kısmında, turizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerine değinerek, sosyal değişim teorisi ve yerel halkın turizme verdiği desteği etkileyen faktörlerden bahsetmiştir. Araştırmanın örneklemini Alaçatı Belediyesi'nin Hacımemiş, Yenimeciye ve Tokoğlu mahallelerinde ikamet eden 300 adet yöre halkı oluşturmuştur. Katılımcılara araştırmacı tarafından, ilk bölümünde ankete katılan deneklerin demografik özelliklerinin araştırıldığı, ikinci bölümünde ise turizmin etkilerinin ve yerel halkın turizme verdiği desteğin incelendiği anket formu dağıtılmıştır. Araştırma sonucunda; yerel halkın yörede turizmin gelişimini destekledikleri saptanmıştır. Yerel halkın, turizm sayesinde yeni restoran ve eğlence alanlarının açıldığı, yöredeki taş evlerin restore edildiği konusunda görüş birliğine sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yerel halkın, turizmin toplumun manevi değerlerini olumsuz şekilde etkilediği konusunda da aynı görüşü paylaştıkları ifade edilmiştir.

Çalışkan ve Tütüncü (2008) Kuşadası halkının turizme bakış açısını inceledikleri araştırmada esas olarak turizm geliştikçe, turistlere karşı başlangıçta hoşgörülü davranan halkın, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan uzun dönemde sağlayacağı fayda konusunda giderek daha kuşkucu olduğu savının Kuşadası gibi ekonomik olarak turizme bağımlı bölgelerde geçerli olup olmadığı sınıamışlardır. Çalışma sonucunda turizm getirilerinin Kuşadası halkının büyük bir bölümü tarafından bölüşülmediği, halkın çoğunluğunun düşük gelir grubuna dahil olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna rağmen halkın turizme olumlu yaklaştığı, ekonomik beklentilerini turizm sayesinde karşılayabileceklerini düşündükleri ortaya

çıkmiştir. Araştırma sonucunda Kuşadası halkının, turizmin fuhuşu, suç, şiddeti, trafiği arttırmadığını ve turizmin Kuşadası'nda yaşamı kötüleştirmedini düşündüğü ifade edilmiştir. Fakat araştırmacılar bu görüşün temelinde yatan sebep olarak, halkın bölgede turizmin tek gelir kaynağı olduğunun farkında olmasını ve turizm sektörünü kötülemek istememelerinden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir.

Baykan (2007) çalışmasında; turizmin yerel kültür üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla, dinsel inanç ve davranış değişimi, ahlâki değer ve davranış değişimi, yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi, yabancı sözcüklerin yöre halkının dilindeki oranının artması, yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi ve son olarak turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi boyutlarına yönelik, Nevşehir ilinin Ürgüp yöresindeki mevcut durumu belirlemeyi hedeflemiştir. Buna göre Ürgüp yöresinde yaşayan 697 kişiye anket çalışması uygulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yöre halkının, turizmin dini değerleri etkilediği, ahlâki değerler üzerinde etkisi olduğu, ticari ahlâkın bozulmasına neden olduğu, gelenek ve görenekleri zayıflattığı, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşmasında etkisi olduğunu yönünde ortak görüşe sahip olduklarını belirlenmiştir. Ayrıca yöre halkının, turizm hareketlerinin yerel sanat anlayışı üzerindeki etkisini hissettikleri ancak bu etkinin henüz yıkıcı ve bozucu bir düzeyde olmadığını düşündükleri için tamamen olumsuz algılamadıkları saptanmıştır.

Özmen (2007) Akçakoca'da turizmin yöre halkı üzerindeki sosyal ve kültürel etkilerinin yerel halk tarafından nasıl algılandığını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada, genel olarak turizmin etkilerinden bahsederek, turizmin sosyo-kültürel etkilerine değinmiştir. Araştırma sonucuna göre; yöre halkının turizmi, yöreleri için kültürel gelişime katkı sağlayan bir unsur olarak gördüklerini, turizmi kültürel gelişimde tetikleyici ve olumlu bir faktör olarak algıladıklarını ifade etmiştir. Fakat bu olumlu bakış açısına karşın yöre halkı, turizmin Akçakoca'da alkol ve uyuşturucu gibi zararlı maddelerin yaygınlaşmasında etkili olduğu görüşünde oldukları bildirilmiştir

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araç ve teknikleri, veri toplama süreci ile toplanan verilerin analiz teknikleri sunulmaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin Trabzon ilinde çalışan turist rehberleri tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, Trabzon ilinde çalışan turist rehberlerine anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma sorularının cevaplamaya yönelik olarak teorik bölümde incelenen değişkenler ve değişkenler arası ilişkileri belirtecek şekilde hipotezler geliştirilerek, aşağıdaki araştırma modeli oluşturulmuştur.

- *H1:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H2:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H3:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H4:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H5:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

- *H6:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H7:* Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H8:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H9:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H10:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H11:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H12:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H13:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- *H14:* Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından algılanmasının analizine yönelik olarak Hulusi Doğan ve Engin Üngüren (2010), Mustafa Cevdet Altunel (2009), Eda Baykan (2007) ve Murat Özmen (2007)'in çalışmalarından derlenerek hazırlanan anket formu, Trabzon ilinde turist rehberliği yapan 55 turist rehberine uygulanmıştır. Elde edilen bulgular Sosyal Bilimler için uygulanan istatistiksel veri programına (SPSS) aktarılmış ve araştırma analizleri bu programda tamamlanmıştır. Program, analizleri ortalama %81 güven düzeyinde gerçekleştirmektedir.

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi Testi

Cronbach's Alpha	N of Items	N of Cases
,8125	30	55

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan uygulama, Trabzon ilinde turist rehberliği yapan bireylere yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma evreni olarak Trabzon ilinin tercih edilmesinde; ilin tarihsel, kültürel ve doğa güzellikleri ile turizm hareketliliğinin yoğun olarak yaşandığı bir yer olması etkili olmuştur. Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün verilerine göre 2010 yılında 1.454.247 yerli turist, 722.888 yabancı turist olmak üzere toplam 2.177.135 kişi bölgeyi ziyaret etmiştir.

Uygulamanın ana kümesini, turistler ile yerel halk arasında aracı konumunda bulunan tüm turist rehberleri oluşturmaktadır. Ancak ana kümenin büyüklüğü ve belirsizliği nedeniyle, çalışmanın örneklemini Trabzon ilinde turist rehberliği yapan bireyler olarak belirlenmiştir.

3.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmada veri toplama aracı olarak yüz yüze görüşme tekniği ile desteklenmiş anket modelinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırma değişkenlerini ölçmeye yönelik ifadelerin yer aldığı anket formu kullanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde turist rehberlerine yönelik demografik değişkenler yer alırken, ikinci bölümde turizmin yerel halk üzerinde meydana getirdiği sosyal ve kültürel etkilerin belirlenmesine yönelik ifadeler bulunmaktadır.

Araştırmanın amacına uygun olarak turist rehberlerine, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerini kapsayan; birey, aile, toplum, nüfus, hayat standartları, sosyal sınıflar ve eğitim üzerindeki etkilere ve kültürel yapı üzerindeki etkilerini kapsayan; dini inanç ve davranış değişimi, ahlaki değer ve davranış değişimi, yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi, yabancı sözcüklerin yerel halkın dilindeki oranının artması, yerel sanatın anlam ve işlevinin değişmesi ve turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesine ilişkin ikişer adet soru yöneltilmiştir. Aynı zamanda turizmin bölgede meydana getirdiği genel etkilere ilişkin dört soruya son bölümde yer verilmiştir. Kullanılan anket formu çalışmanın sonunda ek'te sunulmuştur.

Turizmin sosyal yapı ve kültürel yapı üzerindeki etkileri konusunda, yerli ve yabancı yazında kabul gören boyutlar ile ilgili ifadelerin dağılım sayısı ile ankette yer alış sırası Tablo 2 ve Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 2. Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Yargı Sayısı ve Anket Formundaki Sıra Numaraları

Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri	Yargı Sayısı	Anketteki Sıra Numarası
Birey Üzerindeki Etkiler	2	1–2
Aile Yapısı Üzerindeki Etkiler	2	3–4
Toplum Üzerindeki Etkiler	2	5–6
Demografik Etkiler	2	7–8
Hayat Standartları Üzerindeki Etkiler	2	9–10
Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etkiler	2	11–12
Eğitim Üzerindeki Etkiler	2	13–14

Tablo 3. Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Yargı Sayısı ve Anket Formundaki Sıra Numaraları

Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkileri	Yargı Sayısı	Anketteki Sıra Numarası
Dini İnanç ve Davranışların Değişimi	2	15–16
Ahlaki Değer ve Davranışların Değişimi	2	17–18
Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesi	2	19–20
Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artması	2	21–22
Yerel Sanatın İşlevinin ve Anlamının Değişmesi	2	23–24
Turizmin Yerel Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesi	2	25–26

3.4 Veri Toplama Süreci

Anket uygulaması Mart 2011 tarihinde 55 adet turist rehberi ile yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Doldurulan anketlerden, analize uygunluk ve tutarlılık açısından uygun bulunan 55 adedi değerlendirilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Hazırlanan anketler Trabzon ilinde, araştırmacı tarafından turist rehberlerine doğrudan dağıtılıp toplanmıştır. Ankette yer alan ve turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından algılanmasının araştırılması amacıyla verilen yargılar; 1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum olarak derecelendirilmiş ve değerlendirmeye alınmıştır.

Anket uygulaması gerçekleştirildikten sonra, yukarıdaki derecelendirme ile değerlendirmeye alınan verilerin, ankette yer alan turist rehberlerinin genel özelliklerini belirlemek amacıyla sıklık ve yüzde değerleri kullanılarak çözümlemesine gidilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri ölçmek için “*Korelasyon*” analizinden faydalanılmıştır. Daha sonra turizmin sosyal yapı ve kültürel yapı üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesini belirlemek amacıyla oluşturulan ifadeler, katılımcıların verdikleri yanıtlara göre yüzde, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri esas alınarak analiz edilmiştir. Değişkenler açısından anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla *Bağımsız Örneklem T Testi* ve *Tek Faktörlü Varyans (Tek Yönlü Anova) Analizleri* yapılmıştır.

Bağımsız örneklem için kullanılan “*T Testi*”, birbirinden bağımsız iki grubun veya örneklemin bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılarak, ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde (%95 gibi) anlamlı olup olmadığını test etmek için kullanılan istatistiksel bir tekniktir (Ural ve Kılıç, 2005: 172). Araştırmada yer alan hipotezlere ilişkin

karşılaştırmalar 0,05 anlamlılık düzeyinde, diğer bir ifadeyle %95 güven düzeyinde yapılmıştır.

Öte yandan, tek bir bağımsız değişkene ilişkin iki ve daha fazla grubun bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılarak, ortalamalar arasındaki farkın belirli bir güven düzeyinde (%95 gibi) anlamlı olup olmadığını test etmek için “*Tek Yönlü Anova*” analizi kullanılmaktadır (Ural ve Kılıç, 2005: 185). Bu araştırmada, ikiden fazla grup içeren kişisel bilgiler ile turizmin sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkilerinin araştırılmasına yönelik oluşturulan boyutlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının saptanması için “*Tek Yönlü Anova Analizi*” uygulanmıştır.

Anova analizi sonucunda grupların evren ortalamaları için en az ki grup arasında anlamlı bir fark bulunduğu durumlarda, bu farkın ya da farkların hangi gruplar arasında olduğunun bulunması için uygun çoklu karşılaştırma testlerinin kullanılması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2006: 48). Bu araştırmada, belirlenen farklılıklar çoklu karşılaştırma yöntemlerinden olan “*Tukey Testi*” kullanılarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Program yardımıyla çözümlenen veriler, yorumlanmış ve bu anlamda öneriler geliştirilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1 Örneklem Grubuna Ait Değişkenler

Ankete cevap veren turist rehberlerinin kişisel özelliklerine ait (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, turist rehberliği belgesinin nereden alındığı, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumu, mesleki tecrübe, ağırlıklı olarak çıkılan turlar) frekans ve yüzde dağılımlarına ilişkin elde edilen bulgulara Tablo 4'te yer verilmektedir.

Tablo 4. Ankete Katılan Turist Rehberlerine Ait Değişkenler

<i>Değişkenler</i>	<i>Sıklık (N)</i>	<i>Yüzde Değeri (%)</i>
Cinsiyet		
Bay	30	54,5
Bayan	25	45,5
Toplam	55	100
Yaş Dağılımı		
18–25 yaş arası	9	16,4
26–35 yaş arası	27	49,1
36–45 yaş arası	16	29,1
46 yaş ve üzeri	3	5,5
Toplam	55	100
Eğitim Durumu		
Ortaöğretim	3	5,5
Önlisans	26	47,3
Lisans	21	38,2
Lisansüstü	5	9,1
Toplam	55	100
Turist Rehberliği Belgesinin Alındığı Kurum		
Kültür ve Turizm Bakanlığının Düzenlediği Kurslar	29	52,7
Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	40,0
Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O./Fakülte	4	7,3
Diğer	-	-
Toplam	55	100
Rehberlik Mesleği Dışında Ek Bir İş Yapıyor Musunuz?		
Evet	33	60,0
Hayır	22	40,0
Toplam	55	100

Tablo 4-devam

<i>Rehberlik Tecrübesi</i>		
2 yıldan az	2	3,6
2–5 yıl arası	26	47,3
6–10 yıl arası	20	36,4
11 yıl ve üzeri	7	12,7
Toplam	55	100
<i>Ağırlıklı Olarak Çıkan Turlar</i>		
Kültür Turları	37	67,3
Yayla Turları	16	29,1
Öğrenci Turları	2	3,6
Diğer	-	-
Toplam	55	100

Trabzon ilinde turist rehberliği yapan bireylere uygulanan anket formu, 55 turist rehberi tarafından doldurulmuştur. Uygulamaya katılan turist rehberlerinin otuzu (%54,5) bay ve yirmi beşi (%45,5) bayandır. Turist rehberlerinin dokuzu (%16,4) 18–25 yaş arasında, yirmi yedisi (%49,1) 26–35 yaş arasında, on altısı (%29,1) 36–45 yaş arasında ve üçü (%5,5) 46 yaş ve üzerindedir. Eğitim durumları değerlendirildiğinde ise; turist rehberlerinin üçü (%5,5) ortaöğretim mezunu, yirmi altısı (%47,3) önlisans mezunu, yirmi biri (%38,2) lisans mezunu ve beşi (%9,1) lisansüstü eğitim mezunudur. Turist rehberlerinin yirmi dokuzu (%52,7) turist rehberliği belgelerini (kokart) Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın düzenlediği kurslarla; yirmi ikisi (%40) Önlisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren meslek yüksekokullarından mezun olarak ve yalnızca dördü (%7,3) lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren yüksekokul veya fakültelerden mezun olarak almışlardır. Otuz üç (%60) turist rehberi, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yaparken, yirmi ikisi (%40) yalnızca rehberlik mesleğini icra etmektedir. Uygulamaya katılan turist rehberlerinden ikisi (%3,6) iki yıldan az süredir turist rehberliği mesleğini yapmakta iken yirmi altı kişi (%47,3) 2–5 yıl arasında, yirmi kişi (%36,4) 6–10 yıl arasında ve yedi kişi 11 yıldan fazla süredir turist rehberliği mesleğini yapmaktadırlar. Son olarak; turist rehberlerinin Trabzon ilinde ağırlıklı olarak hangi turlara katıldıkları incelendiğinde, kültür turları en fazla yüzde değere (%67,3) sahip olarak ön plana çıkmaktadır. On altı (%29,1) turist rehberi yayla turlarına katılırken, yalnızca iki kişi (%3,6) öğrenci turlarına ağırlıklı olarak katılmaktadır.

4.2 Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

Bu başlık altında; turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinin araştırılmasını amaçlayan önermelere ilişkin, Trabzon'da turist rehberliği yapan bireylerin katılım derecelerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri boyutlarında (birey üzerindeki etkiler, aile yapısı üzerindeki etkiler, toplum üzerindeki etkiler, demografik etkiler, hayat standartları üzerindeki etkiler, sosyal sınıflar üzerindeki etkiler, eğitim üzerindeki etkiler) açıklanmaktadır.

4.2.1 Turizmin Birey Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 5'te ankete katılan kişilerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili birey üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 5. Turizmin Birey Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Birey Üzerindeki Etki Boyutu	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F	F	F	F	F
			%	%	%	%	%
Turizm sayesinde farklı toplumlardan ve kültürlerden bireyler birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunmaktadır.	4,49	0,71	1 %	-	1 %	22 %	31 %
Turizm sayesinde yöre halkı ile turistler arasında yeni dostluklar kurulmaktadır.	3,96	0,85	-	3 %	12 %	24 %	16 %
			1,8	5,5	1,8	43,6	29,1

Turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri kategorisinde, birey üzerindeki etki boyutu ile ilgili görüşler incelendiğinde; “Turizm sayesinde farklı toplumlardan ve kültürlerden bireyler birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunmaktadır” yargısına, turist rehberlerinin %1,8’i “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde görüş belirtirken, katılımcıların %1,8’i söz konusu yargıya “ne katılıyorum ne katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların görüşleri %40 “katılıyorum” ve %56,4 “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinde yoğunlaşmaktadır. Diğer yandan katılımcılar, “Turizm sayesinde yöre halkı ile turistler arasında yeni dostluklar kurulmaktadır” yargısına %5,5 oranında “katılmıyorum”, %21,8 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %43,6 oranında “katılıyorum” ve %29,1 oranında “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Turizmin birey üzerindeki etki boyutuna ilişkin “Turizm sayesinde farklı toplumlardan ve kültürlerden bireyler birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunmaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,49) olarak gerçekleşmiştir. “Turizm sayesinde yöre halkı ile turistler arasında yeni dostluklar kurulmaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması ise (3,96) olarak gerçekleşmektedir. Bu ortalama doğrultusunda ankete katılan turist rehberlerinin oransal çoğunluğunun söz konusu yargılar için olumlu yönde görüş bildirdiği söylenebilmektedir.

4.2.2 Turizmin Aile Yapısı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 6’da ankete katılan kişilerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili aile yapısı üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 6. Turizmin Aile Yapısı Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Aile Yapısı Üzerindeki Etki Boyutu	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turizm, yöre insanının aile yaşantısında değişikliklere neden olmaktadır.	3,45	1,03	1 1,8	13 23,6	7 12,7	28 50,9	6 10,9
Turizm, kadınların iş hayatına katılımının artmasında etkili olmaktadır.	3,70	0,99	1 1,8	7 12,7	10 18,2	26 47,3	11 20,0

Tablo 6'ya göre verilen her bir ifade ile ilgili görüşler incelendiğinde; "Turizm, yöre insanının aile yaşantısında değişikliklere neden olmaktadır" yargısına turist rehberlerinin %1,8'i "kesinlikle katılmıyorum", %23,6'sı "katılmıyorum", %12,7'si "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %50,9'u "katılıyorum" ve %10,9'u "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt vermişlerdir. "Turizm, kadınların iş hayatına katılımının artmasında etkili olmaktadır" yargısına ise turist rehberlerinin %1,8'i "kesinlikle katılmıyorum", %12,7'si "katılmıyorum", %18,2'si "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %47,3'ü "katılıyorum" ve %20'si "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Turizmin aile yapısı üzerindeki etki boyutuna ilişkin "Turizm, kadınların iş hayatına katılımının artmasında etkili olmaktadır" yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (3,70); "Turizm, yöre insanının aile yaşantısında değişikliklere neden olmaktadır" yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması ise (3,45) olarak gerçekleşmektedir. Bu bağlamda, ankete katılan turist rehberlerinin oransal çoğunluğunun söz konusu yargılar için olumlu yönde görüş bildirdiği söylenebilmektedir.

4.2.3 Turizmin Toplum Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 7’de ankete katılan kişilerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili toplum üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 7. Turizmin Toplum Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Toplum Üzerindeki Etki Boyutu	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F	F	F	F	F
			%	%	%	%	%
Turizm, yöre halkının başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkilemektedir.	4,20	0,96	2 %	3 %	-	27 %	23 %
			3,6	5,5		49,1	41,8
Turizm, yöre halkının daha hoşgörülü olmasını sağlamaktadır.	4,01	0,70	1 %	-	7 %	36 %	11 %
			1,8		12,7	65,5	20,0

Turizmin toplum üzerindeki etki boyutu ile ilgili görüşler incelendiğinde; “Turizm, yöre halkının başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkilemektedir” yargısına, turist rehberlerinin %3,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” ve %5,5’i “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtirken, katılımcıların %49,1’i söz konusu yargıya “katılıyorum” ve %41,8’i “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. “Turizm, yöre halkının daha hoşgörülü olmasını sağlamaktadır” yargısına ise turist rehberlerinin %1,8’i kesinlikle katılmıyorum, %12,7’si ne katılıyorum ne katılmıyorum şeklinde cevap vermişlerdir. Katılımcıların görüşleri %65,5 “katılıyorum” ve %20 “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinde yoğunlaşmaktadır.

“Turizm, yöre halkının başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkilemektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,20) olarak belirlenmiştir. Buna göre; ankete katılan turist rehberlerinin, turizmin Trabzon halkının, başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkilediğini düşündükleri söylenebilmektedir. “Turizm, yöre halkının daha hoşgörülü olmasını sağlamaktadır” yargısına ilişkin alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması ise (4,01) düzeyinde gerçekleşmektedir. Katılımcıların çoğu söz konusu yargıyı destekler doğrultuda, olumlu görüş bildirmişlerdir.

4.2.4 Turizmin Demografik Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 8’de ankete katılan kişilerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili demografik etki boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 8. Turizmin Demografik Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Demografik Etki Boyutu	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F	F	F	F	F
			%	%	%	%	%
Turizm sezonunda, yöremizde nüfus hareketliliği yaşanmaktadır.	4,25	1,05	1 %	6 %	1 %	17 %	30 %
			1,8	10,9	1,8	30,9	54,5
Turizmle birlikte yöremize dışarıdan göç olayı artmaktadır.	2,78	1,08	6 %	19 %	13 %	15 %	2 %
			10,9	34,5	23,6	27,3	3,6

Tablo 8’e göre verilen her bir ifadeye ilişkin görüşler incelendiğinde; “Turizm sezonlarında, yöremizde nüfus hareketliliği yaşanmaktadır” yargısına katılımcıların %1,8’i “kesinlikle katılmıyorum”, %10,7’si “katılmıyorum”, %1,8’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %30,9’u

“katılıyorum” ve %54,5’i “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt vermişlerdir. Katılımcıların %10,9’u “Turizmle birlikte yöremize dışarıdan göç olayı artmaktadır” yargısına “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde görüş belirtirken, %34,5’i “katılmıyorum” şeklinde yanıt vermişlerdir. Söz konusu yargıya katılımcıların %23,6’sı “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %27,3’ü “katılıyorum” ve %3,6’sı “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Turizmin demografik etki boyutuna ilişkin “Turizm sezonunda, yöremizde nüfus hareketliliği yaşanmaktadır” yargısı için katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,25) olarak belirlenmiştir. Bu sonuca göre; katılımcıların söz konusu yargıyı doğrulayıcı nitelikte düşünceye sahip olduğu söylenebilmektedir. “Turizmle birlikte yöremize dışarıdan göç olayı artmaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması ise (2,78) olarak belirlenmiştir. Bu durumda, katılımcıların turizmle birlikte Trabzon yöresine dışarıdan göç olayının arttığını düşünmedikleri söylenebilmektedir.

4.2.5 Turizmin Hayat Standartları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 9’da ankete katılan kişilerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili hayat standartları üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 9. Turizmin Hayat Standartları Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Hayat Standartları Üzerindeki Etki Boyutu	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turistlerin yaşam biçimi yöre halkını etkilemektedir.	3,23	1,03	2 % 3,6	12 % 21,8	18 % 32,7	17 % 30,9	6 % 10,9
Turizm, yöre halkının örf, adet ve geleneksel yaşam şeklinde değişiklik meydana getirmektedir.	3,10	1,13	4 % 7,3	15 % 27,3	12 % 21,8	19 % 34,5	5 % 9,1

Katılımcılar, turizmin hayat standartları üzerindeki etki boyutuna ilişkin “Turistlerin yaşam biçimi yöre halkını etkilemektedir” yargısına %3,6 ile “kesinlikle katılmıyorum”, %21,8 ile “katılmıyorum”, %32,7 ile “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %30,9 ile “katılıyorum” ve %10,9 ile “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt vermişlerdir. Diğer yandan “Turizm, yöre halkının örf, adet ve geleneksel yaşam şeklinde değişiklik meydana getirmektedir” yargısına katılımcıların %7,3’ü “kesinlikle katılmıyorum”, %27,3’ü “katılmıyorum”, %21,8’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %34,5’i “katılıyorum” ve %9,1’i “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Turizmin hayat standartları üzerindeki etki boyutuna ilişkin “Turistlerin yaşam biçimi yöre halkını etkilemektedir” yargısı için katılımcı görüşlerinin ortalaması (3,23) olarak gerçekleşmiştir. Bu ortalama doğrultusunda, ankete katılan turist rehberlerinin oransal çoğunluğunun turistlerin davranışlarının yöre insanlarının yaşam biçimini etkilediği düşüncesine sahip olmalarının yanında kararsızlık içinde oldukları söylenebilmektedir. “Turizm, yöre halkının örf, adet ve geleneksel yaşam şeklinde değişiklik meydana getirmektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması ise (3,10) düzeyinde gerçekleşmektedir. Bu durumda katılımcıların söz konusu yargıya ilişkin düşüncelerinde kararsız olduklarını söylemek mümkündür.

4.2.6 Turizmin Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 10'da ankete katılan kişilerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili sosyal sınıflar üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 10. Turizmin Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Sosyal Sınıflar Üzerindeki Etki Boyutu	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F	F	F	F	F
			%	%	%	%	%
Turizm, yerel toplumda sosyal sınıflar arasında eşitsizlik meydana getirmektedir.	2,09	1,11	19 %	21 %	9 %	3 %	3 %
			34,5	38,2	16,4	5,5	5,5
Turizm, yörede hayat pahalılığına neden olmaktadır.	3,29	1,21	3 %	16 %	7 %	20 %	9 %
			5,5	29,1	12,7	36,4	16,4

Tablo 10'a göre verilen her bir ifadeye ilişkin görüşler incelendiğinde; "Turizm, yerel toplumda sosyal sınıflar arasında eşitsizlik meydana getirmektedir" yargısına ankete katılan turist rehberlerinin %34,5'i "kesinlikle katılmıyorum", %38,2'si "katılmıyorum", %16,4'ü "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %5,5'i "katılıyorum" ve %5,5'i "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt vermişlerdir. "Turizm, yörede hayat pahalılığına neden olmaktadır" ifadesine ise katılımcılar %5,5 ile "kesinlikle katılmıyorum", %29,1 ile "katılmıyorum", %12,7 ile "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %36,4 ile "katılıyorum" ve %16,4 ile "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt vermişlerdir.

Turizmin sosyal sınıflar üzerindeki etki boyutuna ilişkin "Turizm, yörede hayat pahalılığına neden olmaktadır" yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (3,29) olarak belirlenmiştir. Bu sonuca göre; ankete katılan turist rehberlerinin, turizmin yörede hayat pahalılığına neden olduğu

görüşünde birleştikleri ve aynı zamanda kararsızlık içerisinde oldukları söylenebilmektedir. Öte yandan “Turizm, yerel toplumda sosyal sınıflar arasında eşitsizlik meydana getirmektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (2,09) olarak gerçekleşmiştir. Buna göre; katılımcıların çoğunluğunun turizmin yerel toplumda sosyal sınıflar arasında eşitsizlik meydana getirdiğini düşünmediklerini söylemek mümkündür.

4.2.7 Turizmin Eğitim Üzerindeki Etkilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 11’de ankete katılan kişilerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili eğitim üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 11. Turizmin Eğitim Üzerindeki Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Eğitim Üzerindeki Etki Boyutu	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F	F	F	F	F
			%	%	%	%	%
Turizm, yöre halkının eğitim seviyesinde artış meydana getirmektedir.	3,12	1,17	4 %	17 %	7 %	22 %	5 %
			7,3	30,9	12,7	40,0	9,1
Turizm, yörede eğitilmiş eleman ihtiyacında artış meydana getirmektedir.	4,21	0,99	2 %	3 %	1 %	24 %	25 %
			3,6	5,5	1,8	43,6	45,5

Turizmin eğitim üzerindeki etkilerine ilişkin katılımcılar, “Turizm, yöre halkının eğitim seviyesinde artış meydana getirmektedir” yargısına %7,3 ile “kesinlikle katılmıyorum”, %30,9 ile “katılmıyorum”, %12,7 ile “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %40 ile “katılıyorum” ve %9,1 ile “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öte yandan “Turizm, yörede eğitilmiş eleman ihtiyacında artış meydana getirmektedir” yargısına katılımcıların %3,6’sı

“kesinlikle katılmıyorum”, %5,5’i “katılmıyorum”, %1,8’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %43,6’sı “katılıyorum” ve %45,5’i “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir.

Turizmin eğitim üzerindeki etki boyutuna ilişkin “Turizm, yörede eğitilmiş eleman ihtiyacında artış meydana getirmektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,21) olarak gerçekleşmiştir. Bu ortalama doğrultusunda ankete katılan turist rehberlerinin oransal çoğunluğunun söz konusu yargı için olumlu yönde görüş bildirdiği söylenebilmektedir. Diğer yandan “Turizm, yöre halkının eğitim seviyesinde artış meydana getirmektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması ise (3,12) olarak gerçekleşmektedir. Buna göre; katılımcıların söz konusu yargıya ilişkin kararsızlık içerisinde olduklarını söylemek mümkündür.

4.3 Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

Bu başlık altında; turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinin araştırılmasını amaçlayan önermelere ilişkin, Trabzon’da turist rehberliği yapan bireylerin katılım derecelerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımlarıyla ilgili elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri boyutlarında (dini inanç ve davranışların değişimi, ahlaki değer ve davranışların değişimi, yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi, dilin değişmesi, yerel sanatın işlevinin ve anlamının değişmesi, turizmin kültürün bir parçası haline gelmesi) açıklanmaktadır.

4.3.1 Dini İnanç ve Davranışların Değişimine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 12’de ankete katılan kişilerin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili dini inanç ve davranışların değişimi boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 12. Dini İnanç ve Davranışların Değişimine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Dini İnanç ve Davranış Değişimi	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F %	F %	F %	F %	F %
Yöreye gelen turistler, yöre halkının dini inançları üzerinde etkili olmaktadır.	1,74	0,72	20 % 36,4	31 % 56,4	3 % 5,5	-	1 % 1,8
Yöre halkı turistlere özendiğinden dinsel davranışlarını değiştirme eğilimi göstermektedir.	1,43	0,56	33 % 60,0	20 % 36,4	2 % 3,6	-	-

Turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri kategorisinde, dini inanç ve davranış değişimi boyutu ile ilgili görüşler incelendiğinde; “Yöreye gelen turistler, yöre halkının dini inançları üzerinde etkili olmaktadır” yargısına ilişkin turist rehberlerinin görüşleri %36,4 “kesinlikle katılmıyorum” ve %56,4 “katılmıyorum” seçeneklerinde yoğunlaşmaktadır. Öte yandan söz konusu yargıya katılımcıların %5,5’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum” ve %1,8’i “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Turist rehberleri, “Yöre halkı turistlere özendiğinden dinsel davranışlarını değiştirme eğilimi göstermektedir” yargısına ise %60 “kesinlikle katılmıyorum” ve %36,4 “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Söz konusu yargıya “ne katılıyorum ne katılmıyorum” şeklinde yanıt verenlerin oranı %3,6 iken, yargıya “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt veren olmamıştır.

Dini inanç ve davranışların değişimi boyutuna ilişkin “Yöreye gelen turistler, yöre halkının dini inançları üzerinde etkili olmaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (1,74) ve “Yöre halkı turistlere özendiğinden dinsel davranışlarını değiştirme eğilimi göstermektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (1,43) olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, ankete katılan turist rehberlerinin oransal çoğunluğunun söz konusu yargılar için olumsuz yönde görüş bildirdiği söylenebilmektedir.

4.3.2 Ahlaki Değer ve Davranışların Değişimine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 13’te ankete katılan kişilerin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili ahlaki değer ve davranışların değişimi boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 13. Ahlaki Değer ve Davranışların Değişimine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Ahlaki Değer ve Davranış Değişimi	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turizm, yöre halkının ahlaki değerlerinde değişimler meydana getirmektedir.	2,32	1,00	11 %	25 %	9 %	10 %	-
Turizm, yörede zararlı alışkanlıkların (alkol, uyuşturucu gibi) yaygınlaşmasına neden olmaktadır.	2,16	0,97	13 %	28 %	7 %	6 %	1 %
			20,0	45,5	16,4	18,2	1,8

Tablo 13’e göre verilen her bir ifade ile ilgili görüşler incelendiğinde; “Turizm, yöre halkının ahlaki değerlerinde değişimler meydana getirmektedir” yargısına turist rehberlerinin %20’si “kesinlikle katılmıyorum”, %45,5’i

“katılmıyorum”, %16,4’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %18,2’si “katılıyorum” şeklinde yanıt vermişlerdir. Diğer yandan katılımcıların “Turizm, yörede zararlı alışkanlıkların (alkol, uyuşturucu gibi) yaygınlaşmasına neden olmaktadır” yargısına %23,6 ile “kesinlikle katılmıyorum”, %50,9 ile “katılmıyorum”, %12,7 ile “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %10,9 ile “katılıyorum” ve %1,8 ile “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir.

Ahlaki değer ve davranışların değişimi boyutuna ilişkin “Turizm, yöre halkının ahlaki değerlerinde değişimler meydana getirmektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (2,32) ve “Turizm, yörede zararlı alışkanlıkların (alkol, uyuşturucu gibi) yaygınlaşmasına neden olmaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (2,16) olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, ankete katılan turist rehberlerinin oransal çoğunluğunun söz konusu yargılar için olumsuz yönde görüş bildirdiği söylenebilmektedir.

4.3.3 Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 14’te ankete katılan kişilerin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 14. Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Yabancı Yaşam Biçimlerinin Benimsenmesi	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turizm, yöre halkının yeme ve içme alışkanlıklarında değişim meydana getirmektedir.	2,58	1,18	9 % 16,4	23 % 41,8	9 % 16,4	10 % 18,2	4 % 7,3
Turizm, yöre halkının kılık ve kıyafet alışkanlıklarında değişime neden olmaktadır.	2,89	1,16	7 % 12,7	15 % 27,3	14 % 25,5	15 % 27,3	4 % 7,3

Yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesine ilişkin “Turizm, yöre halkının yeme ve içme alışkanlıklarında değişim meydana getirmektedir” yargısına katılımcıların %16,4’ü “kesinlikle katılmıyorum”, %41,8’i “katılmıyorum”, %16,4’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %18,2’si “katılıyorum” ve %7,3’ü “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt vermişlerdir. Diğer yandan “Turizm, yöre halkının kılık ve kıyafet alışkanlıklarında değişime neden olmaktadır” yargısına ilişkin turist rehberlerinin %12,7’si “kesinlikle katılmıyorum”, %27,3’ü “katılmıyorum”, %25,5’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %27,3’ü “katılıyorum” ve %7,3’ü “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi boyutuna ilişkin “Turizm, yöre halkının kılık ve kıyafet alışkanlıklarında değişime neden olmaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (2,89) ve “Turizm, yöre halkının yeme ve içme alışkanlıklarında değişim meydana getirmektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (2,58) olarak belirlenmiştir. Söz konusu yargılara ilişkin katılımcı görüşlerinin daha çok olumsuz ve kararsız yönde belirdiğini söylemek mümkündür.

4.3.4 Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artması İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 15'te ankete katılan kişilerin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili yerel dilde yabancı sözcüklerin sayısının artması boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 15. Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artması Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Yerel Halkın Dilinde Yabancı Sözcüklerin Sayısının Artması	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F %	F %	F %	F %	F %
Turizm, yöre halkı üzerinde yabancı dil öğrenme isteği yaratmaktadır.	4,14	0,67	2 % 3,6	-	3 % 5,5	35 % 63,6	15 % 27,3
Turizmle birlikte yöremizdeki turistik işletmelerin isimlerinde yabancı dil kelimelerin kullanımı artmaktadır.	3,47	1,16	4 % 7,3	7 % 12,7	14 % 25,5	19 % 34,5	11 % 20,0

Tablo 15'e göre verilen her bir ifade ile ilgili görüşler incelendiğinde; "Turizm, yöre halkı üzerinde yabancı dil öğrenme isteği yaratmaktadır" yargısına turist rehberlerinin %3,6'sı "kesinlikle katılmıyorum", %5,5'i "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %63,6'sı "katılıyorum" ve %27,3'ü "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt vermişlerdir. Öte yandan katılımcılar, "Turizmle birlikte yöremizdeki turistik işletmelerin isimlerinde yabancı dil kelimelerin kullanımı artmaktadır" yargısına ilişkin %7,3 ile "kesinlikle katılmıyorum", %12,7 ile "katılmıyorum", %25,5 ile "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %34,5 ile "katılıyorum" ve %20 ile "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin sayısının artması boyutuna ilişkin katılımcıların görüşlerine sunulan “Turizm, yöre halkı üzerinde yabancı dil öğrenme isteği yaratmaktadır” yargısı için (4,14) düzeyinde bir ortalama ortaya çıkmıştır. Bu ortalamaya göre; ankete katılan turist rehberlerinin, turizmle birlikte yöre halkının yabancı dil öğrenme isteğinin arttığı noktasında görüş birliği içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Öte yandan, “Turizmle birlikte yöremizdeki turistik işletmelerin isimlerinde yabancı dil kelimelerin kullanımı artmaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (3,47) olarak gerçekleşmiştir. Bu noktada, turist rehberlerinin söz konusu yargıyı destekler nitelikte olumlu düşünceye sahip oldukları gibi kararsızlık içerisinde oldukları da söylenebilmektedir.

4.3.5 Yerel Sanatın İşlevinin ve Anlamının Değişmesine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 16’da ankete katılan kişilerin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili yerel dilde yabancı sözcüklerin sayısının artması boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 16. Yerel Sanatın İşlevinin ve Anlamının Değişmesine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Yerel Sanatın İşlev ve Anlamının Değişimi	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1	2	3	4	5
			F	F	F	F	F
			%	%	%	%	%
Turizm sayesinde yöremizdeki sanat eserleri (müzeler, örenyerleri gibi) korunmaktadır.	4,01	0,82	1 %	2 %	6 %	32 %	14 %
			1,8	3,6	10,9	58,2	25,5
Turizm, yöreye özgü ürünlerin (el sanatları gibi) kaliteli olarak üretilmesini sağlamaktadır.	4,05	0,80	1 %	2 %	4 %	34 %	14 %
			1,8	3,6	7,3	61,8	25,5

Yerel sanatın işlevinin ve anlamının değişimine ilişkin “Turizm sayesinde yöremizdeki sanat eserleri (müzeler, örenyerleri gibi) korunmaktadır” yargısına, katılımcıların %1,8’i “kesinlikle katılmıyorum”, %3,6’sı “katılmıyorum” ve %10,9’u “ne katılıyorum ne katılmıyorum” şeklinde görüş belirtirken, katılımcıların %58,2’si “katılıyorum” ve %25,5’i “kesinlikle katılıyorum” görüşünde birleşmektedirler. “Turizm, yöreye özgü ürünlerin (el sanatları gibi) kaliteli olarak üretilmesini sağlamaktadır” yargısına ise turist rehberlerinin %1,8’i kesinlikle “katılmıyorum”, %3,6’sı “katılmıyorum” ve %7,3’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum” şeklinde yanıt verirken, %61,8’i “katılıyorum” ve %25,5’i “kesinlikle katılıyorum” görüşünü paylaşmaktadırlar.

Yerel sanatın işlevinin ve anlamının değişimi boyutuna ilişkin “Turizm, yöreye özgü ürünlerin (el sanatları gibi) kaliteli olarak üretilmesini sağlamaktadır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,05) ve “Turizm sayesinde yöremizdeki sanat eserleri (müzeler, örenyerleri gibi) korunmaktadır” yargısına ilişkin alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,01) olarak ölçülmüştür. Bu sonuca göre; söz konusu yargılara turist rehberlerinin yüksek düzeyde katılımı ortaya çıkmaktadır.

4.3.6 Turizmin Yerel Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 17’de ankete katılan kişilerin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili yerel dilde yabancı sözcüklerin sayısının artması boyutuna ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 17. Turizmin Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Yerel Kültürün Bir Parçası Haline Gelmesi	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turizm yöremizde gerekli bir etkinlik olarak benimsenmektedir.	3,78	0,80	1 % 1,8	3 % 5,5	10 % 18,2	34 % 61,8	7 % 12,7
Turizm, yöremizde yerel kültürün bir parçası haline gelmiştir.	3,36	0,98	2 % 3,6	8 % 14,5	19 % 34,5	20 % 36,4	6 % 10,9

Tablo 17'ye göre verilen her bir ifade ile ilgili görüşler incelendiğinde; "Turizm yöremizde gerekli bir etkinlik olarak benimsenmektedir" yargısına katılımcıların %1,8'i "kesinlikle katılmıyorum", %5,5'i "katılmıyorum", %18,2'si "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %61,8'i "katılıyorum" ve %12,7'si "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş belirtmişlerdir. "Turizm, yöremizde yerel kültürün bir parçası haline gelmiştir" yargısına ise katılımcıların %3,6'sı "kesinlikle katılmıyorum", %14,5'i "katılmıyorum", %34,5'i "ne katılıyorum ne katılmıyorum", %36,4'ü "katılıyorum" ve %10,9'u "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt vermişlerdir.

Turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi boyutuna ilişkin "Turizm yöremizde gerekli bir etkinlik olarak benimsenmektedir" (3,78) ve "Turizm, yöremizde yerel kültürün bir parçası haline gelmiştir" (3,36) yargılarına ilişkin katılımcıların olumlu görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların söz konusu yargılara ilişkin olarak kararsızlık içerisinde oldukları söylenebilir.

4.4 Turizmin Genel Etkilerine İlişkin Analiz Sonuçları

Tablo 18’de ankete katılan kişilerin turizmin genel etkilerine ilişkin görüşlerinin, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo 18. Turizmin Genel Etkilerine Karşı Turist Rehberlerinin Algılarına İlişkin Bulgular

Turizmin Genel Etkileri	Aritmetik ortalama	Standart Sapma	1 F %	2 F %	3 F %	4 F %	5 F %
Turizm, turist kabul eden ülke insanlarını olduğu kadar, turist gönderen ülke insanlarını da sosyolojik olarak etkilemektedir.	3,94	0,70	-	2 % 3,6	9 % 16,4	34 % 61,8	10 % 18,2
Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, destinasyonların (turistik çekim merkezleri) kalkınmışlık düzeyinin etkisi oldukça fazladır.	4,07	0,71	-	2 % 3,6	6 % 10,9	33 % 60,0	14 % 25,5
Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, medyanın etkisi oldukça fazladır.	4,09	0,77	-	1 % 1,8	11 % 20,0	25 % 45,5	18 % 32,7
Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, turist rehberlerinin etkisi oldukça fazladır.	4,32	0,69	-	1 % 1,8	4 % 7,3	26 % 47,3	24 % 43,6

Turizmin genel etkileri ile ilgili görüşler incelendiğinde; “Turizm, turist kabul eden ülke insanlarını olduğu kadar, turist gönderen ülke insanlarını da sosyolojik olarak etkilemektedir” yargısına, uygulamaya katılan turist rehberlerinin %3,6’sının “katılmıyorum”, %16,4’ünün “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %61,8’inin “katılıyorum” ve %18,2’sinin “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir. “Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, destinasyonların (turistik çekim merkezleri) kalkınmışlık düzeyinin etkisi oldukça fazladır” yargısına ilişkin, katılımcıların %3,6’sı “katılmıyorum”, %10,9’u “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %60’ı “katılıyorum” ve %25,5’i “kesinlikle katılıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öte yandan katılımcılar, “Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, medyanın etkisi oldukça fazladır” yargısına %1,8 oranında “katılmıyorum”, %20 oranında “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, %45,5 oranında “katılıyorum” ve %32,7 oranında “kesinlikle katılıyorum” şeklinde yanıt vermişlerdir. “Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, turist rehberlerinin etkisi oldukça fazladır” yargısına ise turist rehberlerinin %1,8’i “katılmıyorum” ve %7,3’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların görüşleri %47,3 “katılıyorum” ve %43,6 “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinde yoğunlaşmaktadır.

Turizmin genel etkilerine ilişkin “Turizm, turist kabul eden ülke insanlarını olduğu kadar, turist gönderen ülke insanlarını da sosyolojik olarak etkilemektedir” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (3,94); “Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, destinasyonların (turistik çekim merkezleri) kalkınmışlık düzeyinin etkisi oldukça fazladır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,07); “Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, medyanın etkisi oldukça fazladır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,09); “Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, turist rehberlerinin etkisi oldukça fazladır” yargısı için alınan katılımcı görüşlerinin ortalaması (4,32) olarak gerçekleşmiştir. Bu ortalamalar doğrultusunda ankete katılan turist rehberlerinin oransal çoğunluğunun söz konusu yargılar için olumlu yönde görüş bildirdiği söylenebilmektedir.

4.5 Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki ilişkinin düzeyini (derecesini, şiddetini, gücünü) ve yönünü belirlemek amacı ile yapılmaktadır. Her iki değişkenin de sürekli değişken olması ve değişkenlere ilişkin verilerin normal dağılım göstermesi durumunda, değişkenler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon katsayı ile belirlenmektedir (Ural ve Kılıç, 2005: 219). Bu

araştırmada; araştırmanın katılımcıları olan turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı (birey, aile yapısı, toplum, demografik, hayat standartları, sosyal sınıflar ve eğitim üzerindeki etkiler), kültürel yapı (dini inanç, ahlaki değer, yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi, yerel dildeki değişim, yerel sanatın değişimi ve turizmin yerel kültürün parçası haline gelmesi) ve genel etkilerini algılama durumları arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla "*Korelasyon Analizi*" yapılmıştır.

Tablo 19'da sadece ifadelerin gruplandırıldığı faktörler ele alınıp incelemesi yapılmıştır. Pearson Korelasyon matrisinde katılımcıların, turizmin sosyal, kültürel ve genel etkilerini algılama durumları arasındaki ilişkiler 0,01 anlamlılık düzeyine göre değerlendirildiğinde; bazı faktörler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 19. Faktörlere İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1		,194 ,156	,597** ,000	,131 ,339	,377** ,005	,228 ,094	,234 ,086	-,095 ,488	,214 ,117	,432** ,001	-,093 ,500	,510** ,000	,071 ,608	,250 ,066
2	,194 ,156		-,075 ,584	,547** ,000	,249 ,066	,070 ,611	,156 ,255	,158 ,251	,226 ,097	,255 ,061	,067 ,626	,027 ,845	,005 ,973	-,041 ,766
3	,597** ,000	-,075 ,584		,020 ,885	,341* ,011	,103 ,456	,262 ,054	-,207 ,130	,096 ,487	,391** ,003	,015 ,915	,257 ,058	-,006 ,965	,172 ,208
4	,131 ,339	,547** ,000	,020 ,885		,161 ,241	-,060 ,662	,319* ,018	,082 ,553	,212 ,121	,279* ,039	,035 ,800	,014 ,920	,049 ,724	-,136 ,322
5	,377** ,005	,249 ,066	,341 ,011*	,161 ,241		,291* ,031	,201 ,141	,073 ,598	,351** ,009	,425** ,001	,088 ,525	,252 ,063	,109 ,427	,215 ,144
6	,228 ,094	,070 ,611	,103 ,456	-,060 ,662	,291* ,031	1 ,	,011 ,936	,114 ,406	,432** ,001	,276* ,041	,067 ,624	,140 ,308	,005 ,968	,039 ,776
7	,234 ,086	,156 ,255	,262 ,054	,319* ,018	,201 ,141	,011 ,936	1 ,	,166 ,225	,068 ,622	,491** ,000	,193 ,158	,283* ,036	,202 ,140	,178 ,195
8	-,095 ,488	,158 ,251	-,207 ,130	,082 ,553	,073 ,598	,114 ,406	,166 ,225	1 ,	,541** ,000	,160 ,242	,317* ,018	,177 ,197	,191 ,161	-,029 ,836
9	,214 ,117	,226 ,097	,096 ,487	,212 ,121	,351** ,009	,432** ,001	,068 ,622	,541** ,000	1 ,	,527** ,000	,309* ,022	,282* ,037	,168 ,220	-,032 ,815
10	,432** ,001	,255 ,061	,391** ,033	,279* ,039	,425** ,001	,276* ,041	,491** ,000	,160 ,242	,527** ,000	1 ,	,265 ,051	,263 ,052	,101 ,462	,157 ,251
11	-,093 ,500	,067 ,626	,015 ,915	,035 ,800	,088 ,525	,067 ,624	,193 ,158	,317* ,018	,309* ,022	,265 ,051	1 ,	-,022 ,872	,084 ,541	,001 ,994
12	,510** ,000	,027 ,845	,257 ,058	,014 ,920	,252 ,063	,140 ,308	,283* ,036	,177 ,197	,282* ,037	,263 ,052	-,022 ,871	1 ,	,459** ,000	,463** ,000
13	,071 ,608	,005 ,973	-,006 ,965	,049 ,724	,109 ,427	,005 ,968	,202 ,140	,191 ,161	,168 ,220	,101 ,462	,084 ,541	,459** ,000	1 ,	,207 ,129
14	,250 ,066	-,041 ,766	,172 ,208	-,136 ,322	,215 ,114	,039 ,776	,178 ,195	-,029 ,836	-,032 ,815	,157 ,251	,001 ,994	,463** ,000	,207 ,129	1 ,

Not: 1: Birey, 2: Aile yapısı, 3: Toplum, 4: Demografik, 5: Hayat standartları, 6: Sosyal sınıflar, 7: Eğitim, 8: Dini inanç, 9: Ahlaki değer, 10: Yabancı yaşam biçimi, 11: Yerel dil, 12: Yerel sanat, 13: Yerel kültür, 14: Genel etkiler.

Tablo 19'dan anlaşılacağı üzere; turizmin birey ve toplum üzerindeki etkilerine ilişkin ortaya çıkan sonuçlara göre faktörler arasındaki korelasyonun, tablodaki en güçlü ilişkiyi belirttiği görülmektedir. Bu iki değişken arasındaki korelasyon $r=,597^{**}$ değeriyle $p<0,01$ 'den küçük olduğundan aralarında anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Turizmin dini inanç ve davranışların değişimi üzerindeki etkisi ile ahlaki değer ve davranışların değişimi üzerindeki etkisine ilişkin ortaya çıkan sonuçlara göre; faktörler arasında anlamlı ($p<0,01$), doğru yönlü ve orta düzeyde bir ilişki $r=,547^{**}$ olduğu tespit edilmiştir. Turizmin aile yapısı üzerindeki etkileri ile demografik etkilerine ilişkin ortaya çıkan sonuçlara göre faktörler arasında anlamlı ($p<0,01$), pozitif ve orta düzeyde bir ilişki $r=,541^{**}$ olduğu belirlenmiştir. Turizmin ahlaki değer ve davranışların değişimi üzerindeki etkisi ile yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi üzerindeki etkisine ilişkin ortaya çıkan sonuçlara göre faktörler arasında anlamlı ($p<0,01$), doğru yönlü bir ilişki $r=,527^{**}$ olduğu saptanmıştır. Turizmin birey üzerindeki etkisi ile yerel sanatın anlamının ve işlevinin değişimi üzerindeki etkisine ilişkin ortaya çıkan sonuçlara göre faktörler arasında anlamlı ($p<0,01$), doğru yönlü bir ilişki $r=,510^{**}$ olduğu tespit edilmiştir.

İfadeler arasında anlamlı bir ilişkinin olması, düşüncelerin tespitine yönelik katılımcıların görüşlerini beyan ettikleri ifadelerin birbirlerine yakın, birbirlerini doğuran sonuçlar şeklinde ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır.

4.6 Varsayımların Test Edilmesine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, ankete katılan turist rehberlerinin kişisel özelliklerine göre, turizmin sosyal yapı ve kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik olarak oluşturulan hipotezlerin sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 20. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)

H1: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Cinsiyet	N	Ort.	s.s.	t	Sig. (p)
Birey	Bay	30	8,33	1,51	-,753	0,455
	Bayan	25	8,60	1,00		
Aile Yapısı	Bay	30	7,33	1,12	0,856	0,396
	Bayan	25	6,96	2,05		
Toplum	Bay	30	8,06	1,61	-,897	0,374
	Bayan	25	8,40	1,00		
Demografik	Bay	30	7,36	1,51	1,560	0,125
	Bayan	25	6,64	1,93		
Hayat Standartları	Bay	30	6,56	2,14	0,927	0,358
	Bayan	25	6,08	1,65		
Sosyal Sınıflar	Bay	30	5,53	2,19	0,644	0,522
	Bayan	25	5,20	1,50		
Eğitim	Bay	30	7,36	1,44	0,111	0,912
	Bayan	25	7,32	1,67		

Hipotez 1’de turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 20’de belirtilen sonuçlara göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden *birey* ($t=-,753$; $p>0,05$), *aile yapısı* ($t=0,856$; $p>0,05$), *toplum* ($t=-,897$; $p>0,05$), *demografik* ($t=1,560$; $p>0,05$), *hayat standartları* ($t=0,927$; $p>0,05$), *sosyal sınıflar* ($t=0,644$; $p>0,05$) ve *eğitim* ($t=0,111$; $p>0,05$) üzerindeki etki boyutlarına ilişkin görüşlerinin, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Buna göre, bay turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri, bayan turist rehberlerinin görüşleriyle benzerlik göstermektedir. Bu durumda *H1* hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 21. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H2: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Yaş	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Birey	18–25 yaş arası	9	8,77	0,97	0,479	0,698
	26–35 yaş arası	27	8,29	1,46		
	36–45 yaş arası	16	8,43	1,26		
	46 yaş ve üzeri	3	9,00	1,00		
Aile Yapısı	18–25 yaş arası	9	7,22	1,78	0,293	0,830
	26–35 yaş arası	27	7,33	1,64		
	36–45 yaş arası	16	6,93	1,65		
	46 yaş ve üzeri	3	6,66	0,57		
Toplum	18–25 yaş arası	9	8,55	0,52	0,981	0,409
	26–35 yaş arası	27	8,03	1,72		
	36–45 yaş arası	16	8,50	1,03		
	46 yaş ve üzeri	3	7,33	0,57		
Demografik	18–25 yaş arası	9	7,11	1,45	2,092	0,113
	26–35 yaş arası	27	7,14	1,65		
	36–45 yaş arası	16	7,25	1,94		
	46 yaş ve üzeri	3	4,66	0,57		
Hayat Standartları	18–25 yaş arası	9	6,11	1,53	0,694	0,560
	26–35 yaş arası	27	6,11	2,17		
	36–45 yaş arası	16	6,93	1,84		
	46 yaş ve üzeri	3	6,00	1,00		
Sosyal Sınıflar	18–25 yaş arası	9	5,88	1,53	0,421	0,739
	26–35 yaş arası	27	5,29	2,33		
	36–45 yaş arası	16	5,12	1,20		
	46 yaş ve üzeri	3	6,00	2,00		
Eğitim	18–25 yaş arası	9	7,77	1,64	0,947	0,425
	26–35 yaş arası	27	7,00	1,54		
	36–45 yaş arası	16	7,68	1,49		
	46 yaş ve üzeri	3	7,33	1,52		

Hipotez 2’de turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 21’de belirtilen sonuçlara göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden *birey* ($F=0,479$; $p>0,05$), *aile yapısı* ($F=0,293$; $p>0,05$), *toplum* ($F=0,981$; $p>0,05$),

demografik ($F=2,092$; $p>0,05$), hayat standartları ($F=0,694$; $p>0,05$), sosyal sınıflar ($F=0,421$; $p>0,05$) ve eğitim ($F=0,947$; $p>0,05$) üzerindeki etki boyutlarına ilişkin görüşlerinin, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda H_2 hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 22. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H3: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Eğitim Durumu	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Birey	Ortaöğretim	3	9,00	1,73	0,414	0,744
	Önlisans	26	8,26	1,28		
	Lisans	21	8,57	1,39		
	Lisansüstü	5	8,60	0,89		
Aile Yapısı	Ortaöğretim	3	7,66	2,08	1,708	0,177
	Önlisans	26	6,88	1,68		
	Lisans	21	7,66	1,39		
	Lisansüstü	5	6,20	1,48		
Toplum	Ortaöğretim	3	9,00	1,73	0,393	0,759
	Önlisans	26	8,11	1,47		
	Lisans	21	8,19	1,24		
	Lisansüstü	5	8,40	1,34		
Demografik	Ortaöğretim	3	8,66	0,57	2,057	0,118
	Önlisans	26	6,76	1,86		
	Lisans	21	7,38	1,35		
	Lisansüstü	5	6,00	2,34		
Hayat Standartları	Ortaöğretim	3	8,00	2,64	0,827	0,485
	Önlisans	26	6,19	1,76		
	Lisans	21	6,23	2,21		
	Lisansüstü	5	6,60	0,89		
Sosyal Sınıflar	Ortaöğretim	3	4,66	1,52	0,722	0,543
	Önlisans	26	5,76	1,72		
	Lisans	21	5,04	2,24		
	Lisansüstü	5	5,20	1,30		
Eğitim	Ortaöğretim	3	9,00	1,00	1,711	0,176
	Önlisans	26	7,11	1,79		
	Lisans	21	7,52	1,24		
	Lisansüstü	5	6,80	0,83		

Hipotez 3'te turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Yapılan hipotez testi sonucunda konuyla ilgili görüşlerde, 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna göre ankete katılan turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden *birey* ($F=0,414$; $p>0,05$), *aile yapısı* ($F=1,708$; $p>0,05$), *toplum* ($F=0,393$; $p>0,05$), *demografik* ($F=2,057$; $p>0,05$), *hayat standartları* ($F=0,827$; $p>0,05$), *sosyal sınıflar* ($F=0,722$; $p>0,05$) ve *eğitim* ($F=1,711$; $p>0,05$) üzerindeki etki boyutlarına ilişkin belirttikleri görüşlerde, eğitim durumlarına göre bir farklılık saptanmamıştır. Bu durumda H_3 hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 23. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Turist Rehberliği Belgelerini Aldıkları Kurumların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H4: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Turist Rehberliği Belgesinin Alındığı Kurum	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Birey	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	8,17	1,48	2,287	0,112
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	8,63	0,95		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	9,50	1,00		
Aile Yapısı	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	6,96	1,45	0,592	0,557
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	7,45	1,68		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	7,00	2,44		
Toplum	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	7,93	1,62	1,654	0,201
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	8,45	1,01		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	9,00	0,00		
Demografik	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	6,72	1,90	1,314	0,278
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	7,50	1,43		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	6,75	1,89		
Hayat Standartları	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	6,41	2,09	0,069	0,933
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	6,22	1,87		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	6,50	1,29		
Sosyal Sınıflar	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	5,17	1,64	0,375	0,689
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	5,59	2,19		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	5,75	2,21		
Eğitim	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	7,44	1,57	0,395	0,676
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	7,13	1,55		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	7,75	1,50		

Hipotez 4'te turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 23'de belirtilen sonuçlara göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden *birey* ($F=2,287$; $p>0,05$), *aile yapısı* ($F=0,592$; $p>0,05$), *toplum* ($F=1,654$; $p>0,05$), *demografik* ($F=1,314$; $p>0,05$), *hayat standartları* ($F=0,069$; $p>0,05$), *sosyal sınıflar* ($F=0,375$; $p>0,05$) ve *eğitim* ($F=0,395$; $p>0,05$) üzerindeki etki boyutlarına ilişkin görüşlerinin, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda H_4 hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 24. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Rehberlik Mesleği Dışında Ek Bir İş Yapma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)

H5: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Ek İş	N	Ort.	s.s.	t	Sig. (p)
Birey	Evet	33	8,42	1,39	-,209	0,835
	Hayır	22	8,50	1,18		
Aile Yapısı	Evet	33	6,87	1,78	-1,634	0,108
	Hayır	22	7,59	1,22		
Toplum	Evet	33	8,12	1,47	-,639	0,525
	Hayır	22	8,36	1,21		
Demografik	Evet	33	6,60	1,78	-2,334	0,023
	Hayır	22	7,68	1,49		
Hayat Standartları	Evet	33	6,18	1,94	-,765	0,448
	Hayır	22	6,59	1,94		
Sosyal Sınıflar	Evet	33	5,39	1,39	0,057	0,954
	Hayır	22	5,36	2,51		
Eğitim	Evet	33	7,15	1,50	-1,146	0,257
	Hayır	22	7,63	1,59		

Hipotez 5'te turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 24'de verilen T Testi sonuçlarına göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden *birey* ($t=-,209$; $p>0,05$), *aile yapısı* ($t=-1,634$; $p>0,05$), *toplum* ($t=-,639$; $p>0,05$), *hayat standartları* ($t=-,765$; $p>0,05$), *sosyal sınıflar* ($t=0,057$; $p>0,05$) ve *eğitim* ($t=-1,146$; $p>0,05$) üzerindeki etki boyutlarına ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermemektedir.

Öte yandan, yapılan hipotez testi sonucunda demografik etki ($t=-2,334$; $p<0,05$) faktörüne ilişkin olarak 0,05 anlamlılık düzeyinde farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre; turist rehberliği dışında ek bir iş yapan bireyler ile turist rehberliği dışında ek bir iş yapmayan bireylerin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, demografik etki faktörü dışında benzerlik göstermektedir. Bu durumda *H5* hipotezi kısmen reddedilmektedir.

Tablo 25. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Tecrübelerine Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H6: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Mesleki Tecrübe	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Birey	2 yıldan az	2	9,00	1,41	1,307	0,282
	2-5 yıl arası	26	8,26	1,53		
	6-10 yıl arası	20	8,35	0,93		
	11 yıl ve üzeri	7	9,28	1,11		
Aile Yapısı	2 yıldan az	2	7,00	1,41	1,045	0,385
	2-5 yıl arası	26	6,80	1,95		
	6-10 yıl arası	20	7,65	1,03		
	11 yıl ve üzeri	7	7,14	1,46		
Toplum	2 yıldan az	2	8,50	0,70	0,343	0,794
	2-5 yıl arası	26	8,03	1,66		
	6-10 yıl arası	20	8,30	1,03		
	11 yıl ve üzeri	7	8,57	1,27		
Demografik	2 yıldan az	2	8,00	1,41	1,047	0,380
	2-5 yıl arası	26	6,61	1,79		
	6-10 yıl arası	20	7,35	1,56		
	11 yıl ve üzeri	7	7,42	2,07		
Hayat Standartları	2 yıldan az	2	4,50	0,70	1,696	0,179
	2-5 yıl arası	26	5,96	1,73		
	6-10 yıl arası	20	6,75	2,12		
	11 yıl ve üzeri	7	7,14	1,95		
Sosyal Sınıflar	2 yıldan az	2	5,50	0,70	0,233	0,873
	2-5 yıl arası	26	5,19	2,11		
	6-10 yıl arası	20	5,45	1,84		
	11 yıl ve üzeri	7	5,85	1,57		
Eğitim	2 yıldan az	2	6,00	1,41	2,798	0,049
	2-5 yıl arası	26	7,11	1,60		
	6-10 yıl arası	20	7,30	1,38		
	11 yıl ve üzeri	7	8,71	1,11		

Hipotez 6'da turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Yapılan hipotez testi sonucunda, *H6*

hipotezi kısmen reddedilmektedir. Yani, turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden *birey* ($F=1,307$; $p>0,05$), *aile yapısı* ($F=1,045$; $p>0,05$), *toplum* ($F=0,343$; $p>0,05$), *demografik* ($F=1,047$; $p>0,05$), *hayat standartları* ($F=1,696$; $p>0,05$) ve *sosyal sınıflar* ($F=0,233$; $p>0,05$) üzerindeki etki boyutlarına ilişkin görüşlerinin, mesleki tecrübelerine göre 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermediği, *eğitim* ($F=2,798$; $p<0,05$) üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin ise anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda, turist rehberlerinin eğitim faktörü dışında, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine yönelik verilen ifadelerde ortak görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların mesleki tecrübe durumlarındaki farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “*Tukey Çoklu Karşılaştırma*” testi yapılmıştır.

Tablo 26. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Tecrübelerine Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları)

Mesleki Tecrübe	2 yıldan az	2–5 yıl arası	6–10 yıl arası	11 yıl ve üzeri
2 yıldan az	---	---	---	---
2–5 yıl arası	---	---	---	*****
6–10 yıl arası	---	---	---	---
11 yıl ve üzeri	---	*****	---	---

Tablo 26’ya göre; turizmin eğitim üzerindeki etkilerine ilişkin verilen ifadelerde, katılımcıların mesleki tecrübelerine göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların Trabzon ilinde 2–5 yıl arasında turist rehberliği yapan kişiler ile 11 yıl ve üzerinde turist rehberliği yapan kişilerden kaynaklandığı görülmektedir. Trabzon ilinde, mesleki tecrübeleri 2–5 yıl arasında ve 11 yıl üzerinde olan turist rehberlerinin, mesleki tecrübesi 2 yıldan az ve 6–10 yıl arasında olan turist rehberlerine oranla, turizmin eğitim üzerindeki etkilerini daha az düzeyde algıladıkları söylenebilmektedir.

Bu noktada turist rehberliği mesleğinde mesleki tecrübelerin, turizmin eğitim üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 27. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Katıldıkları Turların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H7: Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Turlar	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Birey	Kültür Turları	37	8,56	1,36	0,449	0,641
	Yayla Turları	16	8,25	1,23		
	Öğrenci Turları	2	8,00	0,00		
Aile Yapısı	Kültür Turları	37	7,32	1,49	1,829	0,171
	Yayla Turları	16	6,62	1,82		
	Öğrenci Turları	2	8,50	0,70		
Toplum	Kültür Turları	37	8,21	1,45	0,354	0,704
	Yayla Turları	16	8,12	1,25		
	Öğrenci Turları	2	9,00	0,00		
Demografik	Kültür Turları	37	7,21	1,63	0,635	0,534
	Yayla Turları	16	6,62	2,02		
	Öğrenci Turları	2	7,00	1,41		
Hayat Standartları	Kültür Turları	37	6,35	2,05	1,010	0,371
	Yayla Turları	16	6,56	1,67		
	Öğrenci Turları	2	4,50	0,70		
Sosyal Sınıflar	Kültür Turları	37	5,43	1,90	0,197	0,822
	Yayla Turları	16	5,18	2,00		
	Öğrenci Turları	2	6,00	1,41		
Eğitim	Kültür Turları	37	7,48	1,52	3,619	0,034
	Yayla Turları	16	6,75	1,39		
	Öğrenci Turları	2	9,50	0,70		

Hipotez 7'de turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 27'de verilen sonuçlara

göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden *birey* ($F=0,449$; $p>0,05$), *aile yapısı* ($F=1,829$; $p>0,05$), *toplum* ($F=0,354$; $p>0,05$), *demografik* ($F=0,635$; $p>0,05$), *hayat standartları* ($F=1,010$; $p>0,05$) ve *sosyal sınıflar* ($F=0,197$; $p>0,05$) üzerindeki etki boyutlarına ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermezken, *eğitim* ($F=3,619$; $p<0,05$) üzerindeki etki boyutuna ilişkin görüşlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; *H7* hipotezi kısmen reddedilmektedir.

Bu durumda, turist rehberlerinin eğitim faktörü dışında, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine yönelik verilen ifadelerde ortak görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların katıldıkları turların türlerine göre farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “*Tukey Çoklu Karşılaştırma*” testi yapılmıştır.

Tablo 28. Turist Rehberlerinin, Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Katıldıkları Turların Türüne Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları)

Turlar	Kültür Turları	Yayla Turları	Öğrenci Turları
Kültür Turları	---	---	---
Yayla Turları	---	---	*****
Öğrenci Turları	---	*****	---

Tablo 28’e göre; turizmin eğitim üzerindeki etkilerine ilişkin verilen ifadelerde, katılımcıların ağırlıklı olarak katıldıkları turların türüne göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların ağırlıklı olarak yayla turlarına ve öğrenci turlarına katılan kişilerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yayla turlarına ve öğrenci turlarına daha sık katılan turist rehberlerinin, kültür turlarına katılan turist rehberlerine oranla, turizmin eğitim üzerindeki etkilerini daha az düzeyde algıladıkları söylenebilmektedir.

Bu bağlamda özellikle kültür turlarına katılan rehberlerin bilişsel faktörlerinin, turizmin eğitim üzerindeki etkileri yönündeki görüşleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 29. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)

H8: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Cinsiyet	N	Ort.	s.s.	t	Sig. (p)
Dini İnanç	Bay	30	3,13	1,13	-1,348	0,729
	Bayan	25	3,24	1,12		
Ahlaki Değer	Bay	30	4,70	1,95	0,994	0,325
	Bayan	25	4,24	1,36		
Yabancı Yaşam Biçimi	Bay	30	5,50	1,99	0,111	0,912
	Bayan	25	5,44	2,00		
Dildeki Değişim	Bay	30	7,60	1,63	-1,101	0,920
	Bayan	25	7,64	1,22		
Yerel Sanat	Bay	30	7,73	1,70	-1,986	0,052
	Bayan	25	8,48	0,87		
Yerel Kültür	Bay	30	7,03	1,67	-1,538	0,593
	Bayan	25	7,28	1,72		

Hipotez 8'de turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Yapılan hipotez testine göre, *H8* hipotezi reddedilmektedir. Ankete katılan turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden *dini inanç değişimi* ($t=-1,348$; $p>0,05$), *ahlaki değer değişimi* ($t=0,994$; $p>0,05$), *yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi* ($t=0,111$; $p>0,05$), *yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin artması* ($t=-1,101$; $p>0,05$), *yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi* ($t=-1,986$; $p>0,05$), *turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi* ($t=-1,538$; $p>0,05$)

boyutlarına ilişkin görüşleri arasında, cinsiyetlerine göre 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuca göre; bay ve bayan turist rehberleri, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerini aynı şekilde algıladığı için bu konuda ortak görüş belirtmişlerdir.

Tablo 30. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H9: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Yaş	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Dini İnanç	18–25 yaş arası	9	3,66	1,22	1,224	0,310
	26–35 yaş arası	27	2,92	1,17		
	36–45 yaş arası	16	3,37	0,95		
	46 yaş ve üzeri	3	3,00	1,00		
Ahlaki Değer	18–25 yaş arası	9	5,11	2,08	0,869	0,463
	26–35 yaş arası	27	4,40	1,82		
	36–45 yaş arası	16	4,50	1,26		
	46 yaş ve üzeri	3	3,33	1,52		
Yabancı Yaşam Biçimi	18–25 yaş arası	9	6,88	2,42	2,532	0,067
	26–35 yaş arası	27	5,03	1,72		
	36–45 yaş arası	16	5,62	1,62		
	46 yaş ve üzeri	3	4,33	3,21		
Dildeki Değişim	18–25 yaş arası	9	8,44	1,23	2,951	0,041
	26–35 yaş arası	27	7,37	1,57		
	36–45 yaş arası	16	7,87	0,95		
	46 yaş ve üzeri	3	6,00	1,73		
Yerel Sanat	18–25 yaş arası	9	8,44	1,13	1,311	0,281
	26–35 yaş arası	27	7,70	1,65		
	36–45 yaş arası	16	8,50	0,96		
	46 yaş ve üzeri	3	8,00	1,73		
Yerel Kültür	18–25 yaş arası	9	7,55	2,55	0,439	0,726
	26–35 yaş arası	27	6,88	1,39		
	36–45 yaş arası	16	7,31	1,74		
	46 yaş ve üzeri	3	7,33	0,57		

Hipotez 9'da turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Yapılan hipotez testi sonucuna göre, ankete katılan turist rehberlerinin yaş dağılımları bakımından, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden *dini inanç değişimi* ($F=1,224$; $p>0,05$), *ahlaki değer değişimi* ($F=0,869$; $p>0,05$), *yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi* ($F=2,532$; $p>0,05$), *yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi* ($F=1,311$; $p>0,05$), *turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi* ($F=0,439$; $p>0,05$) boyutlarına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir farklılık görülmezken, *yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin artması* ($F=2,951$; $p<0,05$) faktörüne ilişkin anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu sonuca göre, H_9 hipotezi kısmen reddedilmektedir.

Bu durumda, turist rehberlerinin yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin sayısının artması faktörü dışında, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine yönelik verilen ifadelerde ortak görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların mesleki tecrübe durumlarındaki farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “*Tukey Çoklu Karşılaştırma*” testi yapılmıştır.

Tablo 31. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları)

Yaş	18–25 yaş arası	26–35 yaş arası	36–45 yaş arası	46 yaş ve üzeri
18–25 yaş arası	---	---	---	****
26–35 yaş arası	---	---	---	---
36–45 yaş arası	---	---	---	---
46 yaş ve üzeri	****	---	---	---

Tablo 31'e göre; yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin sayısının artmasına ilişkin verilen ifadelerde, katılımcıların yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların 18–25 yaş arası ile 46 yaş ve üzerinde olan turist rehberlerinden kaynaklandığı görülmektedir. 18–25 yaş arası ile 46 yaş ve üzerinde olan turist rehberlerinin, 26–35 yaş arası ve 36–45 yaş arasında olan turist rehberlerine oranla, yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin sayısının artmasına ilişkin etkileri daha az düzeyde algıladıkları söylenebilmektedir.

Tablo 32. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H10: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Eğitim Durumu	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Dini İnanç	Ortaöğretim	3	3,33	1,15	0,482	0,697
	Önlisans	26	3,34	1,19		
	Lisans	21	3,04	1,11		
	Lisansüstü	5	2,80	0,83		
Ahlaki Değer	Ortaöğretim	3	4,00	1,00	0,162	0,921
	Önlisans	26	4,50	1,60		
	Lisans	21	4,61	1,93		
	Lisansüstü	5	4,20	1,92		
Yabancı Yaşam Biçimi	Ortaöğretim	3	6,66	2,88	0,683	0,567
	Önlisans	26	5,15	1,89		
	Lisans	21	5,71	1,82		
	Lisansüstü	5	5,40	2,79		
Dildeki Değişim	Ortaöğretim	3	8,33	0,57	0,618	0,607
	Önlisans	26	7,73	1,61		
	Lisans	21	7,52	1,32		
	Lisansüstü	5	7,00	1,41		
Yerel Sanat	Ortaöğretim	3	9,66	0,57	3,186	0,031
	Önlisans	26	8,26	1,04		
	Lisans	21	7,90	1,64		
	Lisansüstü	5	6,80	1,64		
Yerel Kültür	Ortaöğretim	3	9,00	1,73	1,814	0,156
	Önlisans	26	7,23	1,47		
	Lisans	21	6,71	1,90		
	Lisansüstü	5	7,40	1,14		

Hipotez 10'da turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Yapılan hipotez testi sonucunda konuyla ilgili görüşlerde, yerel sanatın işlevinin ve anlamının değişmesi faktörü dışında, 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık tespit edilmemiştir. Buna göre ankete katılan turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden *dini inanç değişimi* ($F=0,482$; $p>0,05$), *ahlaki değer değişimi* ($F=0,162$; $p>0,05$), *yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi* ($F=0,683$; $p>0,05$), *yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin artması* ($F=0,618$; $p>0,05$), *turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi* ($F=1,814$; $p>0,05$) boyutlarına ilişkin görüşleri benzerlik gösterirken, *yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi* ($F=3,186$; $p<0,05$) boyutuna ilişkin görüşleri farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre, H_{10} hipotezi kısmen reddedilmektedir.

Katılımcıların eğitim durumlarındaki farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “*Tukey Çoklu Karşılaştırma*” testi yapılmıştır.

Tablo 33. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları)

Eğitim	Ortaöğretim	Önlisans	Lisans	Lisansüstü
Ortaöğretim	---	---	---	*****
Önlisans	---	---	---	---
Lisans	---	---	---	---
Lisansüstü	*****	---	---	---

Tablo 33'e göre; yerel sanatın işlevinin ve anlamının değişmesine ilişkin verilen ifadelerde, katılımcıların eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların Ortaöğretim ile Lisansüstü eğitim görmüş olan turist rehberlerinden kaynaklandığı görülmektedir. Ortaöğretim ve Lisansüstü eğitim görmüş olan turist rehberlerinin, Önlisans ve Lisans eğitimi görmüş olan turist rehberlerine oranla, yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesine ilişkin etkileri daha az düzeyde algıladıkları söylenebilmektedir.

Tablo 34. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Turist Rehberliği Belgelerini Aldıkları Kurumların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H11: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Turist Rehberliği Belgesinin Alındığı Kurum	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Dini İnanç	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	3,20	1,08	0,672	0,515
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	3,04	1,09		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	3,75	1,70		
Ahlaki Değer	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	4,17	1,36	1,206	0,308
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	4,77	1,99		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	5,25	2,21		
Yabancı Yaşam Biçimi	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	5,00	1,83	3,993	0,024
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	5,68	1,91		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	7,75	2,06		
Dildeki Değişim	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	7,55	1,24	0,066	0,936
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	7,68	1,75		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	7,75	1,25		
Yerel Sanat	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	8,06	1,38	0,034	0,967
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	8,04	1,49		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	8,25	1,70		
Yerel Kültür	Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kursları	29	7,31	1,44	0,355	0,703
	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	22	6,90	1,60		
	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	4	7,25	3,59		

Hipotez 11’de turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 34’de belirtilen sonuçlara göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden *dini inanç değişimi* ($F=0,672$; $p>0,05$), *ahlaki değer değişimi* ($F=1,206$; $p>0,05$), *yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin artması* ($F=0,066$; $p>0,05$), *yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi* ($F=0,034$; $p>0,05$), *turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi* ($F=0,355$; $p>0,05$) boyutlarına ilişkin görüşlerinin, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Öte yandan, *yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi* ($F=3,993$; $p<0,05$) boyutuna ilişkin olarak ise turist rehberlerinin görüşlerinin, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuç doğrultusunda *H11* hipotezi kısmen reddedilmektedir. Katılımcıların turist rehberliği belgelerini aldıkları kurum türüne göre farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “*Tukey Çoklu Karşılaştırma*” testi yapılmıştır.

Tablo 35. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Turist Rehberliği Belgelerini Aldıkları Kurumların Türüne Göre Karşılaştırılması (Tukey Testi Sonuçları)

Turist Rehberliği Belgesinin Alındığı Kurum	Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Kursları	Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte
Turizm Bakanlığı’nın Kursları	---	---	*****
Önlisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren M.Y.O.	---	---	---
Lisans Düzeyinde Rehberlik Eğitimi Veren Y.O. veya Fakülte	*****	---	---

Tablo 35'e göre; yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesine ilişkin verilen ifadelerde, katılımcıların turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu farklılıkların Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kursları ile lisans düzeyinde rehberlik eğitimi veren yüksekokul veya fakültelerden alan turist rehberlerinden kaynaklandığı görülmektedir. Turist rehberliği belgesini Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kursları ile lisans düzeyinde rehberlik eğitimi veren yüksekokul veya fakültelerden alan turist rehberlerinin, önlisans düzeyinde rehberlik eğitimi veren meslek yüksekokullarından alan turist rehberlerine oranla, yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesine ilişkin etkileri daha az düzeyde algıladıkları söylenebilmektedir. Bu durumda, rehberlik mesleğinde alınan eğitimin süresinin yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesine ilişkin görüşlerde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 36. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Rehberlik Mesleği Dışında Ek Bir İş Yapma Durumlarına Göre Karşılaştırılması (T Testi Sonuçları)

H12: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Ek İş	N	Ort.	s.s.	t	Sig. (p)
Dini İnanç	Evet	33	3,30	0,95	0,979	0,332
	Hayır	22	3,00	1,34		
Ahlaki Değer	Evet	33	4,48	1,64	-,1032	0,975
	Hayır	22	4,50	1,84		
Yabancı Yaşam Biçimi	Evet	33	5,33	2,14	-,636	0,528
	Hayır	22	5,68	1,72		
Dildeki Değişim	Evet	33	7,69	1,35	0,491	0,625
	Hayır	22	7,50	1,59		
Yerel Sanat	Evet	33	8,09	1,40	0,115	0,909
	Hayır	22	8,04	1,49		
Yerel Kültür	Evet	33	7,03	1,75	-,618	0,539
	Hayır	22	7,31	1,58		

Hipotez 12'de turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 36'da verilen T Testi sonuçlarına göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden *dini inanç değişimi* ($t=0,979$; $p>0,05$), *ahlaki değer değişimi* ($t=-,1032$; $p>0,05$), *yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi* ($t=-,636$; $p>0,05$), *yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin artması* ($t=0,491$; $p>0,05$), *yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi* ($t=0,115$; $p>0,05$), *turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi* ($t=-,618$; $p>0,05$) boyutlarına ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermemektedir. Buna göre; turist rehberliği dışında ek bir iş yapan bireyler ile turist rehberliği dışında ek bir iş yapmayan bireylerin görüşleri benzerlik göstermektedir. Bu durumda *H12* hipotezi reddedilmektedir.

Tablo 37. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Tecrübelerine Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H13: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Mesleki Tecrübe	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Dini İnanç	2 yıldan az	2	2,50	0,70	0,747	0,529
	2-5 yıl arası	26	3,38	1,26		
	6-10 yıl arası	20	3,10	1,02		
	11 yıl ve üzeri	7	2,85	0,89		
Ahlaki Değer	2 yıldan az	2	3,50	0,70	0,475	0,701
	2-5 yıl arası	26	4,61	1,79		
	6-10 yıl arası	20	4,60	1,72		
	11 yıl ve üzeri	7	4,00	1,63		
Yabancı Yaşam Biçimi	2 yıldan az	2	6,00	2,82	0,339	0,797
	2-5 yıl arası	26	5,23	2,15		
	6-10 yıl arası	20	5,55	1,39		
	11 yıl ve üzeri	7	6,00	2,76		
Dildeki Değişim	2 yıldan az	2	8,00	0,00	1,900	0,141
	2-5 yıl arası	26	8,03	1,24		
	6-10 yıl arası	20	7,05	1,66		
	11 yıl ve üzeri	7	7,57	1,27		
Yerel Sanat	2 yıldan az	2	7,00	1,41	1,531	0,218
	2-5 yıl arası	26	8,19	1,13		
	6-10 yıl arası	20	7,75	1,74		
	11 yıl ve üzeri	7	8,85	1,21		
Yerel Kültür	2 yıldan az	2	6,00	5,65	1,737	0,171
	2-5 yıl arası	26	7,19	1,49		
	6-10 yıl arası	20	6,80	1,47		
	11 yıl ve üzeri	7	8,28	1,25		

Hipotez 13'te turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Yapılan hipotez testi sonucunda, *H13* hipotezi reddedilmektedir. Yani, turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden *dini inanç değişimi* ($F=0,747$; $p>0,05$), *ahlaki değer değişimi* ($F=0,475$; $p>0,05$), *yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi*

($F=0,339$; $p>0,05$), yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin artması ($F=1,900$; $p>0,05$), yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi ($F=1,531$; $p>0,05$), turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi ($F=1,737$; $p>0,05$) boyutlarına ilişkin görüşlerinin, mesleki tecrübelerine göre 0,05 anlamlılık düzeyinde, anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda, turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine yönelik verilen ifadelerde ortak görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

Tablo 38. Turist Rehberlerinin, Turizmin Kültürel Yapı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin Katıldıkları Turların Türüne Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Sonuçları)

H14: Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

	Turlar	N	Ort.	s.s.	F	Sig. (p)
Dini İnanç	Kültür Turları	37	3,05	1,12	1,006	0,373
	Yayla Turları	16	3,37	1,14		
	Öğrenci Turları	2	4,00	0,00		
Ahlaki Değer	Kültür Turları	37	4,35	1,84	0,601	0,552
	Yayla Turları	16	4,87	1,45		
	Öğrenci Turları	2	4,00	0,00		
Yabancı Yaşam Biçimi	Kültür Turları	37	5,62	2,16	0,343	0,711
	Yayla Turları	16	5,12	1,62		
	Öğrenci Turları	2	5,50	0,70		
Dildeki Değişim	Kültür Turları	37	7,54	1,60	0,965	0,388
	Yayla Turları	16	7,62	0,95		
	Öğrenci Turları	2	9,00	1,41		
Yerel Sanat	Kültür Turları	37	7,94	1,64	0,453	0,638
	Yayla Turları	16	8,31	0,79		
	Öğrenci Turları	2	8,50	0,70		
Yerel Kültür	Kültür Turları	37	7,08	1,93	0,724	0,490
	Yayla Turları	16	7,43	0,96		
	Öğrenci Turları	2	6,00	0,00		

Hipotez 14'te turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Tablo 38'de verilen sonuçlara göre; ankete katılan turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden *dini inanç değişimi* ($F=1,006$; $p>0,05$), *ahlaki değer değişimi* ($F=0,601$; $p>0,05$), *yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi* ($F=0,343$; $p>0,05$), *yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin artması* ($F=0,965$; $p>0,05$), *yerel sanatın işlev ve anlamının değişmesi* ($F=0,453$; $p>0,05$), *turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi* ($F=0,724$; $p>0,05$) boyutlarına ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermemektedir. Buna göre; *H14* hipotezi reddedilmektedir.

4.7 Hipotezlerin Kabul Edilme veya Reddedilme Durumları

Aşağıdaki Tablo 39'da araştırmanın kabul edilen ve reddedilen varsayımlarına yer verilmektedir.

Tablo 39. Hipotezlerin Kabul Edilme veya Reddedilme Durumları

Hipotezler	Kabul edilmiştir	Kısmen kabul edilmiştir	Reddedilmiştir
<i>H1</i>			*****
<i>H2</i>			*****
<i>H3</i>			*****
<i>H4</i>			*****
<i>H5</i>		*****	
<i>H6</i>		*****	
<i>H7</i>		*****	
<i>H8</i>			*****
<i>H9</i>		*****	
<i>H10</i>		*****	
<i>H11</i>		*****	
<i>H12</i>			*****
<i>H13</i>			*****
<i>H14</i>			*****

Tablo 39’da kabul edilen, kısmen kabul edilen ve reddedilen hipotezler bir tablo dahilinde verilmiştir. Hipotezler kabul edilmeleri, kısmen kabul edilmeleri veya reddedilme durumlarına göre (*****) işareti ile belirtilmiştir. Buna göre; “Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık

göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir” hipotezleri reddedilmiştir.

“Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, mesleki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkları turların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir”, “Turist rehberlerinin, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir” hipotezleri ise kısmen reddedilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde; yapılan araştırma doğrultusunda, elde edilen bulgular ve bu doğrultuda geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1 Sonuçlar

Yapılan çalışma sonucunda;

Araştırmanın katılımcıları olan turist rehberlerinin, turizmin birey üzerinde meydana getirdiği etkiler konusunda olumlu yönde görüş bildirdikleri saptanmıştır. Bu durumda; yörede turizm sayesinde, farklı toplumlardan ve kültürlerden bireylerin birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunduğu ve yöre halkı ile turistler arasında yeni dostluklar kurulduğu yönündeki görüşler tespit edilmiştir.

Turist rehberlerinin turizmin aile yapısı üzerinde meydana getirdiği etkilere yönelik olarak, olumlu görüş bildirmelerinin yanında kararsızlık içerisinde oldukları belirlenmiştir. Turist rehberlerinin, turizmle birlikte yöre insanının aile yaşantısında bazı değişikliklerin meydana geldiği ve kadınların iş hayatına katılımının artmasında turizmin etkili olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Turizmin toplum üzerinde meydana getirdiği etkilere yönelik olarak turist rehberlerinin görüşlerine bakıldığında ise, turizmin yöre insanların, başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkilediği ve yöre halkının daha hoşgörülü olmasını sağladığı sonucuyla karşılaşılmıştır.

Turizmin demografik etkilerine yönelik olarak turist rehberlerinin görüşleri değerlendirildiğinde, turizm sezonunda yörede yoğun bir nüfus hareketliliği yaşandığı, ancak yöreye dışarıdan göç olmadığı sonucuyla karşılaşılmıştır. Bu durumda, turizm sezonunda yöreye dışarıdan birçok

insanın geldiğini ve sezon sonunda tekrar geldikleri yere geri döndüklerini ifade etmek mümkündür.

Turizmin hayat standartları üzerinde meydana getirdiği etkilere yönelik olarak turist rehberlerinin görüşlerine bakıldığında, olumlu görüş bildirmelerinin yanında kararsızlık içerisinde oldukları belirlenmiştir. Bu durumda turist rehberlerinin görüşlerine göre, turistlerin yaşam biçiminin yöre halkını etkilediği ve turizmin yörede örf, adet, geleneksel yaşam şekillerinde değişiklik meydana getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Turizmin sosyal sınıflar üzerinde meydana getirdiği etkilere yönelik olarak turist rehberlerinin görüşlerine bakıldığında ise, turizmin yerel toplumda sosyal sınıflar arasında eşitsizlik meydana getirmedeği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte turizmin yörede hayat pahalılığına neden olduğu sonucu tespit edilmiştir.

Turizmin eğitim üzerinde meydana getirdiği etkilere yönelik olarak turist rehberlerinin görüşlerine bakıldığında, turizmin yöre halkının eğitim seviyesinde artış sağlamasına yönelik olarak olumlu görüşe sahip olmalarının yanı sıra kararsızlık içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

Turizmle birlikte dini inanç ve davranışların değişmesi boyutuna ilişkin olarak, yöreye gelen turistlerin, yöre halkının dini inançları üzerinde etkili olmadığı ve yöre halkının turistlere özenmesiyle birlikte dini inançlarını değiştirme eğilimi göstermedikleri saptanmıştır.

Ahlaki değer ve davranışların değişmesi boyutuna ilişkin olarak ise, turizmle birlikte yöre halkının ahlaki değerlerinde bir değişim olmadığı ve turizmin yörede zararlı alışkanlıkların (alkol, uyuşturucu gibi) yaygınlaşmasına neden olmadığı tespit edilmiştir.

Yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi boyutuna ilişkin olarak, turizmin yöre halkının yeme ve içme, kılık ve kıyafet alışkanlıklarında bir değişiklik meydana getirmedeği sonucuna ulaşılmıştır.

Yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin sayısının artması boyutuna ilişkin olarak, turizmin yöre halkı üzerinde yabancı dil öğrenme isteği yarattığı sonucu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra turist rehberlerinin, turizmle birlikte yöredeki bazı turistik işletmelerin isimlerinde yabancı dil kelimelerin kullanımının arttığını düşünürken aynı zamanda bir kararsızlık içerisinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Yerel sanatın anlamının ve işlevinin değişimi boyutuna ilişkin olarak, turizm sayesinde yöredeki sanat eserlerinin (müzeler, örenyerleri gibi) korunduğu, yöreye özgü ürünlerin (el sanatları gibi) kaliteli olarak üretilmeye başladığı sonucuyla karşılaşılmıştır.

Turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi boyutuna ilişkin olarak ise, turizmin yörede gerekli bir etkinlik olarak benimsendiği belirlenmiştir. Öte yandan turizmin yörede yerel kültürün bir parçası haline gelmesi konusunda olumlu yönde görüşler bulunurken, bu konuda kararsızlık içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları olan turist rehberlerinin görüşlerine göre, turizmin hem turist kabul eden ülke insanlarını hem de turist gönderen ülke insanlarını sosyolojik olarak etkilediği; turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, destinasyonların kalkınmışlık düzeyinin, medyanın ve turist rehberlerinin etkisinin oldukça fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Turist rehberlerinin, turizmin sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkilerini algılama durumları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; turizmin birey ve toplum üzerindeki etkilerine ilişkin verilen ifadeler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, turizmin dini inanç ve davranışların değişimi üzerindeki etkisi ile ahlaki değer ve davranışların değişimi üzerindeki etkisine; turizmin aile yapısı üzerindeki etkileri ile demografik etkilerine; turizmin ahlaki değer ve davranışların değişimi üzerindeki etkisi ile yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi üzerindeki etkisine; turizmin birey üzerindeki etkisi

ile yerel sanatın işlev anlamının değişmesi üzerindeki etkisine ilişkin verilen ifadeler arasında anlamlı ve pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları olan turist rehberlerinin kişisel özelliklerine göre, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri ile ilgili verilen ifadelerde bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre; turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerinde meydana getirdiği etkilere ilişkin görüşleri cinsiyet dağılımlarına, yaş gruplarına, eğitim durumlarına ve turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre farklılık göstermezken, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapıyor olmaları durumuna göre bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Turist rehberliği dışında ek bir iş yapan bireyler ile turist rehberliği dışında ek bir iş yapmayan bireylerin, turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, demografik etki faktörü dikkate alındığında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu durumda; turist rehberliği dışında ek bir iş yapan bireylerin, turist rehberliği dışında ek bir iş yapmayan bireylere oranla, turizmin demografik etkilerine daha az oranda katıldıkları belirlenmiştir.

Turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerinden eğitim boyutuna ilişkin olarak turist rehberlerinin mesleki tecrübelerine göre görüş farklılıkları tespit edilmiştir. Söz konusu boyuta ilişkin ifadelerdeki farklılıkların, mesleki tecrübesi 2–5 yıl arasında olan turist rehberleri ile 11 yıl ve üzerinde olan turist rehberlerinden kaynaklandığı bulunmuştur.

Turist rehberlerinin turizmin sosyal yapı üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri, katıldıkların turların türüne göre değerlendirildiğinde eğitim üzerindeki etki boyutuna ilişkin anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın, ağırlıklı olarak yayla turları ile öğrenci turlarına katılan turist rehberlerinden kaynaklandığı bulunmuştur.

Turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkileri ile ilgili verilen ifadelerde, turist rehberlerinin kişisel özelliklerine göre, bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Buna göre; turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerinde meydana getirdiği etkilere ilişkin görüşleri cinsiyet dağılımlarına göre farklılık göstermezken, yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin sayısının artması

faktörüne bağlı olarak yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılıkların 18–25 yaş arası ile 46 yaş ve üzerinde olan turist rehberlerinden kaynaklandığı bulunmuştur.

Turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerinden yerel sanatın işlevinin ve anlamının değişmesi boyutuna ilişkin olarak, turist rehberlerinin yaş dağılımlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılığın ortaöğretim ile lisansüstü eğitim görmüş olan turist rehberlerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Turist rehberlerinin, turist rehberliği belgelerini aldıkları kurumların türüne göre, turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilere yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesine ilişkin olarak verilen ifadelerde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıkların turist rehberliği belgesini Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kurslarından alanlar ile lisans düzeyinde rehberlik eğitimi veren yüksekokul ya da fakültelerden alan turist rehberlerinden kaynaklandığı belirlenmiştir.

Turist rehberlerinin turizmin kültürel yapı üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri, rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapıyor olma durumlarına, mesleki tecrübelerine ve katıldıkları turların türüne göre karşılaştırıldığında, anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

5.2 Öneriler

Turizmin sosyo-kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından nasıl algılandığının belirlenmeye çalışıldığı bu çalışma doğrultusunda, ortaya çıkan bulgular yardımıyla geliştirilebilecek öneriler şu şekilde sıralanmaktadır:

Araştırma sonuçlarına genel itibarıyla bakıldığında, Trabzon ilinde turist rehberliği yapan bireyler, yörelerinde gelişen turizm hareketlerinin, sosyal yapı üzerinde olumlu bir değişime neden olduğunu düşünürken, kültürel yapı konusunda az da olsa olumsuz bir değişimin söz konusu

olduğunu düşünmektedirler. Söz konusu bu etkiler yörede; birey, aile yapısı, demografik, toplum, hayat standartları, sosyal sınıflar ve eğitim üzerinde olumlu yönde kendini gösterirken, yörede; dini inanç, ahlâki değer, yerel yaşam tarzı, yerel dil, yerel sanat ve yerel kültür üzerinde az da olsa olumsuz yönde kendini göstermektedir. Bahsedilen bu değişimlerin, yörenin yerel kültür değerleri üzerinde şu an oldukça belirgin ve yıkıcı bir düzeyde olmadığı söylenebilmektedir. Bu anlamda kültürel değerlere ilişkin koruma ve geliştirmeyi içeren politikaların belirlenmesi, kültürel bozulmaların önlenmesi noktasında önemli bir adım olacaktır. Bu şekilde yerel değerlerden uzaklaşmadan gelişen turizm hareketleri ile hem kültürel çekicilik sağlanabilecek hem de yerel inanç, ahlâki değer, yaşam biçimleri, dil ve sanat üzerinde olumsuz değişimler yaşanmayacaktır.

Trabzon'da turist rehberliği yapan bireylerin, turizmin sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkilerini genel itibariyle olumlu yönde değerlendirmeleri, bu yörede turizm yatırımları açısından olumlu bir sosyo-kültürel altyapı imkanı sunmaktadır. Bu bağlamda, Trabzon'da geliştirilebilecek turizm yatırımları ve turizm politikaları açısından yöre halkının sosyo-kültürel özelliklerinin dikkate alınmasında yarar vardır. Bunun yanı sıra, turizm yatırım çalışmalarında, turist rehberlerinin olduğu kadar yöre halkının da görüşlerine başvurulması ve turizmden beklentilerinin belirlenmesi yerinde bir tutum olacaktır.

Turizmin sosyo-kültürel maliyetlerine ilişkin olarak hem turist rehberleri, hem yöre halkının hem de turizm sektörü çalışanlarının bilgilendirilmesi, kültürler arasında oluşabilecek muhtemel çatışmaların önüne geçilmesi açısından önem arz etmektedir. Öte yandan turizmin toplumsal ve kültürel önemi konusunda, turist rehberleri ve yöre halkının bilgilendirilmesi için kamuoyunun eğitime ve etkili iletişim sistemlerinin oluşturulmasına önem verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda bilgilendirme programları hazırlanmalı ve bu programların turistler ile yöre halkı arasındaki iletişimi geliştirici nitelikte olması sağlanmalıdır. Bu noktada, turistler ile yöre halkı arasında aracı görevini üstlenen turist rehberleri, hizmet içi eğitim seminerleri ile turizm bilinci konusunda eğitilmelidir.

Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, medyanın etkisinin oldukça fazla olduğu açıktır. Bu bağlamda, medya vasıtasıyla turistler, yöre halkının kültürü ve gelenekleri hakkında bilgilendirilmelidir.

Turistler ile yöre halkı ilişkisinde olumsuz algılamalara neden olan toplumsal ve kültürel farklılıklar tespit edilerek, söz konusu farklılıklar konusunda turist rehberleri bilgilendirilmelidir.

Turizmin sosyo-kültürel etkilerinin turist rehberleri tarafından algılanmasının araştırıldığı bu çalışma, söz konusu etkilerin ortadan kaldırılmasında veya en aza indirilmesinde olumlu yönde katkıda bulunabileceği gibi, kamu ve özel sektöre de bilgi ve kaynak sağlama açısından yardımcı olacaktır. Çalışmanın bundan sonra yapılacak olan, turist ve yerel halkın görüşlerinin değerlendirilmesine ilişkin çalışmalara temel teşkil etmesi hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra, bu çalışma belirli aralıklarla tekrarlanmalı, turizmin sosyo-kültürel etkileri hem turist hem de yerel halk görüşleriyle belirlenmeli, elde edilen sonuçlar ışığında turizm gelişimine yöne verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ahipaşaoğlu, Suavi. (2001). *Turizmde Rehberlik*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akat, Ömer. (2008). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*. (4. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Akbulut, Onur. (2006). *Ege Bölgesindeki Profesyonel Turist Rehberlerinin Mesleki Sorunları ve Çözüm Önerilerine Yönelik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Akman, Didem. (2007). *Turizm Gelişmesinin Yarattığı Doğal ve Kültürel Değişimler: Kaş Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, Semra ve Orhan Batman. (2010). Efsanelerin Turistik Çekicilik Üzerine Etkileri: Profesyonel Turist Rehberlerine Yönelik Bir Araştırma. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (4), 367–395.
- Alhasanat, Sami. (2008). *Socio-Cultural Impacts of Tourism on the Local Community at Petra, Jordan*. Web: http://www.jitours.com/Final_Socio_cultural_impacts.pdf adresinden 8 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Alhasanat, Sami. (2010). Sociocultural Impacts of Tourism on the Local Community at Petra, Jordan. *European Journal of Scientific Research*, 44 (3), 374–386.
- Altunel, Mustafa Cevdet. (2009). *Yerel Halkın Turizmin Gelişmesine Verdiği Desteği Etkileyen Faktörlerin Sosyal Değişim Teorisi Açısından İncelenmesi: Alaçatı Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ap, John and Kevin K. F. Wong. (2001). Case Study on Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems. *Tourism Management*, 22, 551–563.

- Avcı, Nilgün. (2007). Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*. Yıl: 7, Sayı: 2, 485–501.
- Avcıkurt, Cevdet ve Hüseyin Soybalı. (2002). Residents Attitudes Towards Tourism in Ayvalık, Turkey. *Tourism Analysis, An Interdisciplinary Journal*, 6 (3/4), 259–265.
- Avcıkurt, Cevdet. (2003). *Turizm Sosyolojisi (Turist-Yerel Halk Etkileşimi)*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, Cevdet, Sebahattin Karaman and Ahmet Köroğlu. (11–12 September 2003). Residents' Attitudes Towards Tourism Development: A Case of Uzungöl, Turkey. *Second International Symposium on Tourism and Sustainability, Global Frameworks and Local Realities: Social and Cultural Identities in Making and Consuming Tourism*, Brighton, UK.
- Avcıkurt, Cevdet ve Sebahattin Karaman. (7–8 Eylül 2007). Turizmin Sosyolojik Etkileri. 1. *Ulusal Türkiye Turizm Kongresi, Sakarya Üniversitesi Karasu Meslek Yüksek Okulu Kongre Bildiri Kitabı*, 419–431. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, Cevdet. (2009). *Turizm Sosyolojisi- Genel ve Yapısal Yaklaşım*. (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bahar, Halil İbrahim. (2008). *Sosyoloji*. (2. Baskı). Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları.
- Bakan, İsmail. (2008). Örgüt Kültürü ve Liderlik Türlerine İlişkin Algılamalar ile Yöneticilerin Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki: Bir Alan Araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Efendi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 14. Web: <http://iibfdergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/haziran2008/cilt8/say14/13-40.pdf> adresinden 5 Şubat 2011'de alınmıştır.
- Baran, Züleyhan ve Yunus Emre Taşgıt. (2–5 Aralık 2010). Turizmin Sosyo-Ekonomik-Çevresel Etkileri ve Yerel Halkın Tutumu Arasındaki İlişki: Akçakoca Örneği. 11. *Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası*, 650–663.

- Batman, Orhan, Recep Yıldırğan ve Nihat Demirtaş. (2001). *Turizm Rehberliği*. (1. Baskı). Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Baykan, Eda. (2007). *Turizmin Yerel Kùltür Üzerindeki Etkilerinin Yöre Halkı Tarafından Algılanması (Ürgüp Yöresinde Bir Uygulama)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Berber, Şakir. (2003). Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm ve Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9, 205–221.
- Bertan, Serkan. (Kış 2010). Pamukkale'deki Yöre Halkının Turizmi Desteklemesi ile Turizmin Sosyo-Kùltürel Etkileri Arasındaki İlişki. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. Yıl: 2, Cilt: 2, Sayı: 4, 83–91.
- Bolat, Tamer, Oya Aytemiz Seymen, Oya İnci Bolat ve Barış Erdem. (2008). *Yönetim ve Organizasyon*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Boyne, Steven. (2005). New Directions in Rural Tourism Impact Research. In Derek Hall, Lesley Roberts, Morag Mitchell (Eds.), *New Directions in Rural Tourism*, (Second Edition). (p.19–37). USA: Ashgate Publishing Limited.
- Büyüköztürk, Şener. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı – İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Carmichael, Barbara A. (2000). A Matrix Model For Resident Attitudes and Behaviours in a Rapidly Changing Tourist Area. *Tourism Management*, 21, 601–611.
- Cengiz, Ekrem ve Fazıl Kırkbir. (2007). Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplam Turizm Etkisi ile Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, 19–37. Web: http://www.anadolu.edu.tr/arastirma/hakemli_dergiler/sosyal_bilimler/pdf/2007-1/sos_bil_02.pdf adresinden 1 Ocak 2011'de alınmıştır.

- Curto, Justin. (2006). *Resident Perceptions of Tourism in a Rapidly Growing Mountain Tourism Destination*. Unpublished Master Thesis, University of Waterloo, Canada. Web: <http://www.collectionscanada.gc.ca/obj/s4/f2/dsk3/OWTU/TC-OWTU-925.pdf> adresinden 10 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Çolakoğlu, Osman Eralp, Fatih Epik ve Ergün Efendi. (2010). *Tur Yönetimi ve Turist Rehberliği*. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dal, Neslihan ve Sultan Baysan. (2–5 Aralık 2010). Turizmin Çevresel Etkileri Konusunda Yerel Halkın Tutumları Kuşadası Örneği. *11. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası*, 733–742.
- Dahles, Heidi. (2002). The Politics of Tour Guiding-Image Management In Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29 (3), 783–800.
- Değirmencioğlu, Ahmet Özdal. (2001). *Fransız Turistlerin Anadolu Turlarında Rehberlik Hizmetinden Tatmin Düzeyleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demiroğlu, Osman Cenk ve Mehmet Tefik İzgi. (7–8 Eylül 2007). Sürdürülebilirlik Kavramı Açısından Yerel Halkın Turizme Yaklaşımının Analizi: Taraklı, Göynük ve Mudurnu'da Bir Anket Çalışması. *1. Ulusal Türkiye Turizm Kongresi, Sakarya Üniversitesi Karasu Meslek Yüksek Okulu Kongre Bildiri Kitabı*, 19–36. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Demirtaş, Diler. (2–5 Aralık 2010). Turizmin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *11. Ulusal Turizm Kongresi, Kuşadası*, 239–249.
- Diedrich, Amy and Esther Garcoia-Buades. (2009). Local Perceptions of Tourism as Indicators of Destination Decline. *Tourism Management*, 30, 512–521.
- Doğan, Hasan Zafer. (2004). *Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri*. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Doğan, Hulusi ve Engin Üngüren. (2010). Alanya Halkının Turizme Sosyo-Kültürel Açından Bakışı. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (4), 396–415.

- Durak, Ayhan. (2008). *Turizmin Çevreye Etkileri, Nevşehir İli Konaklama İşletmeleri Yöneticilerinin Çevre Duyarlılığı ile İlgili Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Durgun, Ayşe. (2006). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Dyer, Pam, Dogan Gürsoy, Bishnu Sharma and Jennifer Carter. (2007). Structural Modeling of Resident Perceptions of Tourism and Associated Development on the Sunshine Coast, Australia. *Tourism Management*, 28, 409–422.
- Equitable Tourism Options (EQUATIONS). (2008). *Rethinking Tourism in the Andamans Towards Building A Base for Sustainable Tourism*. Web: <http://books.google.com.tr/books?id=A-PbATrDntYC&pg=PA116&dq=interaction+between+tourist+and+local+people> adresinden 27 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Fagence, Michael. (2003). *Tourism in Destination Communities*. (Second Edition). In Shalini Singh, Dallen J. Timothy, Ross K. Dowling (Eds.). Cambridge: Cabi Publishing. Web: <http://books.google.com.tr/books?id=UJ1eT-MHfwC&printsec=frontcover&dq=Tourism+in+Destination+Communities> adresinden 14 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Giddens, Anthony. (2005). *Sosyoloji*. (4. Baskı). Yayına Hazırlayan: Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Gümüş, Murat, Çiğdem Keleş ve Bahattin Hamarat. (17–19 Nisan 2008). Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılaması: Yeşilyurt Köyü ve Küçükkuyu Beldesi Örneği. 3. *Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*, 45–50. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngördü, Ersin. (2003). *Türkiye'nin Turizm Coğrafyası (Doğal ve Tarihi Coğrafya Açısından)*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Gürbüz, Ahmet. (2002). Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine bir Araştırma. *Teknoloji Dergisi*. Yıl: 5, Sayı: 1–2, 49–59.
- Gürsoy, Doğan, Claudia Jurowski and Muzaffer Uysal. (2002). Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach. *Annals of Tourism Research*, 29 (1), 79–105.
- Güzel, Özlem. (2007). *Türkiye İmajının Geliştirilmesinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü (Alman Turistler Üzerine Bir Araştırma)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ivanovic, Milena and Khunou Pula Soloman. (2009). What is Tourism? In Peter Lague (Eds.), *Fresh Perspectives: Tourism Development 1* (p.1–25). Web: <http://books.google.com/books?id=8rbwyMR4vSMC&pg=PA295&dq=the+socio+cultural+effect+of+tourism> adresinden 15 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Jensen, Qystein. (2010). Social Mediation in Remote Developing World Tourism Locations – The Significance of Social Ties Between Local Guides and Host Communities in Sustainable Tourism Development. *Journal of Sustainable Tourism*, 18, (5), 615–633.
- Kahraman, Nüzhet ve Oğuz Türkay. (2009). *Turizm ve Çevre*. (3. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kargı, Veli. (21–24 Ekim 2009). Profesyonel Turizm Rehberlerinin Vergilendirilmesi Üzerine İnceleme. *10. Ulusal Turizm Kongresi*, Mersin, 1347–1357.
- Kasap, Arife Aycan ve Gökçen Faiz. (2008). *Bir Endüstri Olarak Golf-Ekonomik Analizi, Müşteri Portföy Analizi ve Dünyadaki Çevresel Yaklaşımlar*. İstanbul: Türkiye Golf Federasyonları Yayınları. Web: http://www.tgf.org.tr/docs/yayinlar/Bir_Endustri_Olarak_Golf.pdf adresinden 20 Şubat 2011'de alınmıştır.
- Khunou, Pula Soloman. (2009). The Socio-Cultural Impacts of Tourism. In Peter Lague (Eds.), *Fresh Perspectives: Tourism Development 1* (p.295–322). Web: <http://books.google.com/books?id=8rbwyMR4vSMC>

[&pg=PA295&dq=the+socio+cultural+effect+of+tourism](#) adresinden 15 Aralık 2010'da alınmıştır.

- Kılıç, Gülten. (2006). *Eğitim Kurumlarında Liderlik Tarzları ve Örgüt Kültürünün Performans Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kim, Kyungmi. (2002). *The Effects of Tourism Impacts upon Quality Life of Residents in the Community*. PhD Thesis, The Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia. Web: http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-12062002123337/unrestricted/Title_and_Text.pdf adresinden 1 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Kocacık, Faruk. (2003). *Toplumbilim - Ders Notları*. (3. Baskı). Sivas: Özemek Matbaası.
- Kozak, Nazmi, Meryem Akoğlan Kozak ve Metin Kozak. (2001). *Genel Turizm, İlkeler-Kavramlar*. (5. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, Meryem Akoğlan ve Hatice Güçlü. (2006). *Turizmde Etik*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, Meryem Akoğlan ve A. Sadık Bahçe. (2009). *Özel İlgi Turizmi*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köroğlu, Ahmet, Özlem Köroğlu ve Mehmet Sarıoğlan. (4–5 Mayıs 2007). Türk Mutfağının Tanıtılmasında Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolüne İlişkin Ampirik Bir Çalışma. 1. *Ulusal Gastronomi Sempozyumu ve Sanatsal Etkinlikler*, Antalya, 29–40.
- Köroğlu, Özlem. (21–24 Ekim 2009). İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Uygulamaları Kapsamında Turist Rehberliği Eğitim Programları. 10. *Ulusal Turizm Kongresi*, Mersin, 1335–1345.
- Kreag, Glenn. (2001). *The Impacts of Tourism*. Web: <http://www.seagrant.umn.edu/tourism/pdfs/ImpactsTourism.pdf> adresinden 16 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Kuvan, Yalçın ve Perran Akan. (2005). Residents' Attitudes Toward General and Forest-Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya. *Tourism Management*, 26, 691–706.

- Küçükaslan, Nazife. (2007). *Özel İlgi Turizmi*. (1. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Leclerc, Denis and Judith N. Martin. (2004). Tour Guide Communication Competence: French, German and American Tourists' Perceptions. *International Journal of Intercultural Relations*, 28, 181–200.
- Mansuroğlu, Sibel. (2006). Turizm Gelişmelerinde Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 19, Sayı: 1, 35–46.
- Mason, Peter and Joanne Cheyne. (2000). Residents' Attitudes to Proposed Tourism Development. *Annals of Tourism Research*, 27 (2), 391–411.
- Mason, Peter. (2003). *Tourism Impacts, Planning and Management*. Web: <http://books.google.com/books?id=ODfLps-SPssC&pg=PA47&dq=the+socio+cultural+effect+of+tourism> adresinden 15 Aralık 2010'da alınmıştır.
- McNaughton, Darlene. (2006). The "Host" as Uninvited "Guest" Hospitality, Violence and Tourism". *Annals of Tourism Research*, 33 (3), 645–665.
- Mercan, Şefik Okan ve Murat Usta. (2007). The Socio-Cultural Effects Of Tourist - Resident Interactions. *International Tourism Biennial*, Çanakkale.
- Müküs, Cezmi. (2009). *Doğu Anadolu Bölgesi'nde Çalışan Turist Rehberlerinin Yeterliliği ve Turist Memnuniyetinin Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Ng, Siew Imm, Julie Anne Lee and Geoffrey N. Soutar. (2007). Tourists' Intention to Visit a Country: The Impact of Cultural Distance. Research Paper. *Tourism Management*, 28, 1497–1506.
- Özkalp, Enver. (2010). *Sosyolojiye Giriş*. (18. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Özkul, Emrah. (2001). *Turizm Hareketlerinin Sosyo-Kültürel Etkileri (Marmaris Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Özmen, Murat. (2007). *Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri: Akçakoca Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Akçakoca.
- Page, Stephen J. (2009). *Tourism Management- Managing for Change*. (Third Edition). Web: <http://books.google.com/books?id=u9RfSPrYBEIC&pg=PR3&dq=Tourism+management:+managing+for+change+third+edition> adresinden 10 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Pala, Nurettin. (2001). *Turizmin Sosyo-Kültürel Sonuçları Açısından Bir İnceleme (Balıca Mağarası Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Penpece, Dilek. (2007). *Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Qu, Hailin and Haeyoung Lee. (2011). Travelers' Social Identification and Membership Behaviors in Online Travel Community. *Tourism Management*, 1–9. Web: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2010.12.002> adresinden 20 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Rabotić, Branislav. (4–5 March 2010). Tourist Guides in Contemporary Tourism. *International Conference on Tourism and Environment*, Sarajevo. <http://www.belgradetours.com> adresinden 1 Şubat 2011'de alınmıştır.
- Ratz, Tamara. (2000a). Residents' Perceptions of The Socio-Cultural Impacts of Tourism at the Lake Balaton, Hungary. In Derek Hall, Greg Richards (Eds.), *Tourism and Sustainable Community Development* (p.36–47). Web: <http://www.google.com/books?id=gWpeoeQ4Pn8C&printsec=frontcover> adresinden 25 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Ratz, Tamara. (2000b). *The Socio Cultural Impacts of Tourism Case of Lake Balaton*. Web: <http://www.yasni.com/ext.php?url=http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001132/01/140.pdf&cat=document> adresinden 10 Aralık 2010'da alınmıştır.

- Reisinger, Yvette and Lindsay W. Turner. (2004). *Cross-Cultural Behaviour in Tourism- Concepts and Analysis*. (Second Edition). Web: <http://books.google.com.tr/books?id=Wszp4Cd93X4C&printsec> adresinden 12.02.2011'de alınmıştır.
- Reynish, Nicola. (2009). The Environmental Effects of Tourism. In Peter Lague (Eds.), *Fresh Perspectives: Tourism Development 1* (p.323–350). Web: <http://books.google.com/books?id=8rbwyMR4vSMC&pg=PA295&dq=the+socio+cultural+effect+of+tourism> adresinden 15 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Rızaoğlu, Bahattin. (2003). *Turizm Davranışı*. (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Rodgers, Janet. (2001). *Travel and Tourism*. Web: <http://books.google.com.tr/books?id=4CucAqbV3yMC&pg=PT82&dq=local+people+and+tourism> adresinden 15 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Ryan, Chris. (2003). *Recreational Tourism - Demand and Impacts*. Web: <http://books.google.com/books?id=OifwDs6PcM4C&printsec=frontcover> adresinden 15 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Şen, Saadet Dinçer. (2010). *Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Sharma, K. K. (2004). *Tourism and Socio-Cultural Development*. Web: <http://books.google.com/books?id=T7Vvx8VvmSqC&pg=PA25&dq=the+socio+cultural+effect+of+tourism> adresinden 5 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Sharma, K. K. (2005). *Tourism and Development*. New Delhi: By Sarup & Sons. Web: <http://books.google.com/books?id=VMOMm1SgbvwC&pg=PA164&dq=the+socio+cultural+effect+of+tourism> adresinden 15 Aralık 2010'da alınmıştır.
- Simpson, Murray C. (2008). Progress in Tourism Management, Community Benefit Tourism Initiatives - A Conceptual Oxymoron?. *Tourism Management*, 29, 1–18.

- Sinkovics, Rudolf R. and Elfriede Penz. (2009). Social Distance Between Residents and International Tourists - Implications for International Business. *International Business Review*, 18, 457–469.
- Spanou, Elena. (Spring 2007). The Impact of Tourism on the Sociocultural Structure of Cyprus. *Tourismos: An International Multidisciplinary*, 2 (1), 45–162. Web: <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/25392/> adresinden 1 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Takano, Akiko. (2008). *Türkiye'de Turizm ve Kültür – “Beypazarı'nda Turizm Gelişme Sürecinde Yerli Halk ile Turist Yabancılar Arasındaki Etkileşim Üzerine Etnolojik Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tangüler, Adnan. (2002). *Profesyonel Turist Rehberliği ve Turist Rehberlerinin Seyahat Acentası ve Müşteri İlişkileri (Kapadokya Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tayfun, Ahmet. (2002). Turist-Yerli Halk Etkileşimi Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 1, 1–12.
- Tayfun, Ahmet, Arzu Kılıçlar. (2004). Turizmin Sosyal Etkileri ve Yerli Halkın Turiste Bakışı. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1, 1–17.
- Teberler, Metin, Sultan Baysan ve Candan Yıldırım. (20–22 Nisan 2006). Türk Seyahat Acentalarının Turizmin Çevresel Etkilerine Karşı Tavrı. *2. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Balıkesir*, 219–228.
- Temizkan, Rahman. (2005). *Turist Rehberlerinin Türkiye İmajını Algılamaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Tetik, Nuray. (2006). *Türkiye'de Profesyonel Turist Rehberliği ve Müşterilerin Turist Rehberlerinden Beklentilerinin Analizi (Kuşadası Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

- Tosun, Cevat. (2002). Host Perceptions Of Impacts: A Comparative Tourism Study. *Annals of Tourism Research*, 29 (1), 231–253.
- Tosun, Cevat ve Rahman Temizkan. (15–16 Nisan 2004). Türkiye'nin Dış Tanıtım ve Ülke İmajında Turist Rehberlerinin Rolü. *I. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, Balıkesir, 345–365.
- Tunçsiper, Bedriye ve Gülay Özdemir Yılmaz. (Ağustos 2009). Yerel Ekonomik Kalkınma Sürecine Turizm Sektörünün Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:24, 53–64.
- Tütüncü, Özkan, Uğur Çalışkan. (23–27 Nisan 2008). *Turizmin Yerel Halk Üzerindeki Etkileri ve Kuşadası İlçesi Uygulaması*. IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Belek/Antalya.
- Ural, Ayhan ve İbrahim Kılıç. (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uriely, Natan, Arie Reichel. (2000). Working Tourists and Their Attitudes to Hosts. *Annals of Tourism Research*, 27 (2), 267–283.
- Uçar, Nazlı. (2010). *Turizmin Kırsal Alana Etkisi: Gökçeada Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Usta, Öcal. (2002). *Genel Turizm*. (1. Baskı). İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Usta, Öcal. (2008). *Turizm- Genel ve Yapısal Yaklaşım*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ulucak, Emir M. (2000). *Turizmin Turistik Yörelere Sosyo-Kültürel Yaşama Etkileri ve Fethiye Yöresinde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ünsalan, Erdal ve Bülent Şimşeker. (2006). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Vounatsou, Maria, Demetrios Laloumis and Nikolaos Pappas. (2008). Social Impacts of Tourism: Perceptions of Mykonos' City Residents. Web: http://tour.teipat.gr/Files/Synedrio/Conference%20Articles/Vounatsou_Paper.pdf adresinden 25 Ocak 2011 tarihinde alınmıştır.

- Wang, Yasong, Robert E. Pfister and Duarte B. Morais. (2006). *Residents' Attitudes Toward Tourism Development: A Case Study of Washington, NC*. Northeastern Recreation Research Symposium, 14, 411–418. Web: http://www.nrs.fs.fed.us/pubs/gtr/gtr_nrs-p-14/54-wang-p-14.pdf adresinden 1 Ocak 2011'de alınmıştır.
- Yazıcıoğlu, İrfan, Cüneyt Tokmak ve Serdar Uzun. (2008). Turist Rehberlerinin Rehberlik Mesleğine Bakışı. *Üniversite ve Toplum Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2. Web: <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=367> adresinden 4 Şubat 2011'de alınmıştır.
- Zhang, Hanqin Q. and Ivy Chow. (2004). Application of Importance-Performance Model in Tour Guides' Performance: Evidence from Mainland Chinese Outbound Visitors in Hong Kong. *Tourism Management*, 25, 81–91.
- Zhang, Jiaying, Robert J. Inbakaran and Mervyn S. Jackson. (2006). Understanding Community Attitudes Towards Tourism and Host–Guest Interaction in the Urban–Rural Border Region. *Tourism Geographies*, 8 (2), 182–204.

EK 1- ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu uygulama çalışması, “**Turizmin Sosyo-Kültürel Etkilerinin Turist Rehberleri Tarafından Algılanması**” hakkında bilgi edinmek amacıyla hazırlanmış olup, verilen cevaplar yüksek lisans tez çalışması dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırma sonuçlarının gerçeği yansıtması ve güvenilir olması için, dikkatle cevaplanması büyük önem taşımaktadır.

Araştırmamıza katkıda bulunan değerli katılımcılara teşekkür ederiz.

Özge GÜDÜ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT

- 1) Cinsiyet? : Bay Bayan
- 2) Yaş? : 18–25 arası 26–35 arası 36–45 arası
 46 yaş ve üzeri
- 3) Eğitim Durumu? : Ortaöğretim Önlisans Lisans
 Lisansüstü
- 4) Turist Rehberliği Belgenizi (Kokart) Nereden Aldınız?
 Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın düzenlediği kurslar
 Önlisans (2 yıllık) düzeyinde rehberlik eğitimi veren Meslek Yüksek Okulları
 Lisans düzeyinde (4 yıllık) rehberlik eğitimi veren Yüksek Okullar, Fakülteler
 Diğer (Lütfen Belirtiniz).....
5. Rehberlik mesleği dışında ek bir iş yapıyor musunuz?
 Evet Hayır
6. Kaç yıldır bu bölgede rehberlik yapıyorsunuz?
 2 yıldan az 2–5 yıl 6–10 yıl 11 yıl ve üzeri
7. Hangi tür turlara çıkmaktasınız?
 Kültür Turları Yayla Turları Öğrenci Turları
 Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

Aşağıda belirtilen yargılar ile ilgili görüşlerinizi, “Kesinlikle Katılmıyorum” için (1)’i; “Katılmıyorum” için (2)’yi; “Kararsızım” için (3)’ü; “Katılıyorum” için (4)’ü ve “Kesinlikle Katılıyorum” için (5)’i işaretleyerek belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	1	2	3	4	5
SOSYAL YAPI					
1.Turizm sayesinde farklı toplumlardan ve kültürlerden bireyler birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunmaktadır.					
2.Turizm sayesinde yöre halkı ile turistler arasında yeni dostluklar kurulmaktadır.					
3.Turizm, yöre insanının aile yaşantısında değişikliklere neden olmaktadır.					
4.Turizm, kadınların iş hayatına katılımının artmasında etkili olmaktadır.					
5.Turizm, yöre halkının başka ülke insanları hakkındaki düşüncelerini etkilemektedir.					
6.Turizm, yöre halkının daha hoşgörülü olmasını sağlamaktadır.					
7.Turizm sezonunda, yöremizde nüfus hareketliliği yaşanmaktadır.					
8.Turizmle birlikte yöremize dışarıdan göç olayı artmaktadır.					
9. Turistlerin yaşam biçimi yöre halkını etkilemektedir.					
10. Turizm, yöre halkının örf, adet ve geleneksel yaşam şeklinde değişiklik meydana getirmektedir					
11. Turizm, yerel toplumda sosyal sınıflar arasında eşitsizlik meydana getirmektedir.					
12.Turizm, yörede hayat pahalılığına neden olmaktadır.					
13.Turizm, yöre halkının eğitim seviyesinde artış meydana getirmektedir.					
14.Turizm, yörede eğitilmiş eleman ihtiyacında artış meydana getirmektedir.					
KÜLTÜREL YAPI					
15.Yöreye gelen turistler, yöre halkının dini inançları üzerinde etkili olmaktadır.					
16.Yöre halkı turistlere özendiğinden dinsel davranışlarını değiştirme eğilimi göstermektedir.					
17.Turizm, yöre halkının ahlaki değerlerinde değişimler meydana getirmektedir.					
18.Turizm, yörede zararlı alışkanlıkların (alkol, uyuşturucu gibi) yaygınlaşmasına neden olmaktadır.					
19.Turizm, yöre halkının yeme ve içme alışkanlıklarında değişim meydana getirmektedir.					
20.Turizm, yöre halkının kılık ve kıyafet alışkanlıklarında değişime neden olmaktadır.					
21.Turizm, yöre halkı üzerinde yabancı dil öğrenme isteği yaratmaktadır.					
22.Turizmle birlikte yöremizdeki turistik işletmelerin isimlerinde yabancı dil kelimelerin kullanımı artmaktadır.					
23.Turizm sayesinde yöremizdeki sanat ürünleri korunmaktadır.					

24.Turizm, yöreye özgü ürünlerin (el sanatları gibi) kaliteli olarak üretilmesini sağlamaktadır.

25.Turizm yöremizde gerekli bir etkinlik olarak benimsenmektedir.

26.Turizm, yöremizde yerel kültürün bir parçası haline gelmiştir.

GENEL ETKİLER

27.Turizm, turist kabul eden ülke insanlarını olduğu kadar, turist gönderen ülke insanlarını da sosyolojik olarak etkilemektedir.

28.Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, destinasyonların (turistik çekim merkezleri) kalkınmışlık düzeyinin etkisi oldukça fazladır.

29.Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, medyanın etkisi oldukça fazladır.

30.Turizm nedeniyle meydana gelen sosyo-kültürel değişimlerde, turist rehberlerinin etkisi oldukça fazladır.